

Οδηγός Ορθών και Βέλτιστων Πρακτικών κατά τη Μεταφορά των Βοοειδών

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Γενική Διεύθυνση για την Υγεία και την Ασφάλεια των Τροφίμων
Διεύθυνση G — Διαχείριση Κρίσεων στα Τρόφιμα, ζώα και Φυτά
Μονάδα G.2 — Υγεία και Ευζωία των Ζώων

Επικοινωνία: Denis Simonin

E-mail: SANTE-CONSULT-G2@ec.europa.eu

*Ευρωπαϊκή Επιτροπή
B-1049 Βρυξέλλες*

Οδηγός Ορθών και Βέλτιστων Πρακτικών κατά τη Μεταφορά των Βοοειδών

Γενική Διεύθυνση για την Υγεία και την Ασφάλεια των Τροφίμων

Κοινό Οικονομικό Πλαίσιο για τη διαχείριση των δαπανών στον τομέα της τροφικής αλυσίδας

***Η υπηρεσία EUROPE DIRECT σας βοηθάει να βρείτε απαντήσεις στις ερωτήσεις σας
σχετικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση***

Αριθμός χωρίς χρέωση (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Η παροχή πληροφοριών είναι δωρεάν, το ίδιο και η τηλεφωνική κλήση στις περισσότερες περιπτώσεις (παρόλα αυτά ορισμένοι πάροχοι, τηλεφωνικοί θάλαμοι ή ξενοδοχεία μπορεί να σας χρεώσουν)

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ ΡΗΤΡΑ

Το παρόν έγγραφο έχει προετοιμαστεί για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, όμως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνη για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιέχονται στο παρόν.

Περισσότερες πληροφορίες για την Ευρωπαϊκή Ένωση είναι διαθέσιμες στο Διαδίκτυο (<http://www.europa.eu>).

Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2018

PDF ISBN:978-92-79-87129-0

doi: 10.2875/480494

EW-BI-18-001-EL-N

© Ευρωπαϊκή Ένωση, 2018

Επιτρέπεται η αναπαραγωγή με αναφορά της πηγής.

Ευχαριστίες

Επικοινωνία

Για οποιαδήποτε επικοινωνία σχετικά με το Πρόγραμμα "Animal Transport Guides" απευθύνεστε στην ηλεκτρονική διεύθυνση: hans.spolder@wur.nl και στην Ελλάδα: sossidou@vri.gr.

Αναφορές

Οποιαδήποτε αναφορά στο έγγραφο αυτό γίνεται ως εξής: Consortium of the Animal Transport Guides Project (2017-rev1 May 2018). "Guide to good practices for the transport of cattle".

Περιεχόμενα

0. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9
0.1 ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	9
0.2 ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΟΔΗΓΟΥ	12
0.3. ΚΥΡΙΑ ΣΗΜΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΖΩΙΑ ΤΩΝ ΒΟΟΕΙΔΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗ ΜΕΤΑΦΟΡΑ	12
0.4 ΜΕΤΡΗΣΕΙΣ ΒΑΣΙΖΟΜΕΝΕΣ ΣΤΙΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΩΝ ΖΩΩΝ	14
0.5 ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΟΔΗΓΟΥ	16
1. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ	18
1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	18
1.2 ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ	19
1.3 ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ	20
1.4 ΕΥΘΥΝΕΣ	21
2. ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΤΑΞΙΔΙΟΥ	24
2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	24
2.2 ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΤΑΞΙΔΙΟΥ	24
2.2.1 Διάρκεια ταξιδιού	25
2.2.2 Σχέδια έκτακτης ανάγκης	27
2.3. ΜΕΣΑ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ	30
2.3.1 Σχεδιασμός και συντήρηση του οχήματος	32
2.3.2 Πυκνότητα φόρτωσης	34
2.3.3 Δάπεδο του οχήματος και στρωμνή	36
2.3.4 Παρακολούθηση του περιβάλλοντος κατά τη διάρκεια των μεταφορών μεγάλης διάρκειας	36
3. ΧΕΙΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΦΟΡΤΩΣΗ	43
3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	43
3.3 ΧΕΙΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΖΩΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗ ΦΟΡΤΩΣΗ	46
4. ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΟΥ ΤΑΞΙΔΙΟΥ	50
4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	50
4.2 ΟΔΗΓΗΣΗ	50
4.3. ΈΛΕΓΧΟΣ ΜΙΚΡΟΚΛΙΜΑΤΟΣ	52
4.4. ΔΙΑΣΤΗΜΑΤΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΤΡΟΦΗΣ ΚΑΙ ΝΕΡΟΥ	55
4.5. ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΓΙΑ ΤΑ ΑΣΘΕΝΗ Η ΤΡΑΥΜΑΤΙΣΜΕΝΑ ΖΩΑ	58
4.6 ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΕΚΤΑΚΤΗΣ ΑΝΑΓΚΗΣ	59
5. ΕΚΦΟΡΤΩΣΗ ΤΩΝ ΖΩΩΝ	61
5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	61
5.2. ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ ΕΚΦΟΡΤΩΣΗΣ	61

5.3 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ.....	63
5.4 ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΤΩΝ ΖΩΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΚΦΟΡΤΩΣΗ.....	64
5.5 ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΠΟΛΥΜΑΝΣΗ ΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΚΦΟΡΤΩΣΗ	65
6. ΔΙΑΜΟΝΗ ΣΤΑ ΣΗΜΕΙΑ ΕΛΕΓΧΟΥ, ΑΓΟΡΕΣ ΚΑΙ ΚΕΝΤΡΑ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ	67
6.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	67
6.2 ΣΤΑΒΛΙΣΜΟΣ.....	69
6.3 ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΤΡΟΦΗΣ ΚΑΙ ΝΕΡΟΥ.....	70
6.4 ΒΙΟΑΣΦΑΛΕΙΑ, ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΠΟΛΥΜΑΝΣΗ	72
6.5 ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΕΚΤΑΚΤΗΣ ΑΝΑΓΚΗΣ	75
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	76

0. Εισαγωγή

Από το 1991, η Ε.Ε. παρέχει ένα κοινό νομικό πλαίσιο για τη μεταφορά των ζώων, το οποίο έχει εκσυγχρονιστεί με τον [Κανονισμό \(ΕΚ\) 1/2005](#), για την προστασία των ζώων κατά τη μεταφορά, εφεξής καλούμενος ως «ο Κανονισμός». Ο Κανονισμός τέθηκε σε ισχύ από την 1η Ιανουαρίου 2007 και αποσκοπεί στην παροχή ισότιμων όρων ανταγωνισμού για τους μεταφορείς, εξασφαλίζοντας παράλληλα επαρκή προστασία για τα ζώα που μεταφέρονται. Το περιεχόμενο και ο αντίκτυπος του Κανονισμού αποτέλεσαν αντικείμενο Επιστημονικής Γνωμοδότησης της Ευρωπαϊκής Αρχής για την Ασφάλεια των Τροφίμων ([EFSA, 2011](#)). Το 2011, ακολούθησε μία Έκθεση Επιπτώσεων της εφαρμογής του Κανονισμού, από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ([Anon., 2011](#)). Στην Έκθεση αυτή, διατυπώθηκαν τρεις βασικές συστάσεις:

1. Ο Κανονισμός είχε θετικές επιπτώσεις στην ευζωία των ζώων κατά τη μεταφορά, όμως **υπάρχει περιθώριο βελτίωσης** της κατάστασης;
2. Μια **τροποποίηση** του Κανονισμού **δεν είναι η καταλληλότερη προσέγγιση** για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που έχουν εντοπισθεί;
3. Όσον αφορά το χάσμα μεταξύ των απαιτήσεων της νομοθεσίας και των διαθέσιμων επιστημονικών δεδομένων, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεωρεί ότι μπορεί να αντιμετωπισθεί αποτελεσματικά με την **εκπόνηση οδηγών ορθής πρακτικής**.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή χαιρέτισε την εκπόνηση "σαφών και απλών κατευθυντήριων γραμμών για την αξιολόγηση της καταλληλότητας των μεταφορών" που ετοίμασαν κύριοι ενδιαφερόμενοι φορείς για [τα βοοειδή](#) το 2012, και [τα ιπποειδή](#) και [τους χοίρους](#) το 2016. Στη συνέχεια, θεωρήθηκε σημαντική η επέκταση αυτής της προσέγγισης για την αντιμετώπιση όλων των πτυχών της ευζωίας των ζώων κατά τη μεταφορά τους.

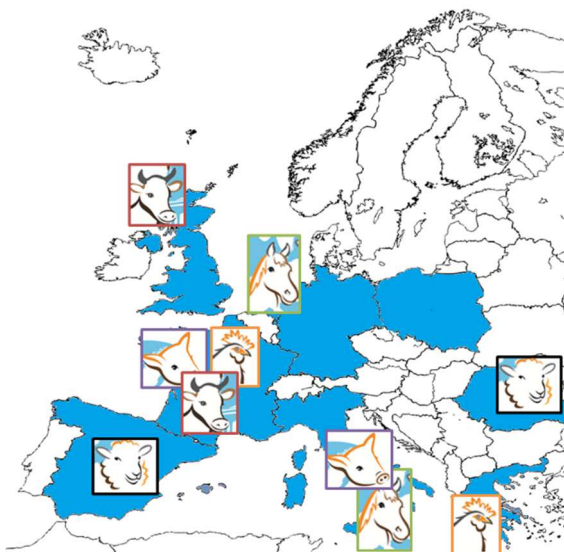
0.1 Προσέγγιση του θέματος και Ευχαριστίες

Ο Οδηγός αυτός καταρτίστηκε στο πλαίσιο του Προγράμματος 'Animal Transport Guides', το οποίο ανέθεσε η Γενική Διεύθυνση SANTE βάσει της σύμβασης SANCO/2015/G3/SI2.701422. Το έργο ξεκίνησε στις 10 Μαΐου 2015 **έχοντας ως κύριο στόχο να αναπτυχθούν και να διαδοθούν οι Ορθές και οι Βέλτιστες Πρακτικές για τη Μεταφορά Ζώων**. Τα θεμέλια για τον παρόντα Οδηγό τέθηκαν στο πρώτο έτος του έργου, μέσα από μια εκτεταμένη βιβλιογραφική αναζήτηση και την αξιολόγηση ενός σημαντικού αριθμού διαθέσιμων πρακτικών. Αυτές οι ανασκοπήσεις των προτεινόμενων πρακτικών διατίθενται στον δικτυακό τόπο του Προγράμματος 'Animal Transport Guides': <http://animaltransportguides.eu/>. Υπάρχει μία έκθεση για κάθε ένα από τα πέντε είδη ζώων (χοίροι, πτηνά, ιπποειδή, πρόβατα και βοοειδή). Κατά το δεύτερο έτος, αυτές οι πολύ ευρείες και ποικίλες λίστες πρακτικών συζητήθηκαν και επαναξιολογήθηκαν σε σημαντικό βαθμό, προκειμένου να εκπονηθούν οι πέντε Οδηγοί Ορθών και Βέλτιστων Πρακτικών κατά τη Μεταφορά των Ζώων (ένας Οδηγός για κάθε είδος). Η διαδικασία αυτή συμπεριελάμβανε εντατική διαβούλευση με όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς.

Το πρώτο βήμα για τη μετάβαση από τη συλλογή πρακτικών σε ένα προσχέδιο του Οδηγού Ορθών και Βέλτιστων Πρακτικών έγινε σε επίπεδο κράτους-μέλους. Ομάδες αποτελούμενες από ακαδημαϊκούς εταίρους από δύο χώρες ανά είδος ζώου (**Duo Countries**) ανέλαβαν την εργασία αυτή ως εξής:

- ✓ Πρόβατα: Ισπανία και Ρουμανία
- ✓ Πτηνά: Ελλάδα και Γαλλία
- ✓ Χοίροι: Ιταλία και Γαλλία
- ✓ Ιπποειδή: Ιταλία και Ολλανδία
- ✓ Βοοειδή: Ηνωμένο Βασίλειο και Γαλλία

Οι ακαδημαϊκοί εταίροι εντόπισαν Πρακτικές που βρίσκονται στο επίπεδο της τρέχουσας νομοθεσίας της Ε.Ε. ('**Ορθές Πρακτικές**') και των πρακτικών που προσβλέπουν σε κάτι περισσότερο ('**Βέλτιστες Πρακτικές** πέρα από την κοινοτική νομοθεσία' ή απλώς '**Βέλτιστες Πρακτικές**'). Στη συνέχεια, οι εταίροι από εθνικές ομάδες ενδιαφερομένων

ζήτησαν
φορέων

στις χώρες τους να εξετάσουν αυτές τις προτάσεις για Ορθές και Βέλτιστες Πρακτικές. Για να υποστηριχθεί αυτή η διαδικασία και να εργαστούν όλοι προς την επίτευξη συναίνεσης, χρησιμοποιήθηκε μια επαναληπτική διαδικασία (μέθοδος Delphi) με ανώνυμη συλλογή απόψεων. Πάνω από 100 ενδιαφερόμενοι συμμετείχαν σε αυτή τη διαδικασία, αντιπροσωπεύοντας μια ποικιλία υπόβαθρων σε γνώσεις, εμπειρίες και απόψεις. Ο μεγαλύτερος αριθμός συμμετεχόντων ήταν κτηνοτρόφοι (19 άτομα), μεταφορείς (27), προσωπικό σφαγείων (13), εκπρόσωποι Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (12) και κρατικοί κτηνίατροι (27). Εκπρόσωποι από την εμπορία ζώων, από τον ακαδημαϊκό κόσμο και από τους κατασκευαστές οχημάτων συμμετείχαν επίσης στη διαδικασία διαβούλευσης. Όλες οι συζητήσεις διεξάχθηκαν στην εθνική γλώσσα του εμπλεκόμενου κράτους-μέλους. Τα τελικά αποτελέσματα της διαδικασίας Delphi ήταν πέντε "Προσχέδια Οδηγών Ορθών και Βέλτιστων Πρακτικών". Αυτά δεν δημοσιεύθηκαν, αλλά χρησιμοποιήθηκαν ως βάση για την εκπόνηση των τελικών Οδηγών.

Οι τελικοί Οδηγοί, και για κάθε ένα από τα πέντε είδη, εκπονήθηκαν μέσω ενός δεύτερου γύρου επίτευξης συναίνεσης σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, με τη βοήθεια των '**Ομάδων Εστίασης**'. Οι Ομάδες αυτές είχαν διεθνή βάση: οι εκπρόσωποι κλήθηκαν να συνεισφέρουν με γνώσεις, εμπειρίες και απόψεις πέραν εκείνων της χώρας προέλευσής τους. Ο **Πίνακας 0.1** παρουσιάζει τη σύνθεση αυτών των πέντε Ομάδων Εστίασης.

Πίνακας 0.1 Σύνθεση των διεθνών Ομάδων Εστίασης, που συμμετείχαν στην εκπόνηση των τελικών Οδηγών Ορθών Πρακτικών. Ο αριθμός αντιπροσωπεύει τον αριθμό των εκπροσώπων από κάθε κατηγορία ενδιαφερομένων φορέων.

	Πρόβατα	Πτηνά	Χοίροι	Ιπποειδή	Βοοειδή	Σύνολο
Κτηνοτρόφοι	3	5	3	1		12
Κατασκευαστές οχημάτων			2			2
Έμποροι ζώων	1				2	3
Μεταφορείς		3	2	3	5	13
Προσωπικό Σφαγείων	2	5		1		8
Επίσημοι κτηνίατροι		2	1	2	2	7

Ζωοτέχνες	2	3	2	2	2	11
Προσωπικό Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων	2	3	2	4	5	16
Σύνολο	10	21	12	13	16	72

Μια πρώτη σειρά συναντήσεων των πέντε Ομάδων Εστίασης οργανώθηκε στα τέλη Μαΐου 2016. Κατά τη διάρκεια αυτών των συναντήσεων, τα προσχέδια των Οδηγών παρουσιάστηκαν από τους ακαδημαϊκούς εταίρους. Στη συνέχεια, μία σειρά ενεργειών για τη μετατροπή των προσχέδιων των Οδηγών στις παρούσες τελικές εκδοχές, συμφωνήθηκε με τους ενδιαφερόμενους φορείς. Όλες οι Ομάδες Εστίασης οργάνωσαν συναντήσεις εργασίας στις Βρυξέλλες, για να συζητήσουν και να καταλήξουν σε συμφωνία σχετικά με τη διατύπωση κάθε μίας από τις Πρακτικές που περιλήφθηκαν στους τελικούς Οδηγούς. Οι τελευταίες από αυτές τις συναντήσεις εργασίας πραγματοποιήθηκαν τον Μάρτιο του 2017.

Για να υποστηρίξει και να βοηθήσει στην καθοδήγηση της διαδικασίας σύνταξης, η ομάδα έργου του Προγράμματος δημιούργησε μια **'Πλατφόρμα Ενδιαφερομένων Φορέων'**. Η Πλατφόρμα αυτή παρείχε συμβουλές κατά τη διάρκεια των δύο πρώτων ετών του Προγράμματος σχετικά με τον τρόπο αντιμετώπισης ζητημάτων που εξετάζονται και στους πέντε Οδηγούς. Η Πλατφόρμα αποτελούνταν από εκπροσώπους 13 διεθνών οργανισμών ή ομάδων ενδιαφερομένων: η Διεθνής Ένωση Οδικών Μεταφορών (IRU), η Ομοσπονδία Κτηνιάτρων Ευρώπης (FVE), Η Ευρω-ομάδα για τα Ζώα (EUROGROUP for Animals), η Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία Κτηνοτρόφων και Αγροτικών Συνεταιρισμών (Copa-Cogeca), ο Σύλλογος των Μεταποιητών και Εμπόρων Πουλερικών (AVEC), η Γερμανική Οργάνωση Εκτροφών (ADT), η Μη Κυβερνητική Οργάνωση "Eyes on Animals", το Ιρλανδικό Υπουργείο Γεωργίας, ο Κατασκευαστής Οχημάτων Pezzaioli, η Ευρωπαϊκή Ένωση Εμπόρων Ζώων και Κρέατος (UECBV), το Ευρωπαϊκό Φόρουμ των Εκτροφών Οικόσιτων Ζώων (EFFAB), ο Γερμανικός Οργανισμός Μεταφορών (BDT) και το Ελληνικό Υπουργείο Γεωργικής Ανάπτυξης και Τροφίμων. Τα μέλη της Πλατφόρμας συναντήθηκαν 5 φορές στις Βρυξέλλες στη διάρκεια δύο ετών.

Στο πλαίσιο της ανάπτυξης των πέντε Οδηγών, οι Ομάδες Εστίασης και η Πλατφόρμα Ενδιαφερομένων Φορέων επέλεξαν 17 θεματικές περιοχές, που απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή. Οι Πρακτικές σε αυτούς τους τομείς συνοψίστηκαν σε 17 **'Ενημερωτικά Δελτία'** με σκοπό τη συνοπτική παρουσίαση και απεικόνιση, με εύγλωττο τρόπο, των πλέον κρίσιμων πτυχών του ταξιδιού ή των πιο ευάλωτων κατηγοριών ζώων. Τον Οδηγό των βοοειδών, που παρουσιάζουμε εδώ, συνοδεύουν 4 Ενημερωτικά Δελτία: **Μεταφορά γαλακτοφόρων αγελάδων, Μεταφορές μεγάλων αποστάσεων, Φόρτωση και εκφόρτωση, και Μεταφορά μόσχων**. Αυτά τα 4 Ενημερωτικά Δελτία, καθώς και αυτά που σχετίζονται με τους άλλους Οδηγούς, δημοσιεύτηκαν μεταφρασμένα σε οκτώ Ευρωπαϊκές γλώσσες (συμπεριλαμβανομένης της Ελληνικής γλώσσας).

Το κοινό, στο οποίο στοχεύουν τα ενημερωτικά δελτία, είναι κτηνοτρόφοι, οδηγοί, τοπικοί κτηνίατροι και προσωπικό σφαγείων. Το κοινό, στο οποίο στοχεύουν οι Οδηγοί Ορθών και Βέλτιστων Πρακτικών, είναι οι διοργανωτές μεταφορών, οι αρμόδιες αρχές και οι φορείς

χάραξης πολιτικής. Οι Οδηγοί και τα Ενημερωτικά Δελτία βρίσκονται στο δικτυακό τόπο του έργου: <http://animaltransportguides.eu/>.

Η εκπόνηση των Ενημερωτικών Δελτίων και των Οδηγών δεν θα ήταν δυνατή χωρίς τις εξαιρετικά εποικοδομητικές συζητήσεις σε εθνικό και διεθνές επίπεδο με τους πολλούς ενδιαφερόμενους φορείς που αναφέρθηκαν παραπάνω. **Η βοήθειά τους σε αυτή τη διαδικασία ήταν ουσιαστική και οι συγγραφείς είναι ευγνώμονες για το χρόνο και τη γνώση που προσέφεραν κατά τη σύνταξη των Οδηγών.**

0.2 Σκοπός του Οδηγού

Οι Οδηγοί Ορθών και Βέλτιστων Πρακτικών έχουν ως σκοπό **τη βελτίωση της ευζωίας των ζώων** κατά τη διάρκεια της μεταφοράς τους, **παρέχοντας πρακτικά εργαλεία** για την ικανοποίηση των απαιτήσεων του Κανονισμού, καθώς και για την υιοθέτηση βέλτιστων πρακτικών, που υπερβαίνουν τις απαιτήσεις της νομοθεσίας.

Η μεταφορά είναι μια κατάσταση καταπόνησης (στρες) για τα ζώα. Ο Οδηγός αυτός απαριθμεί Πρακτικές που στοχεύουν στην υποστήριξη των επιχειρηματιών-μεταφορέων στην προσπάθειά τους για αύξηση της ποιότητας μεταφοράς των ζώων, σύμφωνα με τον Κανονισμό, εξασφαλίζοντας άνεση στα ζώα και προάγοντας την ευζωία τους.

Οι πρακτικές που παρουσιάζονται στον παρόν Οδηγό βασίζονται σε επιστημονικές γνώσεις, επιστημονική βιβλιογραφία, εμπειρίες και πληροφορίες από τους ενδιαφερόμενους φορείς. Δεν γίνεται διάκριση με βάση τη πηγή προέλευσης, εκτός εάν αυτό θεωρείται ότι έχει σημασία για την καλύτερη κατανόηση ή έλεγχο του υφιστάμενου πλαισίου. Οι πρακτικές μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την ανάπτυξη κατευθυντήριων γραμμών από συγκεκριμένες εταιρίες ή Τυποποιημένων Διαδικασιών Λειτουργίας για μεταφορείς και άλλους ενδιαφερόμενους φορείς ή ως πηγή αναφοράς για την αντιμετώπιση των διαφόρων θεμάτων κατά τη μεταφορά ζώων κατά τρόπο πρακτικό, και που υποστηρίζει την ευζωία τους.

Παρόμοιοι Οδηγοί ορθών πρακτικών έχουν εκπονηθεί για τα ιπποειδή, τους χοίρους, τα πτηνά και τα πρόβατα.

Το παρόν έγγραφο δεν έχει νομικά δεσμευτικό χαρακτήρα και δεν επηρεάζει τις απαιτήσεις της νομοθεσίας της ΕΕ για τη μεταφορά των ζώων ή άλλων σχετικών νομοθετικών πράξεων. Επιπλέον, δεν δεσμεύει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Μόνο το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι αρμόδιο για την επίσημη ερμηνεία της νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ως εκ τούτου, ο αναγνώστης καλείται να **συμβουλευθεί τον παρόντα Οδηγό σε σχέση με τις αντίστοιχες διατάξεις της νομοθεσίας** και να επικοινωνήσει, όποτε χρειάζεται, με τις σχετικές αρμόδιες αρχές.

0.3. Κύρια σημεία για την ευζωία των βοοειδών κατά τη μεταφορά

Η μεταφορά περιλαμβάνει διάφορους **δυσνητικούς παράγοντες καταπόνησης** που μπορούν να επηρεάσουν αρνητικά την καλή διαβίωση των ζώων. Το νέο και άγνωστο περιβάλλον, οι περιορισμοί στην κίνηση λόγω μικρού διαθέσιμου χώρου, δονήσεων, αιφνιδίων και ασυνήθων θορύβων, η φυσική κατάσταση των ζώων, η ανάμειξη με άλλα ζώα, οι διακυμάνσεις της θερμοκρασίας και της υγρασίας ταυτόχρονα με τον ανεπαρκή αερισμό, καθώς και συχνά περιορισμοί στην παροχή τροφής και νερού έχουν από κοινού επιπτώσεις στην κατάσταση

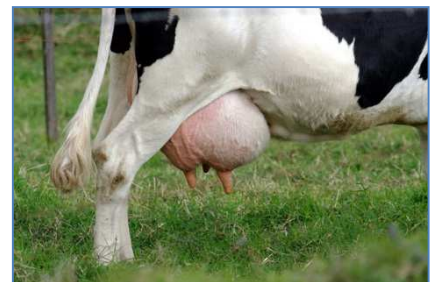
των ζώων. Οι επιδράσεις όλων αυτών των παραγόντων στο ζωικό κεφάλαιο επηρεάζονται από την εμπειρία και την κατάσταση των ζώων, τη φύση του ταξιδιού, καθώς και τη διάρκεια της μεταφοράς. **Τα ταξίδια μεγάλης διάρκειας** έχουν αναγνωριστεί ως δυνητικά πιο επιζήμια για το γενικό καθεστώς ευζωίας των ζώων, λόγω της μεγαλύτερης διάρκειας της έκθεσης στους παράγοντες καταπόνησης που αναφέρεται παραπάνω. Ως εκ τούτου, είναι σαφές ότι τα στρεσογόνα ταξίδια συμπεριλαμβανομένων εχθρικών περιβαλλοντικών συνθηκών κατά τη διάρκεια της μεταφοράς μπορούν να επηρεάσουν αρνητικά την υγεία και την ευζωία των ζώων. Το γεγονός αυτό έχει **αντίκτυπο στην παραγωγικότητα** και την **κερδοφορία** μέσω αλλαγών στο σωματικό βάρος των ζώων, το επίπεδο ενυδάτωσης και την ποιότητα του κρέατος κατά τη σφαγή των ζώων.

Η κακή και ασταθής **οδήγηση** μπορεί να συμβάλει στην άσκηση δυνάμεων στα ζώα οι οποίες αυξάνουν τον κίνδυνο επιπτώσεων και τραυματισμών και μέσω αστάθειας που προδιαθέτει τα ζώα σε κόπωση, ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια ταξιδιών μεγάλης διάρκειας (βλέπε [4.2 Οδήγηση](#)).

Η ανεπαρκής μέριμνα για τη μεταβολή σε σχέση σε ένα εύρος παραγόντων της **πυκνότητας φόρτωσης** και του εσωτερικού ύψους πάνω από το ύψος ακρωμίου των ζώων, μπορεί επίσης να ενέχουν κινδύνους (βλέπε [2.3.2 Πυκνότητα φόρτωσης](#)). Οι καιρικές και **θερμικές συνθήκες** πρέπει επίσης να λαμβάνονται υπόψη και ο διαθέσιμος χώρος θα πρέπει να προσαρμοστεί, ώστε να ελαχιστοποιείται ο κίνδυνος της θερμικής καταπόνησης (βλέπε [2.3.4 Παρακολούθηση των περιβαλλοντικών συνθηκών κατά τη διάρκεια των μεταφορών μεγάλης διάρκειας](#)). Υπό το πρίσμα αυτό, η μεταφορά κερασφόρων και κυοφορούντων ζώων απαιτεί επίσης πρόσθετο χώρο πάνω από τις ελάχιστες απαιτήσεις του Κανονισμού.

Η μεταφορά **νεαρών μόσχων** (ιδίως για τα ταξίδια μεγάλης διάρκειας) ενέχει συγκεκριμένες προκλήσεις. Ειδικότερα, παροχή τροφής και πότισμα, σύμφωνα με τις απαιτήσεις του Κανονισμού, είναι συχνά πολύ δύσκολο να επιτευχθεί, δεδομένου ότι οι μόσχοι δε χρησιμοποιούν τον παρεχόμενο εξοπλισμό. Οι μόσχοι μπορεί να ποτίζονται και να ταΐζονται με επιτυχία (ή να τους παρέχεται γάλα/υποκατάστατα/ηλεκτρολύτες) μετά την εκφόρτωση και αυτό θα πρέπει να πραγματοποιείται σε σταθμό ελέγχου, αγορά ή κέντρο συγκέντρωσης (βλέπε [6.3 Παροχή τροφής και πότισμα](#)). Το πρόβλημα αυτό θα έχει αντίκτυπο στον επιτρεπόμενο χρόνο ταξιδιού (19 ώρες) σύμφωνα με τον Κανονισμό καθώς σε νεαρούς μόσχους πρέπει να παρέχονται με τροφές/νερό μετά από μόλις 8 έως 9 ώρες.

Μια άλλη σημαντική πρακτική παράμετρος και σημαντικός κίνδυνος για την καλή διαβίωση των ζώων είναι ο προγραμματισμός της **άμελης σε θηλάζοντα βοοειδή** κατά τη μεταφορά. Είναι σημαντικό να εξασφαλιστεί ότι οι υποδομές και το προσωπικό είναι διαθέσιμα κατά τις ανάλογες χρονικές στιγμές και θέσεις κατά τη διάρκεια ενός σωστά προγραμματισμένου ταξιδιού (π.χ. αμέσως μετά την άφιξη στον τελικό προορισμό ή σε ενδιάμεσο λιμένα) για να αποφεύγονται καθυστερήσεις κατά την άμελη (βλέπε [2.2 Σχεδιασμός του ταξιδιού](#)).

Σημαντική καταπόνηση των ζώων μπορεί να σχετίζεται με τη **φόρτωση** ή τον χειρισμό πριν από τη φόρτωση (βλέπε [3.3 Χειρισμός κατά τη φόρτωση](#)) λαμβάνοντας επίσης υπόψη ότι τα ζώα μπορούν να έχουν υποβληθεί σε περιόδους στέρησης του νερού ή της τροφής πριν από τη φόρτωση και τη μεταφορά. Η **διάρκεια του ταξιδιού** συχνά παρατείνεται λόγω κυκλοφοριακής συμφόρησης και αυτό μπορεί να έχει σύνθετες επιπτώσεις στην ευζωία των ζώων σε περιόδους ακραίων θερμοκρασιών (βλέπε [2.2.2 Σχέδια έκτακτης ανάγκης](#)).

Διεθνείς και ενδοκοινοτικές εμπορικές συναλλαγές που αφορούν ταξίδια παρατεταμένης διάρκειας, ιδιαίτερα εκείνες που απαιτούν θαλάσσιες ή εναέριες μετακινήσεις μπορεί να οδηγήσει σε ειδικά πρόσθετα προβλήματα καλής διαβίωσης σε συνθήκες μεταφοράς (π.χ. με πλοίο ή, λιγότερο συχνά, εναέρια) και σε αυξημένο κίνδυνο εκδήλωσης ασθενειών.

Η εξοικείωση των βοοειδών στις ομάδες, κατάλληλοι χειρισμοί κατά τη φόρτωση και την εκφόρτωση, μικρότερη διάρκεια ταξιδιού, η μέριμνα για ορθή πυκνότητα φόρτωσης και προσεκτική οδήγηση φαίνεται να μειώνουν τον κίνδυνο καταπόνησης και τραυματισμών κατά τη μεταφορά. Η μεταφορά **κερασφόρων ζώων** αυξάνει τον κίνδυνο τραυματισμού σε άλλα ζώα που μεταφέρονται ταυτόχρονα.

Ο παρών οδηγός έχει διαμορφωθεί έτσι ώστε να επιτρέψει τη μελέτη αυτών των σημείων και θεμάτων και να τα αντιμετωπίσει στο πλαίσιο των έξι αναγνωρισμένων φάσεων του ταξιδιού.

0.4 Μετρήσεις βασιζόμενες στις ανάγκες των ζώων

Ο απώτερος στόχος της παροχής των κατάλληλων συνθηκών κατά τη μεταφορά θα πρέπει να είναι η ευζωία των ζώων, **έτσι ώστε αυτά να είναι υγιή και ρωμαλέα όταν εκφορτώνονται από το φορτηγό στον τόπο προορισμού**. Η τρέχουσα νομοθεσία, οι υπάρχουσες οδηγίες σχετικά με τη Φυσική Κατάσταση για Μεταφορά (Fitness to Travel) ([Eurogroup for Animals et al., 2012](#)), τα περισσότερα συστήματα διασφάλισης της ποιότητας καθώς και ο παρών οδηγός προσφέρουν αρκετές προτάσεις σχετικά με το ποιες πρέπει να είναι οι εν λόγω συνθήκες. Δίνουν συστάσεις π.χ. σχετικά με τον απαιτούμενο χώρο, τη συχνότητα και διάρκεια των στάσεων για ξεκούραση, και τις ανάγκες των ζώων για τροφή και νερό. Αυτή η συμβουλή βασίζεται σε χρόνια **εμπειρίας** ή διεξοδικές **έρευνες** που έχουν αξιολογήσει τους κινδύνους για την ευζωία που προκύπτουν λόγω αποκλίσεων από τις συμβουλές αυτές: εάν ο διαθέσιμος χώρος είναι πολύ μικρός, τα ζώα μπορεί να μην έχουν πρόσβαση στις ποτίστρες, μπορεί να τραυματιστούν πιο εύκολα, και μπορεί να μην έχουν τη δυνατότητα να ξεκουραστούν. Εάν δεν ξεκουραστούν αρκετά, θα εξαντληθούν και θα υπάρχουν δυσμενείς επιπτώσεις στην υγεία τους, στην ποιότητα του κρέατος, κτλ.

Είναι σημαντικό να καταστεί σαφές ότι οι συστάσεις που βασίζονται σε **'συνθήκες'** (όπως π.χ. οι διαθέσιμοι πόροι στο φορτηγό ή ο χειρισμός και η διαχείριση των ζώων από τους μεταφορείς) **δεν εγγυώνται κατ' ανάγκη την ευζωία τους**, αλλά προσφέρουν συμβουλές για να μεγιστοποιηθεί η πιθανότητα να επιτευχθεί η καλή διαβίωση του ζώου. Οι επιπτώσεις που έχουν οι 'συνθήκες' στην πραγματική ευζωία επηρεάζεται από διάφορους παράγοντες, καθώς πολλές από τις (συνιστώμενες) συνθήκες αλληλοεπιδρούν μεταξύ τους. Προφανή παραδείγματα είναι η συνδυασμένη δράση του υγρού τριχώματος και της θερμοκρασίας περιβάλλοντος: εάν κάνει πολύ ζέστη, η κατάβρεξη των ζώων μπορεί να είναι επιθυμητή, αλλά εάν κάνει κρύο τότε πρέπει να επιδιώξεις να κρατήσεις τα ζώα στεγνά. Ένα άλλο παράδειγμα είναι η σχέση ανάμεσα στις οδικές συνθήκες και τη διάρκεια του ταξιδιού: μετά από ένα δύσκολο ταξίδι, τα οφέλη από τη ξεκούραση των ζώων εκτός οχήματος υπερκεράζουν το πιθανό στρες από την εκφόρτωση. Όμως, εάν το ταξίδι ήταν ομαλό και οι συνθήκες εντός του οχήματος ιδανικές, τα οφέλη από την εκφόρτωση μπορεί να είναι μικρότερα ή μπορεί και να είναι καλύτερα να μείνουν τα ζώα πάνω στο φορτηγό μεταφοράς.

Δεδομένων αυτών των περιορισμών στη διαχείριση και τις σχετικές πρακτικές με τους διαθέσιμους πόρους, είναι φανερό ότι τα **Μέτρα που Βασίζονται στις Ανάγκες των Ζώων (MBAZ) μπορεί να είναι ένα χρήσιμο εργαλείο ελέγχου** για να βοηθήσουν τις εταιρίες

μεταφοράς να εξασφαλίσουν την ευζωία των ζώων, και ένα είναι απαραίτητο να λάβουν σχετικές διορθωτικές δράσεις. MBAZ, όπως τραυματισμοί, το λαχάνιασμα, το ρίγος, η κατάσταση του σώματος και του δέρματος, μπορούν να ερμηνευτούν ως άμεσοι δείκτες της ευζωίας των ζώων. Η χρήση MBAZ κατά τη διάρκεια της μεταφοράς ζώντων ζώων δεν είναι τόσο καινοφανής και καινοτόμος, όπως μπορεί να ακούγεται. Αυτοί οι δείκτες αποτελούν για μεγάλο χρονικό διάστημα εργαλεία για τους μεταφορείς, και **οι καλοί επαγγελματίες οδηγοί και επιστάτες ήδη βασίζουν τις ενέργειές τους στα 'σήματα' που λαμβάνουν από τα ζώα** με τα οποία εργάζονται. Κατά τη διάρκεια των ελέγχων ρουτίνας, δεν θα κοιτάξουν (απλά) τον μετρητή θερμοκρασίας για να διαπιστώσουν εάν ο εξαερισμός είναι επαρκής: θα εξετάσουν τα ζώα για σημάδια λαχανιάσματος ή ρίγος. Δεν κρίνουν την καταπόνηση από τη διάρκεια του ταξιδιού, αλλά εξετάζοντας τη στάση των ζώων και τη στάση ανάπαυσης.

Τα MBAZ μπορούν να βρουν εφαρμογή **πριν, κατά τη διάρκεια και μετά** το ταξίδι της μεταφοράς. Μπορεί να χρησιμοποιηθούν κατά τη διάρκεια των προγραμματισμένων ελέγχων για να αξιολογήσουν πως πάει το ταξίδι, και εάν απαιτούνται ενέργειες για να βελτιωθεί η ευζωία των ζώων. Μπορεί να χρησιμοποιηθούν και μετά το ταξίδι, όταν τα ζώα εκφορτωθούν, για να γίνει αντιληπτή η επίδραση της μεταφοράς στα ζώα. Γνωρίζοντας τα παραπάνω ο μεταφορέας (και όσοι χειρίζονται τα ζώα) θα μπορούν να βελτιώσουν τις συνθήκες κατά τη διάρκεια του επόμενου ταξιδιού με διαφορετική αποστολή.

Πίνακας 0.2: Για να επιτευχθεί ο στόχος μιας 'καλής' μεταφοράς όσον αφορά την ευζωία των βοειδών, τα ακόλουθα MBAZ μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως εργαλεία ελέγχου.

Παράμετρος	Περιγραφή
Ζώο νεκρό κατά την άφιξη	Ζώο που έχει παύσει να αναπνέει και δεν έχει σφυγμό (καρδιακή ανακοπή) κατά την άφιξη.
Σοβαρή χωλότητα ή αδυναμία βάδισης	Ένα ζώο θεωρείται ότι έχει σοβαρή χωλότητα όταν διαπιστώνεται αδυναμία να σηκώσει το βάρος ενός ή περισσότερων άκρων, όταν δεν είναι σε κατάκλιση. Ένα ζώο θεωρείται ότι αδυνατεί να βαδίσει όταν δεν μπορεί να σηκωθεί ή δεν είναι σε θέση να σταθεί όρθιο χωρίς βοήθεια, αλλά είναι ακόμη ζωντανό.
Ολίσθηση	Ζώο που εμφανίζει απώλεια ισορροπίας κατά τη διάρκεια της φόρτωσης/εκφόρτωσης χωρίς ένα μέρος του σώματος που δεν είναι ένα από τα τέσσερα άκρα να έρθει σε επαφή με το δάπεδο.
Πτώση	Ζώο που εμφανίζει απώλεια ισορροπίας κατά τη διάρκεια της φόρτωσης/εκφόρτωσης η οποία προκαλεί άλλο μέρος ή άλλα μέρη του σώματος (εκτός από τα πόδια) να έρθουν σε επαφή με το δάπεδο.
Τουρτούρισμα, ταχύπνοια ή εφίδρωση	Το τουρτούρισμα ορίζεται ως η αργή και ακανόνιστη δόνηση κάθε μέρους του σώματος ή και όλου του σώματος (οι κινήσεις του δέρματος εξαιτίας μυγών δεν αξιολογούνται ως τουρτούρισμα!). Η ταχύπνοια ορίζεται ως αναπνοή με σύντομες έντονες ανάσες που πραγματοποιείται με το στόμα. Ζώα με εμφανή σημάδια εφίδρωσης κατά τη διάρκεια της μεταφοράς τους στο δέρμα τους (βρεγμένα ζώα, κηλίδες αποξηραμένου ιδρώτα, εναποθέσεις αλάτων) υπολογίζονται ως ιδρωμένα ζώα.
Καθαριότητα	Τα βοειδή θεωρούνται ακάθαρτα εάν $\geq 25\%$ της επιφάνειας του σώματος καλύπτεται με ακαθαρσίες.
Εξάντληση	Ενδείξεις έντονης κόπωσης ή εξάντλησης είναι π.χ. η στήριξη του πηγουνιού ή άκρων σε χωρίσματα ή ταίστρες, κλειστοί οφθαλμοί, συχνή τάση για ανάπαυση σε πρηνή θέση.

Άλλα σοβαρά προβλήματα υγείας	Κάθε σοβαρό κλινικό πρόβλημα υγείας που είναι εύκολα ορατό και μπορεί να έχει ξεκινήσει ή επιδεινωθεί από τη μεταφορά (τη διαχείρισή της) και δεν καλύπτεται ήδη από τις ανωτέρω παραμέτρους.
-------------------------------	---

0.5 Δομή του Οδηγού

Η μεταφορά καλύπτει μια **αλυσίδα γεγονότων** από την προετοιμασία έως την εκφόρτωση. Προκειμένου να διευκολυνθεί η χρήση του Οδηγού στην καθημερινή πράξη, έχει δομηθεί σύμφωνα με έξι στάδια του ταξιδιού:

1. Θέματα Διαχείρισης
2. Προετοιμασία και Οργάνωση
3. Χειρισμός και φόρτωση των ζώων
4. Κατά τη διάρκεια του ταξιδιού
5. Παραμονή στα Σημεία Ελέγχου, αγορές και Κέντρα Συγκέντρωσης
6. Εκφόρτωση των ζώων

Στα στάδια 2 – 6 ακολουθούνται οι δραστηριότητες της μεταφοράς με χρονολογική σειρά. Το πρώτο 'στάδιο' έχει προστεθεί γιατί τα διαχειριστικά θέματα, συμπεριλαμβάνοντας την επαγγελματική ικανότητα του προσωπικού, την κατάρτιση, κ.ά. είναι σημαντικά για την εκτέλεση όλων σχεδόν των δραστηριοτήτων κατά τη διάρκεια της μεταφοράς των ζώων. Κάθε στάδιο υποδιαιρείται σε έναν αριθμό θεμάτων, και για κάθε ένα από αυτά, ο Οδηγός παρουσιάζει 'Ορθές Πρακτικές' (εφαρμογή του Κανονισμού) καθώς επίσης και 'Βέλτιστες Πρακτικές' (υπερβαίνουν τη 'γραμμή βάσης' δηλαδή τον Κανονισμό). Δείτε παρακάτω τους ορισμούς.

Οι Πρακτικές δεν είναι εξίσου σημαντικές όσον αφορά στην αναμενόμενη επίπτωσή τους στο επίπεδο ευζωίας των ζώων. Επομένως, αυτός ο Οδηγός προτείνει πεδία θεμάτων τα οποία είναι πολύ σημαντικά, και θέματα τα οποία είναι σχετικά, αλλά λιγότερο σημαντικά. Τα πολύ σημαντικά θέματα θα παρουσιάζονται 'σε πλαίσια' μέσα στον Οδηγό.

Η ψηφιακή μορφή αυτού του Οδηγού περιλαμβάνει λέξεις ή αναφορές με τις αποκαλούμενες '**υπερσυνδέσεις**'. Πατώντας πάνω σε αυτές (συνήθως με 'Control' + 'αριστερό κλικ') οδηγείστε σε ένα άλλο σχετικό σημείο του Οδηγού, ή σε άλλες πληροφορίες σε έγγραφα ή σε διαδικτυακούς τόπους, εφόσον φυσικά διαθέτετε διαδικτυακή πρόσβαση στη συσκευή σας.

0.6 Λίστα ορισμών

Για το σκοπό αυτού του Οδηγού,

- '**Ορθές Πρακτικές**' ορίζονται οι διαδικασίες και διεργασίες που εξασφαλίζουν τη συμμόρφωση με τις απαιτήσεις της νομοθεσίας και του Κανονισμού, που αναφέρονται στην προστασία της ευζωίας των ζώων;
- '**Βέλτιστες Πρακτικές**', οι οποίες παρέχουν επιπλέον καθοδήγηση για το πώς διαδικασίες και Πρακτικές μπορούν να βελτιωθούν ακόμη περισσότερο από οποιαδήποτε νομικά κατοχυρωμένα 'γραμμή βάσης' του Κανονισμού και οι οποίες στοχεύουν στη διατήρηση υψηλού επιπέδου ευζωίας των ζώων κατά τη μεταφορά τους. Θα αναφέρονται ως 'Βέλτιστες Πρακτικές' στη συνέχεια του κειμένου.

Εκτός από τους παραπάνω ορισμούς των Ορθών και Βέλτιστων Πρακτικών, παρακάτω ακολουθεί ένας κατάλογος με ακριβή περιγραφή των όρων που χρησιμοποιούνται στον

Οδηγό, προκειμένου να αποφευχθεί οποιαδήποτε σύγχυση. Όπου είναι απαραίτητο, οι ορισμοί προέρχονται από τον Κανονισμό.

Πίνακας 0.3 Ορολογία χρησιμοποιούμενη σε αυτό τον Οδηγό

Κέντρα συγκέντρωσης	Εγκαταστάσεις όπως εκμεταλλεύσεις, κέντρα συγκέντρωσης και αγορές, στα οποία κατοικίδια ιπποειδή, ή βοοειδή, αιγοπρόβατα ή χοίροι προερχόμενα από διαφορετικές εκμεταλλεύσεις ομαδοποιούνται για να αποτελέσουν παρτίδες ζώων.
Συνοδός	Το πρόσωπο που είναι υπεύθυνο για την ευζωία των ζώων και τα συνοδεύει κατά τη διάρκεια του ταξιδιού.
Αρμόδια αρχή	Κεντρική αρχή Κράτους Μέλους που είναι αρμόδια να διενεργεί ελέγχους για την ευζωία των ζώων ή οποιαδήποτε αρχή στην οποία έχει ανατεθεί η αρμοδιότητα αυτή
Σημείο ελέγχου	Σημεία όπου τα ζώα αναπαύονται επί τουλάχιστον 12 ώρες ή περισσότερο σύμφωνα με τους κανόνες για τη διάρκεια του ταξιδιού και τις περιόδους ανάπαυσης που έχουν οριστεί από τον κανονισμό. Πρέπει να είναι εγκεκριμένα από τις αρμόδιες αρχές.
Ταξίδι	Ολόκληρη η διαδικασία μεταφοράς από τον τόπο αναχώρησης στον τόπο άφιξης, συμπεριλαμβανομένης οποιασδήποτε εκφόρτωσης, στέγασης και φόρτωσης σε ενδιάμεσα σημεία του ταξιδιού
Φύλακας	Κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, εκτός από ένα μεταφορέα, που είναι υπεύθυνος ή χειρίζεται ζώα σε μόνιμη ή προσωρινή βάση
Ταξίδι μεγάλης διάρκειας	Το ταξίδι που ξεπερνάει τις 8 ώρες, με έναρξη τη στιγμή φόρτωσης του πρώτου ζώου της παρτίδας μεταφοράς
Συστήματα πλοήγησης	Οι υποδομές που παρέχουν μέσω δορυφόρου παγκόσμιες, συνεχείς, ακριβείς και εγγυημένες υπηρεσίες χρονισμού και εντοπισμού θέσης ή οποιαδήποτε τεχνολογία που παρέχει υπηρεσίες οι οποίες θεωρούνται ισοδύναμες για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού
Επίσημος κτηνίατρος	Ο κτηνίατρος που διορίζεται από την αρμόδια αρχή του Κράτους Μέλους
Διοργανωτής	(I) ένας μεταφορέας ο οποίος έχει αναθέσει με υπερβολαβία σε τουλάχιστον ένα άλλο μεταφορέα μέρος του ταξιδιού· ή (II) το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που έχει αναθέσει σε περισσότερους από έναν μεταφορέα το ταξίδι· ή (III) το πρόσωπο που έχει υπογράψει το τμήμα 1 του ημερολογίου ταξιδιού (κατά περίπτωση)
Τόπος αναχώρησης	Το μέρος όπου φορτώνεται αρχικά το ζώο στο μέσο μεταφοράς με την προϋπόθεση ότι έχει στεγαστεί εκεί για τουλάχιστον 48 ώρες πριν την ώρα αναχώρησης. Ωστόσο, κέντρα συγκέντρωσης που έχουν εγκριθεί σύμφωνα με την ενωσιακή κτηνιατρική νομοθεσία μπορούν να θεωρούνται ως τόπος αναχώρησης με την προϋπόθεση ότι παρέχονται ορισμένες συνθήκες (βλ. άρθρο 2 _η του Κανονισμού)
Τόπος προορισμού	Ο τόπος όπου ένα ζώο εκφορτώνεται από ένα μεταφορικό μέσο και φιλοξενείται επί τουλάχιστον 48 ώρες πριν από την ώρα αναχώρησης ή σφαγής
Μεταφορέας	Κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που μεταφέρει ζώα για λογαριασμό του, ή για λογαριασμό κάποιου τρίτου
Όχημα	Μεταφορικό μέσο εφοδιασμένο με τροχούς που προωθούνται ή έλκονται

1. Διαχειριστικά θέματα

1.1 Εισαγωγή

Για τη μεταφορά ζώντων ζώων απαιτούνται από την νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης μια σειρά από έγγραφα, τα οποία πρέπει να συνοδεύουν τις αποστολές και μπορεί να απαιτηθούν ανά πάσα στιγμή από τις αρμόδιες αρχές. Η κατάλληλη προετοιμασία των απαιτούμενων εγγράφων **θα αποτρέψει περιττές καθυστερήσεις** και πρόσθετους ελέγχους από τις αρχές.

Η ορθή τήρηση αρχείων αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο του ελέγχου της ποιότητας της μεταφοράς. Συμβάλλει στη **διαφάνεια και υποστηρίζει την αξιολόγηση της ποιότητας**. Τα αρχεία μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να τονίσουν πτυχές της μεταφοράς που εξελίχθηκαν καλά και να εντοπίσουν τις αδυναμίες που πρέπει να αντιμετωπιστούν. Τέτοιου είδους αξιολογήσεις μπορεί να γίνουν στη βάση ενός μεμονωμένου συμβάντος (π.χ. ένα ταξίδι) ή συνοψίζοντας δεδομένα από πολλαπλές μεταφορές. Η τήρηση αρχείου είναι απαραίτητη **για τη διατήρηση και προώθηση των κατάλληλων προτύπων ποιότητας**.

Είναι σημαντικό, τα δεδομένα που καταγράφονται να είναι **σαφή και κατανοητά** και να μπορούν να αναζητηθούν εύκολα και γρήγορα. Θα πρέπει να είναι καταγεγραμμένα με τρόπο, ώστε να αξιολογούνται αντικειμενικά και να δικαιολογούνται από τους -και αναλόγως προς- τους επιδιωκόμενους στόχους, δηλαδή τη διασφάλιση της ευζωίας των μεταφερόμενων ζώων. Τα αρχεία δεν θα πρέπει να 'φλυαρούν': αυτό που είναι 'απαραίτητο να γνωρίζουμε' πρέπει να κυριαρχεί σε σχέση με αυτό που είναι 'ωραίο να γνωρίζουμε'. Η προώθηση και χρήση **ηλεκτρονικών αρχείων** διευκολύνει την τήρηση των διαχειριστικών απαιτήσεων. Επιπλέον, συνέργειες μπορούν να επιτευχθούν συνδέοντας τα αρχεία για την ευζωία των ζώων με τα αρχεία για την υγεία και την ασφάλεια των τροφίμων.

Οι μεταφορείς πρέπει να φέρουν **μαζί τους όλα τα απαραίτητα έγγραφα κατά τη διάρκεια του ταξιδιού**. Μπορεί να ελεγχθούν για τα έγγραφα αυτά από τις αρμόδιες αρχές είτε κατά τη διάρκεια της μεταφοράς, ή κατά την οποιαδήποτε μετακίνηση ή άφιξη.

Πιο συγκεκριμένα, πρέπει να διαθέτουν **πιστοποιητικά επάρκειας** οι οδηγοί ή συνοδοί που είναι υπεύθυνοι για τη μεταφορά άνω των 65 χιλιομέτρων κατοικίδιων ιπποειδών, κατοικίδιων βοοειδών, αιγών, προβάτων, χοίρων και πτηνών. Στα Κράτη-Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα έγγραφα αυτά είναι κατά κύριο λόγο τα πιστοποιητικά επαγγελματικής επάρκειας για συγκεκριμένα είδη ζώων και η διάρκεια ταξιδιού.

Όπως αναφέρεται στον Κανονισμό, **οι επαγγελματίες οδηγοί** και συνοδοί πρέπει να έχουν την απαραίτητη **γνώση της νομοθεσίας** όσον αφορά τα παρακάτω θέματα:

- ο μεταφορά ζώων,
- ο φυσιολογία των ζώων (συγκεκριμένα σε ό,τι αφορά ανάγκες για τροφή και νερό)
- ο συμπεριφορά των ζώων και συνθήκες στρες,
- ο πρακτικά θέματα χειρισμού των ζώων,
- ο επίδραση της συμπεριφοράς οδήγησης στην ευζωία των μεταφερόμενων ζώων και την ποιότητα του κρέατος,
- ο περίθαλψη των ζώων σε έκτακτα περιστατικά και θέματα ασφαλείας για το προσωπικό που χειρίζεται τα ζώα.

Ο οδηγός και οι συνοδοί πρέπει να είναι ικανοί ώστε να μεταφέρουν με επάρκεια την γνώση αυτή σε πράξεις. Η μη επαρκής γνώση των θεμάτων αυτών θεωρείται ως ο βασικός κίνδυνος για την ευζωία των ζώων κατά τη διάρκεια της μεταφοράς τους.

Οι αρμόδιες αρχές πρέπει να εξασφαλίσουν ότι οι απαιτήσεις του Παραρτήματος IV του Κανονισμού έχουν συμπεριληφθεί στην **θεωρητική εξέταση των υποψηφίων**. Το περιεχόμενο και η διάρκεια των μαθημάτων απόκτησης επαγγελματικής επάρκειας, οι επαγγελματικές δεξιότητες που θα ληφθούν υπόψη, καθώς και ο τύπος της εξέτασης, είναι ευθύνη του κάθε Κράτους-Μέλους.

1.2 Διαχειριστικά θέματα

Ορθές πρακτικές σχετικά με διαχειριστικά θέματα

1. Κάθε ένας που μεταφέρει ζώα έχει διαθέσιμα **στο μέσο μεταφοράς τα έγγραφα** που πιστοποιούν την προέλευση και την ιδιοκτησία των ζώων, το μέρος αναχώρησης, την ημερομηνία και ώρα αναχώρησης, τον προτιθέμενο τόπο άφιξης, και τη σχεδιαζόμενη διάρκεια του ταξιδιού.
2. Επιπλέον, τα παρακάτω έγγραφα μπορεί να είναι απαραίτητο να συνοδεύουν τη μεταφορά ζώων στην Ευρωπαϊκή Ένωση:
 - ο **Άδεια μεταφορέα** για μεταφορές άνω των 65 χλμ. και έως 8 ωρών (Τύπος I) και άνω των 8 ωρών (Τύπος II);
 - ο **Πιστοποιητικό έγκρισης οδικού οχήματος** για ταξίδι διάρκειας άνω των 8 ωρών
 - ο **Πιστοποιητικό επάρκειας** οδηγών και συνοδών που μεταφέρουν κατοικίδια ιπποειδή, ή κατοικίδια ζώα όπως βοοειδή, πρόβατα, αίγες, χοίρους και πτηνά;
 - ο **Ημερολόγιο ταξιδιού** για ταξίδια μεγάλης διάρκειας για κατοικίδια ιπποειδή, ή κατοικίδια ζώα όπως βοοειδή, πρόβατα, αίγες, χοίρους (όχι για τα πτηνά);
 - ο **Πιστοποιητικά υγείας των ζώων (όπου απαιτείται π.χ. για εμπόριο μεταξύ Κρατών-Μελών ή όταν εξάγονται σε τρίτες χώρες);**
 - ο **Πληροφορίες για την τροφική αλυσίδα** για ζώα προς σφαγή.
3. Ο μεταφορέας πρέπει να υποβάλλει το ημερολόγιο ταξιδιού στην αρμόδια αρχή πριν την έναρξη του ταξιδιού. Το ημερολόγιο τηρείται και συμπληρώνεται από τον οδηγό κατά τη διάρκεια της μεταφοράς.
4. Πιστοποιητικά για την υγεία των ζώων πρέπει να κατατίθενται μέσω της ηλεκτρονικής εφαρμογής TRACES.
5. Σε ταξίδια μεγάλης διάρκειας των κατοικίδιων ιπποειδών ή κατοικίδιων ζώων όπως βοοειδή, πρόβατα, αίγες και χοίροι, οι μεταφορείς πρέπει να χρησιμοποιούν **σύστημα δορυφορικής πλοήγησης** σύμφωνα με την κοινοτική νομοθεσία.
6. Οι διοργανωτές αρχειοθετούν και τηρούν όλα τα στοιχεία της μεταφοράς, τα πιστοποιητικά υγείας των ζώων για κάθε μεταφορά για τουλάχιστον **τρία χρόνια**.

Βέλτιστες πρακτικές σχετικά με διαχειριστικά θέματα

7. Τα μέσα μεταφοράς παρέχουν πληροφορίες σχετικά με την **καθαρή χρησιμοποιούμενη επιφάνεια** για κάθε κατάστρωμα φόρτωσης.
8. Τα δεδομένα του ημερολογίου ταξιδιού παρουσιάζονται σε **ηλεκτρονική μορφή** που διαβιβάζεται στις αρμόδιες αρχές.
9. Οι **κατηγορίες των μεταφερόμενων ζώων** κάθε είδους επισημαίνονται επιπλέον του είδους του ζώου (πχ. ταύροι, γαλουχούσες αγελάδες, μόσχοι).
10. Οι πληροφορίες του ταξιδιού μεταδίδονται σε πραγματικό χρόνο στο Σύστημα Ελέγχου Εμπόρων και Εμπειρογνωμόνων (TRACES). Οι απαιτούμενες πληροφορίες ταξιδιού αφορούν:

- ο Ημερομηνία και ώρα **φόρτωσης του πρώτου ζώου** της παρτίδας στον τόπο αναχώρησης
 - ο Ημερομηνία και ώρα **εκφόρτωσης του τελευταίου ζώου** της παρτίδας στον τόπο προορισμού
 - ο **Είδος και αριθμός** ζώων ανά παρτίδα
 - ο Είδος και αριθμός των **τραυματισμένων και νεκρών ζώων** κατά τη διάρκεια του ταξιδιού
 - ο Ημερομηνία και ώρα **σύζευξης και αποσύνδεσης** του ρυμουλκουμένου. Ο εξοπλισμός πρέπει να είναι τοποθετημένος στα ρυμουλκούμενα και όχι στο όχημα έλξης (τράκτορα).
 - ο Εκτιμώμενο **συνολικό βάρος** της παρτίδας στον τόπο αναχώρησης ή σε οποιοδήποτε σημείο φόρτωσης
 - ο Ημερομηνία, ώρα και θέση των **σημείων ανάπαυσης** ή μεταφοράς.
11. Οι διοργανωτές διατηρούν τα συμβόλαια μεταφοράς και τα ημερολόγια ταξιδιού σε αρχείο **για τουλάχιστον 5 χρόνια**.

1.3 Απόκτηση επαγγελματικής επάρκειας και κατάρτιση

Γενικά, μόνο οι ειδικευμένοι εργαζόμενοι μπορούν να ολοκληρώσουν τις μεταφορές με ελάχιστο αντίκτυπο στην ευζωία των ζώων. Τα απαραίτητα προσόντα ('επάρκεια'), που αποκτώνται μέσω της κατάρτισης και της εργασιακής εμπειρίας στον τομέα της μεταφοράς ζώων, επιτρέπει κάθε μεταφορά:

- ο Να έχει τις απαραίτητες γνώσεις σχετικά με την **επίδραση** των ενεργειών του **στα ζώα** όσον αφορά την πρόκληση στρες, φόβου ή τραυματισμού τους.
- ο Να γνωρίζει τις **συνέπειες** των ενεργειών του στην **ποιότητα του κρέατος** των μεταφερόμενων ζώων.
- ο Να αναγνωρίζει τα κύρια φυσιολογικά σημάδια και να **αξιολογεί την κατάσταση των ζώων** πριν την φόρτωση, κατά τις φάσεις της φόρτωσης και της μεταφοράς και κατά την εκφόρτωση (π.χ. κνησμός, ακινησία, νευρική κατάσταση και άγχος, κ.ά.).
- ο Να **προσαρμόζει το ταξίδι** στις εκάστοτε συνθήκες (διαφορετική ευαισθησία των ζώων κατά τη μεταφορά στο στρες και τη θνησιμότητα, στις καιρικές συνθήκες, σε απρόοπτα που μπορεί να συμβούν κατά τη διάρκεια του ταξιδιού).
- ο Να γνωρίζει του κανόνες **βιο-ασφάλειας**.

Ορθές πρακτικές σχετικά με την απόκτηση επάρκειας και την κατάρτιση

12. Οι διοργανωτές της μεταφοράς εξασφαλίζουν ότι τα άτομα που χειρίζονται τα ζώα έχουν μία βασική, αλλά ακριβή κατανόηση της συμπεριφοράς και των φυσικών αναγκών των ζώων. Για μια σύνοψη των βιολογικών αναγκών των βοοειδών κατά τη μεταφορά βλ. [Κεφάλαιο 2.4 Προετοιμασία ζώων για μεταφορά](#).
13. Οι εκπαιδευτές τονίζουν στους επιστάτες τους κινδύνους από **τις πιθανές επιδράσεις** των ενεργειών τους στα ζώα που τους έχουν ανατεθεί.
14. Οι διοργανωτές των μεταφορών εξασφαλίζουν ότι υπάρχει **δέσμευση για σωστό χειρισμό των ζώων** από όλους, όσοι εμπλέκονται στη μεταφορά τους, από την κορυφή και προς τα κάτω.

15. Οι διοργανωτές των μεταφορών εξασφαλίζουν τη συμμόρφωση με το ελάχιστο νομικά απαιτούμενο πρόγραμμα κατάρτισης που απαιτείται για τα Πιστοποιητικά Επάρκειας στην Ευρώπη σύμφωνα με τον Κανονισμό και τις εθνικές απαιτήσεις, εάν αυτές υπάρχουν.

Βέλτιστες πρακτικές σχετικά με την απόκτηση επάρκειας και την κατάρτιση

16. Στην εταιρεία μεταφορών διορίζεται ένας **Υπεύθυνος Μεταφορών**, που αναλαμβάνει την κατάρτιση, τα πιστοποιητικά και τον έλεγχο της ποιότητας των μεταφορών.
17. Οι πρακτικές **ικανότητες** του μεταφορέα **καταγράφονται και ελέγχονται** (π.χ. μέσω ελέγχων και παρακολούθησης στην πράξη).
18. Προσδιορίζονται και **καταγράφονται βασικές παράμετροι** για την αξιολόγηση της ποιότητας της μεταφοράς (π.χ. αριθμός περιστατικών θνησιμότητας, τραυματισμού και οποιαδήποτε μέτρα που σχετίζονται με την ευζωία των ζώων).
19. Οι εταιρείες μεταφορών εξασφαλίζουν ότι οι οδηγοί (και οι επιστάτες) λαμβάνουν διαρκή (δια βίου) **κατάρτιση**.

1.4 Ευθύνες

Ορθές πρακτικές σχετικά με τις Ευθύνες

20. Οι **επιστάτες και οι συνοδοί** των ζώων (συμπεριλαμβανομένων των ιδιοκτητών και διευθυντών), είναι υπεύθυνοι για:
 - α) τη γενική **υγεία**, τη γενική **ευημερία** και την **καταλληλότητα** των ζώων για το ταξίδι, αυτά αξιολογούνται και καταγράφονται μέσω **τακτικών επιθεωρήσεων**,
 - β) εξασφάλιση συμμόρφωσης με οποιαδήποτε απαιτούμενη πιστοποίηση, είτε κτηνιατρική είτε άλλη,
 - γ) την **παρουσία επιστάτη/συνοδού ζώων** κατά τη διάρκεια του ταξιδιού, ο οποίος είναι πιστοποιημένος για το είδος που μεταφέρεται και ο οποίος έχει την εξουσία να λαμβάνει άμεσα αποφάσεις. Σε περίπτωση μεταφοράς με μεμονωμένα οχήματα, ο οδηγός του οχήματος μπορεί να είναι ο μοναδικός επιστάτης των ζώων κατά τη διάρκεια του ταξιδιού,
 - δ) την ύπαρξη επαρκούς αριθμού φυλάκων ζώων κατά τη διάρκεια της φόρτωσης και
 - ε) την εξασφάλιση ότι παρέχεται **εξοπλισμός και κτηνιατρική βοήθεια** ανάλογα με το είδος προς μεταφορά και το ταξίδι.
21. Οι **επιχειρηματίες** και οι πράκτορες αγοράς/πώλησης ζώων είναι υπεύθυνοι για:
 - α) την επιλογή **των κατάλληλων ζώων** για ταξίδι, και
 - β) την ύπαρξη κατάλληλων **εγκαταστάσεων** στο σημείο αναχώρησης και άφιξης του ταξιδιού για τη συλλογή, φόρτωση, εκφόρτωση και παραμονή των ζώων, συμπεριλαμβανομένων και οποιαδήποτε στάσεων σε σημεία ξεκούρασης κατά τη διάρκεια του ταξιδιού και για **έκτακτες ανάγκες**.
22. Επιπλέον, **οι επιστάτες** και οι συνοδοί είναι υπεύθυνοι για το μη βάνουσο χειρισμό και τη φροντίδα των ζώων, ιδίως κατά τη διάρκεια της φόρτωσης και εκφόρτωσης, καθώς και τη καταγραφή των συμβάντων και των προβλημάτων ταξιδιού, και τη συμπλήρωση του ημερολογίου ταξιδιού σε μεγάλα ταξίδια. Για να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους, έχουν **την εξουσία να λαμβάνουν άμεσα μέτρα**. Ελλείψει ξεχωριστού επιστάτη ζώων, ο οδηγός εκτελεί χρέη επιστάτη.
23. Ο **‘Διοργανωτής’** είναι υπεύθυνος για το σχεδιασμό του ταξιδιού ώστε να εξασφαλιστεί η απαραίτητη φροντίδα στα ζώα. Διοργανωτής μπορεί να είναι ο

μεταφορέας, ο ιδιοκτήτης του οχήματος και/ή ο οδηγός. Πιο συγκεκριμένα, είναι υπεύθυνοι για:

- α) να επιλέξουν το **κατάλληλο όχημα** για το είδος του ζώου που μεταφέρεται και για το ταξίδι,
- β) να εξασφαλίσουν ότι κατάλληλα **εκπαιδευμένο προσωπικό** είναι διαθέσιμο για τη φόρτωση/εκφόρτωση των ζώων,
- γ) να εξασφαλίσουν την επάρκεια του οδηγού σχετικά με θέματα που σχετίζονται με την ευζωία των ειδών ζώων που μεταφέρονται,
- δ) να αναπτύξουν και να διατηρούν ανανεωμένα **σχέδια έκτακτης ανάγκης** για όλα τα είδη ταξιδιού (ακόμα και όταν δεν είναι υποχρεωτικά) για να αντιμετωπίσουν έκτακτες ανάγκες (συμπεριλαμβανομένων άσχημων καιρικών συνθηκών),
- ε) να δημιουργήσουν ένα **πλάνο ταξιδιού** για **όλα** τα ταξίδια (συμπεριλαμβανομένων αυτών που είναι υποχρεωτικό) που περιλαμβάνει σχέδιο φόρτωσης, διάρκεια ταξιδιού, δρομολόγιο και τοποθεσίες θέσεων ξεκούρασης,
- στ) να διασφαλίσουν ότι φορτώνονται μόνο τα **ζώα** που είναι **κατάλληλα για να ταξιδέψουν**, να φορτώνουν σωστά τα ζώα στο όχημα και να τα επιθεωρούν κατά τη διάρκεια του ταξιδιού, και να προχωρούν στις απαραίτητες ενέργειες για την επίλυση προβλημάτων που τυχόν ανακύπτουν. Εάν η καταλληλότητα ενός ζώου για ταξίδι είναι αμφίβολη, το ζώο πρέπει να εξεταστεί από έναν κτηνίατρο που είναι υπεύθυνος για να δηλώσει πια ζώα δεν είναι σε θέση να ταξιδέψουν,
- ζ) να διασφαλίσουν την ευζωία των ζώων κατά τη διάρκεια της μεταφοράς, και
- η) **να σχεδιάσουν το ταξίδι, έτσι ώστε** να λαμβάνονται υπόψη υπ' όψη τυχόν διαφορές στις απαιτήσεις όσον αφορά τον χρόνο ταξιδιού των ζώων και τις απαιτήσεις των **κοινωνικών/εργασιακών κανονισμών που αφορούν τις ώρες της οδήγησης**, συμπεριλαμβανομένου του αριθμού των οδηγών που απαιτούνται για μεγάλες διαδρομές προκειμένου να επιτευχθεί πλήρης συμμόρφωση και με τα δύο είδη κανονισμών. Αυτή μπορεί να αφορά τόσο τον χρόνο οδήγησης όσο και τον χρόνο ανάπαυσης των ζώων, καθώς και την επιλογή του αριθμού των οδηγών που απαιτούνται για μακρινά ταξίδια.

24. Οι **διευθυντές των εγκαταστάσεων** στα σημεία αναχώρησης και άφιξης του ταξιδιού, και στα Σημεία Ελέγχου είναι υπεύθυνοι για:

- α) να εξασφαλίζουν της **κατάλληλες προϋποθέσεις** για την φόρτωση, εκφόρτωση και ασφαλή διαμονή των ζώων, παρέχοντας νερό και τροφή όποτε απαιτείται, καθώς και παρέχοντας προστασία από άσχημες καιρικές συνθήκες έως τη συνέχιση της μεταφοράς, την πώληση ή άλλη χρήση των ζώων (συμπεριλαμβανομένης της εκτροφής ή της σφαγής),
- β) να παρέχουν **επαρκή αριθμό επιστατών** κατά τη φόρτωση, εκφόρτωση, μεταφορά και διαμονή των ζώων με τέτοιο τρόπο, ώστε να ελαχιστοποιείται το στρες και πιθανοί τραυματισμοί,
- γ) **να ελαχιστοποιήσουν** τις πιθανότητες για **μετάδοση ασθενειών** μέσω της επισταμένης προσοχής στις διαδικασίες **καθαρισμού και απολύμανσης** του οχήματος και των εξοπλισμών, του ελέγχου της υγιεινής και του περιβάλλοντος, καθώς και της παροχής καθαρής στρωμνής,
- δ) να παρέχουν κατάλληλες εγκαταστάσεις για να αντιμετωπιστούν **έκτακτα περιστατικά**,
- ε) να παρέχουν της εγκαταστάσεις και το πιστοποιημένο προσωπικό για να πραγματοποιηθεί **ευθανασία** των ζώων, εάν απαιτηθεί, και
- στ) να εξασφαλίσουν επαρκή χρόνο ξεκούρασης και ελάχιστη καθυστέρηση κατά τη διάρκεια των στάσεων.

Βέλτιστες πρακτικές σχετικές με τις ευθύνες

25. Κατανέμονται **σαφείς ορισμοί των ευθυνών** των επιστατών, των συνοδών, των εμπόρων, των διοργανωτών μεταφορών, των κτηνοτρόφων, των διαχειριστών των κέντρων συγκέντρωσης, των οδηγών, των ιδιοκτητών των θέσεων ελέγχου και των σφαγέων, και συμπεριλαμβάνονται στη σύμβαση μεταφοράς. Επίσης, δίνεται σε όλο το προσωπικό, συμπεριλαμβανομένου του οδηγού ή των συνοδών, ένας κατάλογος ελέγχου.
26. **Τυποποιημένες Διαδικασίες Λειτουργίας** (Standard Operating Procedures - SOPs) καθορίζονται για κάθε δραστηριότητα/εργασία από τον πράκτορα που ορίζεται ως υπεύθυνος. Αυτές περιγράφουν **ακριβή πρωτόκολλα** για τη σίτιση, την παροχή νερού, την ανανέωση και την αντικατάσταση της στρωμνής, την επιθεώρηση και παρακολούθηση των ζώων και τον **ορισμό των ατόμων που είναι υπεύθυνα** για κάθε εργασία. Οι Τυποποιημένες Διαδικασίες Λειτουργίας ενημερώνονται συνεχώς σύμφωνα με νέες συστάσεις ή/και οδηγίες.

2. Σχεδιασμός και προετοιμασία ταξιδιού

2.1 Εισαγωγή

Η καλή προετοιμασία και ο σχεδιασμός κατά τη μεταφορά των βοοειδών είναι ένα από τα πιο σημαντικά στάδια ενός ταξιδιού. Είναι το κλειδί για μια επιτυχημένη μεταφορά σε ό,τι αφορά τη συμμόρφωση με τη νομοθεσία, τις ορθές πρακτικές και τα υψηλά πρότυπα ευζωίας των ζώων, και το οικονομικό όφελος. Ο **καλός σχεδιασμός βοηθάει στην ομαλή εκτέλεση** των μεταφορών και είναι απαραίτητος για την ελαχιστοποίηση του ρίσκου που προκύπτει όταν εμπλέκονται διαφορετικά μέρη με κακό συγχρονισμό. Η πολυπλοκότητα κατά τη διάρκεια ολόκληρης της διαδικασίας μεταφοράς ζώων καθιστά επιτακτική μια **καλά οργανωμένη προετοιμασία όλων των δραστηριοτήτων**, σύμφωνα με καθορισμένους στόχους, αρμοδιότητες και καθήκοντα επιμέλειας. Η πρόβλεψη **απροσδόκητων γεγονότων** και προβλημάτων και η πρόβλεψη εκπόνησης **σχεδίων έκτακτης ανάγκης** για τη συμπλήρωση σαφώς καθορισμένων Τυποποιημένων Διαδικασιών Λειτουργίας είναι πρωταρχικής σημασίας. Πέραν του άμεσου ενδιαφέροντος για την ευζωία των ζώων, ο σχεδιασμός θα πρέπει να περιλαμβάνει θέματα υγείας των ζώων (βιοασφάλεια), θέματα ανθρώπινης υγείας και ασφάλειας, και οικονομικές συνέπειες.

Όσο αφορά το κομμάτι της ευζωίας των ζώων, το στάδιο της 'προετοιμασίας και του προγραμματισμού περιλαμβάνει τις ακόλουθες πτυχές:

- ο Προγραμματισμός του ταξιδιού,
- ο Προετοιμασία οχήματος,
- ο Προετοιμασίες σχετικές με τα ζώα,
- ο Διαχείριση.

Οι πτυχές αυτές περιγράφονται στις επόμενες παραγράφους.

2.2 Σχεδιασμός του ταξιδιού

Το ταξίδι πρέπει να είναι όσο το δυνατόν **ομαλότερο και ταχύτερο**, προκειμένου να περιοριστεί η έκθεση στο στρες κατά τη μεταφορά. Πρέπει να σχεδιάζεται προσεκτικά ώστε να εξασφαλίζεται η καλή μεταχείριση των βοοειδών κατά τη διάρκεια της μεταφοράς. Στο πλαίσιο του σχεδιασμού για το κάθε ταξίδι, πρέπει να γίνουν **διακανονισμοί για τη διαχείριση τυχόν καθυστέρησης**, βλάβης ή άλλης έκτακτης ανάγκης, ώστε να ελαχιστοποιούνται οι κίνδυνοι για την ευζωία των ζώων κατά τη διάρκεια όλων των μεταφορών.

Το ταξίδι πρέπει να **προγραμματίζεται και να προετοιμάζεται προσεκτικά** μετά τη γνωστοποίηση από τον κτηνοτρόφο ή τον έμπορο της ημερομηνίας και του τόπου αναχώρησης και του τόπου προορισμού στον τελικό πελάτη. Τα σχέδια ταξιδιού περιλαμβάνουν γραπτές ρυθμίσεις σχετικά με τις θέσεις εκκίνησης και εκφόρτωσης, τα σχέδια έκτακτης ανάγκης και τις λεπτομέρειες των φύλλων αποστολής ή των ρυθμίσεων που ισχύουν για στάσεις ανάπαυσης, ιδίως για μεγάλες διαδρομές.

Πιο συγκεκριμένα, πρέπει να περιλαμβάνουν:

- ο **Περιγραφή της διαδρομής ταξιδιού** και εκτίμηση της διάρκειάς της,
- ο Ανάλυση των **μετεωρολογικών προβλέψεων**,

- ο Επιλογή του **μεταφορέα** και του οχήματος μεταφοράς (π.χ. τύπος I ή II) και/ή του οχήματος ανάλογα με τη διάρκεια του ταξιδιού και τις καιρικές συνθήκες, τον αριθμό και τις κατηγορίες των βοοειδών, δηλ. ζώα αναπαραγωγής, μόσχοι, ζώα προς σφαγή κτλ.
- ο Ένα σχέδιο **έκτακτης ανάγκης**,
- ο Προγραμματισμένο **αριθμό οδηγών**,
- ο Πρόβλεψη **για στρωμνή**,
- ο Πρόβλεψη για **τροφή και νερό** που θα χορηγηθούν στο σημείο ελέγχου, ανάλογα με τη διάρκεια του ταξιδιού,
- ο Διαβεβαιώσεις ότι **το φορτηγό είναι έτοιμο** στον τόπο και στον χρόνο που έχει οριστεί για αναχώρηση.

Οι διαδρομές του ταξιδιού και ο προγραμματισμός των στάσεων (συμπεριλαμβανομένων των σημείων ελέγχου για ταξίδια πάνω από τη μέγιστη διάρκεια) βελτιστοποιούνται με τη χρήση κατάλληλων **εμπορικών λογισμικών και συστημάτων**. Εκτός από τον κανονισμό για την προστασία των ζώων κατά τη μεταφορά, οι οδηγοί πρέπει επίσης να συμμορφώνονται με τη νομοθεσία σχετικά με τις ώρες οδήγησης ([Κανονισμός \(ΕΚ\) αριθ. 561/2006](#)). Κατά τη διάρκεια της φάσης προγραμματισμού των μεταφορών και οι δύο αυτές νομικές απαιτήσεις λαμβάνονται υπόψη. Πέρα από το χρονοδιάγραμμα των περιόδων ανάπαυσης και ο τόπος όπου το όχημα θα σταματήσει καθορίζεται στη φάση του προγραμματισμού, λαμβανομένων υπόψη των μέτρων βιοασφάλειας. Συνοπτική παρουσίαση του μέγιστου χρόνου ταξιδιού που επιτρέπει ο Κανονισμός υπάρχει στον παρακάτω πίνακα (Πίνακας 2.1).

Πίνακας 2.1 Μέγιστος αριθμός ωρών ταξιδιού που επιτρέπονται από τον Κανονισμό.

	Όχημα Βασικών Προδιαγραφών	Όχημα Υψηλότερων Προδιαγραφών		
Βοοειδή	8	29 (14-1-14) (όταν παρέχονται υγρά, και σιτίζονται εφόσον απαιτείται, κάθε 14 ώρες)		
	Όχημα Βασικών Προδιαγραφών	Όχημα Υψηλότερων Προδιαγραφών		
		Ταξίδι	Ανάπαυση	Ταξίδι
Μη απογαλακτισμένοι μόσχοι	8	9	1	9

Η αναμενόμενη συνολική διάρκεια ταξιδιού για την προγραμματισμένη διαδρομή καθορίζεται με ρεαλιστικά κριτήρια, λαμβάνοντας υπόψη το χρόνο που απαιτείται για τη φόρτωση και την εκφόρτωση. Αν στο πέρας της εν λόγω διάρκειας ταξιδιού, τα ζώα δεν έχουν φθάσει στον προορισμό τους, πρέπει να εκφορτώνονται, να σιτίζονται, να ποτίζονται και να αναπαύονται επί τουλάχιστον 24 ώρες σε ένα εγκεκριμένο σημείο ελέγχου της ΕΕ, βλέπε [Κεφάλαιο 6. Παραμονή σε σημεία ελέγχου](#).

2.2.1 Διάρκεια ταξιδιού

Η διάρκεια του ταξιδιού πρέπει να υπολογίζεται προσεκτικά και περιλαμβάνει τις προγραμματισμένες στάσεις και ανάπαυση στα σημεία ελέγχου. Υπολογίζοντας τη διάρκεια του ταξιδιού, πρέπει να γίνει και η σωστή επιλογή του οχήματος και του εξοπλισμού του.

Ορθές πρακτικές για τη φύση και τη διάρκεια του ταξιδιού

27. Ο διοργανωτής της μεταφοράς θα πρέπει να επιλέγει τη μεταφορική εταιρία σύμφωνα με τον τύπο της άδειας της, τις βεβαιώσεις των μέσων της, την ικανότητα, την εμπειρία, τη δυναμικότητα της και τους διαθέσιμους συνοδούς και οδηγούς.

28. Ο διοργανωτής της μεταφοράς θα πρέπει να καθορίσει τη **διάρκεια του ταξιδιού** με ακρίβεια σε συνεννόηση με τη μεταφορική εταιρεία λαμβάνοντας υπόψη τη διαδρομή, τις στάσεις ανάπαυσης των οδηγών και τις στάσεις στα σημεία ελέγχου για τα ταξίδια μεγάλης διάρκειας. Η επιλογή της διαδρομής θα πρέπει να ελαχιστοποιεί την συνολική διάρκεια του ταξιδιού.
29. Ο μεταφορέας θα **επιλέγει το όχημα σύμφωνα με** τον τύπο και τον αριθμό των βοοειδών που θα μεταφερθούν και τη διάρκεια του ταξιδιού (εξοπλισμός φορτηγού ανάλογος με την αδειοδότηση Τύπου I ή II)
30. Η **ξεκάθαρη και αποτελεσματική επικοινωνία** μεταξύ του μεταφορέα και των υπευθύνων στα σημεία φόρτωσης και εκφόρτωσης είναι απαραίτητη. Αυτή περιλαμβάνει τηλεφωνική ή ηλεκτρονική επικοινωνία με τις εκτροφές, τα σημεία ελέγχου, τις αγορές, και τα σφαγεία κατά τη διάρκεια του σχεδιασμού της μεταφοράς ώστε να υπάρχει επιβεβαίωση για το σχεδιασμό και τις προϋποθέσεις καθώς επίσης και μεταξύ του οδηγού(-ών) και όλων των άλλων παραγόντων καθ' όλη τη διάρκεια της μεταφοράς/ταξιδιού
31. Για ταξίδια στα οποία απαιτείται τα ζώα να εκφορτωθούν σε ένα σημείο ελέγχου, οι αρμόδιες αρχές απαιτούν την ύπαρξη **πιστοποιητικού κράτησης θέσης** και πιστοποιητικού αποδοχής των ζώων στο σημείο ελέγχου που βρίσκεται καθ' οδόν της διαδρομής που αναφέρεται στο 1ο τμήμα του ημερολόγιου ταξιδιού. η διαδικασία αυτή είναι κομμάτι των ελέγχων που διενεργούνται από τις αρμόδιες αρχές πριν τα μακρινά ταξίδια.
32. Η διάρκεια των στάσεων στο ταξίδι θα πρέπει να είναι μεγάλη ώστε να **ελέγχεται η ευζωία όλων των ζώων** ή η υγεία τους και να ελέγχονται τα συστήματα παροχής τροφής και νερού ώστε να διασφαλιστεί η επαρκής διάθεση τους.
33. Πρέπει να υπάρχει διαθέσιμος χρόνος κατά τη διάρκεια των στάσεων για την **περίθαλψη μεμονωμένων ζώων**, εάν αυτό απαιτηθεί από τους σχετικούς ελέγχους.

Βέλτιστες Πρακτικές σχετικές με τη φύση και διάρκεια του ταξιδιού

34. Οι ώρες φόρτωσης και μεταφοράς θα πρέπει να προγραμματίζονται έτσι ώστε τα ζώα να μπορούν να εκφορτωθούν σωστά στον τόπο προορισμού
35. Εξασφαλίστε καλή επικοινωνία μεταξύ των οδηγών και του προσωπικού του σημείου άφιξης σχετικά με τις ευθύνες τους.
36. Δίνεται προσοχή στις επιπτώσεις των **θερμικών συνθηκών** (ζέστη και κρύο) και της υγρασία **σε όλα τα ταξίδια** (μακρινά, συνηθισμένα ή σύντομα). Κατάλληλες στρατηγικές υιοθετούνται σε όλων των ειδών τα ταξίδια για να περιοριστεί ο κίνδυνος θερμικού στρες.
- ο Αποφεύγεται η μεταφορά κατά τη διάρκεια των θερμότερων περιόδων της ημέρας, μέσω του κατάλληλου προγραμματισμού του ταξιδιού ώστε να αξιοποιηθούν οι πιο δροσερές συνθήκες κατά τη διάρκεια της νύχτας.
 - ο Ο προγραμματισμός μακρινών ή σύντομων ταξιδιών λαμβάνει υπόψιν γνωστές καθυστερήσεις όπως οδικά έργα και εκτροπές της κυκλοφορίας.
37. Ο διοργανωτής της μεταφοράς θα πρέπει να διασφαλίζει ότι όλα τα απαραίτητα έγγραφα (πιστοποιητικά ζώων, τιμολόγια φόρτωσης, υγειονομικά πιστοποιητικά, πληροφορίες επαφών έκτακτης ανάγκης) είναι συμπληρωμένα σύμφωνα με τον Κανονισμό και ότι τα συμπληρωμένα έγγραφα έχουν ήδη δοθεί στον οδηγό εν καιρώ έτσι ώστε το όχημα να μπορεί να αναχωρήσει άμεσα μετά τη φόρτωση

2.2.2 Σχέδια έκτακτης ανάγκης

Ο κύριος στόχος του μεταφορέα είναι να παραδώσει τα ζώα έγκαιρα και σε καλές συνθήκες ευζωίας, παρά τους κινδύνους για καθυστέρηση στο δρόμο. Μπορεί να υπάρξουν καταστάσεις έκτακτης ανάγκης, ακόμη και όταν έχει γίνει η βέλτιστη προετοιμασία και προγραμματισμός. **Το σχέδιο έκτακτης ανάγκης έχει ως στόχο να βοηθήσει τον οδηγό και την εταιρεία μεταφορών να εξασφαλίσουν την υγεία και την ευζωία των ζώων σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης.** Τα σχέδια έκτακτης ανάγκης είναι πλέον χρήσιμα όταν αποτελούν αντικείμενο εκπαίδευσης και ενημερώνονται τακτικά από τον μεταφορέα. Τα σχέδια πρέπει να απαντούν σε τέσσερις ερωτήσεις: ποιοι **δυνατικοί κίνδυνοι** μπορεί να προκαλέσουν καταστάσεις έκτακτης ανάγκης, **τι μπορεί να γίνει** όταν αυτές προκύψουν, **ποιος πρέπει να κάνει τι** και **πώς θα εφαρμοστούν τα μέτρα αντιμετώπισής της**. Με την προετοιμασία, ο μεταφορέας θα είναι σε θέση να ανταποκριθεί με αποτελεσματικό τρόπο και να μειώσει τον αντίκτυπο μιας καθυστέρησης ή ενός ατυχήματος στα ζώα. Το Σχήμα 2.1 παρέχει ένα παράδειγμα σχεδίου έκτακτης ανάγκης [από τον Οδηγό Πρακτικών Κατευθυντήριων Γραμμών για την Αξιολόγηση Καταλληλότητας Μεταφοράς των Ιπποειδών \(2016\)](#).

Annex III— Example of UK contingency plan

Council Regulation (EC) 1/2005
Contingency Plan Template For Type 2 Transporters
 Please complete this Contingency Plan and submit to the following address with your application form for a Type 2 Transporter Authorisation:

This generic Contingency Plan is to be completed by the Transporter.

Section 1 – Contact Details

Name of Transporter
 Address:
 Contact Telephone Number Email Address:

Section 2 – In case of an emergency:

- 1 Who is your nominated vehicle breakdown/recovery company?
- 2 What action will you take in the event of a traffic accident, road closure or weather conditions delay your journey?
- 3 What action will you take if the ferry/shuttle service has been suspended?
- 4 What action will you take in the event that your vehicle suffers an irreparable breakdown?
- 5 What action will you take if any animal(s) become ill during the journey?
- 6 What action will you take if any animal(s) needs to be euthanised?
- 7 What action will you take in the event that you encounter extreme temperatures (either hot or cold) during the journey?
- 8 What action will you take if there is confirmation of a Notifiable Disease in an area you're travelling through?

Transporter Signature
 Name in BLOCK LETTERS Date

Σχήμα 2.1. Η δομή ενός σχεδίου έκτακτης ανάγκης (όπως παρουσιάζεται στον Οδηγό Πρακτικών Κατευθυντήριων Γραμμών για την Αξιολόγηση της Καταλληλότητας Μεταφοράς των Ιπποειδών 2016).

Ορθές πρακτικές σχετικά με τα σχέδια έκτακτης ανάγκης

38. **Σε περίπτωση καθυστέρησης**, η ευζωία και η ασφάλεια των ζώων πρέπει να θεωρείται πρωταρχικής σημασίας ανά πάσα στιγμή. Είναι ευθύνη του οδηγού να διατηρεί τα ζώα άνετα και ασφαλή και να διασφαλίζει ότι ο χρόνος ταξιδιού περιορίζεται στο ελάχιστο.
39. Ο οδηγός θα πρέπει να καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια για να ελαχιστοποιήσει καθυστερήσεις και να εξασφαλίσει ότι υπάρχει **νερό, σκιά σε μια θερμή ημέρα και επαρκής εξαερισμός**.
40. Εάν είναι απαραίτητο, ο οδηγός **θα πρέπει να ζητήσει τη βοήθεια της αστυνομίας** για να μπορέσει το ταξίδι του να συνεχιστεί το συντομότερο δυνατό κατά τη διάρκεια υποχρεωτικής στάσης για μακρό διάστημα (π.χ. εάν ο δρόμος είναι κλειστός λόγω ατυχήματος).
41. Σε περίπτωση **μηχανικής βλάβης** του οχήματος, πρέπει να προσδιοριστεί η φύση της βλάβης και να εκτιμηθεί η διάρκεια των επισκευών. Εάν οι επισκευές δεν μπορούν να πραγματοποιηθούν στο χώρο της βλάβης ή θα διαρκέσουν για μεγάλο χρονικό διάστημα, θα πρέπει να γίνουν **οι απαραίτητες συνεννοήσεις για να χρησιμοποιηθεί άλλο όχημα**.

42. Στο όχημα πρέπει να υπάρχει σχέδιο έκτακτης ανάγκης. Ένα παράδειγμα σχεδίου παρέχεται στο Σχήμα 2.1. Το σχέδιο πρέπει να είναι γνωστό και κατανοητό από όλους όσους ασχολούνται με τη μεταφορά ζώων κατά τη διάρκεια οποιουδήποτε ταξιδιού. Πρέπει να περιγράφει πώς να διαχειριστούν απρόβλεπτα περιστατικά και καθυστερήσεις προκειμένου να διασφαλιστεί ότι τα ζώα δεν θα υποστούν σημαντικό κακό. Οι καθυστερήσεις μπορεί να οφείλονται σε καιρικές συνθήκες, ζητήματα κυκλοφορίας, ατυχήματα, έργα οδοποιίας, μηχανικές βλάβες ή κλείσιμο εγκαταστάσεων. Το σχέδιο έκτακτης ανάγκης πρέπει, μεταξύ άλλων, να προβλέπει την παροχή εγκαταστάσεων για τη διαμονή ζώων σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης.

43. Στην περίπτωση έκτακτου συμβάντος, το σχέδιο αντιμετώπισής του ενεργοποιείται από όποιον αντιληφθεί πρώτος το πρόβλημα, τον οδηγό ή τον μεταφορέα.
44. Το σχέδιο έκτακτης ανάγκης πρέπει **να περιλαμβάνει τα παρακάτω στοιχεία**:
- α) Λύσεις για το πώς μπορεί να στηθεί μια **σταθερή γέφυρα επικοινωνίας** μεταξύ του μεταφορέα και του οδηγού,
 - β) Λύσεις σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να εξασφαλιστεί η **επικοινωνία με τις αρχές** (αστυνομία/κτηνίατροι),
 - γ) **Κατάλογο των τηλεφωνικών αριθμών επικοινωνίας** όλων των εμπλεκόμενων μερών, συμπεριλαμβανομένου του αριθμού τηλεφώνου της ασφαλιστικής εταιρείας για τα πτηνά,
 - δ) Λύσεις σχετικά με τον **τρόπο οργάνωσης των τοπικών υπηρεσιών βοήθειας**, για την οργάνωση της μεταφόρτωσης του φορτίου (εναλλακτικές λύσεις),
 - ε) Λύσεις για την **οργάνωση επισκευών** σε περίπτωση βλάβης του οχήματος,
 - στ) Λύσεις για την **εκφόρτωση ζώων** σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης ή καθυστέρησης: τα **σημεία όπου μπορούν να εκφορτωθούν τα ζώα** είναι εντοπισμένα σε όλη τη διάρκεια της προγραμματισμένης διαδρομής και οι πληροφορίες αυτές είναι άμεσα διαθέσιμες στον οδηγό,
 - ζ) Λύσεις για το πώς μπορεί να οργανωθεί η παροχή **τροφής, νερού και στρωμνής** για τα ζώα σε περίπτωση απρόβλεπτων μεγάλων καθυστερήσεων (π.χ. στις συνοριακές διαβάσεις),

- η) **Άλλα θέματα** που είναι απαραίτητα για να εξασφαλιστεί ότι τα ζώα δεν υφίστανται σημαντικό κακό εξαιτίας καθυστερήσεων κατά τη μεταφορά.
45. **Τα ζώα μπορεί να τραυματιστούν** κατά τη διάρκεια της μεταφοράς. Είναι δυνατό να χρειαστεί ένα ζώο να υποστεί ευθανασία πριν από την άφιξή του στον προορισμό του, προκειμένου να αποφευχθεί ο πόνος ή η αγωνία του ζώου. Ως εκ τούτου, ο μεταφορέας θα πρέπει να έχει στη διάθεσή του τα **στοιχεία επικοινωνίας ενός κτηνιάτρου ή εξουσιοδοτημένου σφαγέα**, που είναι ικανός για να κάνει την ευθανασία, σε συγκεκριμένα σημεία κατά μήκος του ταξιδιού ή στον προορισμό.
46. Μόνο οι οδηγοί ή οι συνοδοί που έχουν πιστοποιητικό επάρκειας και έχουν λάβει ειδική εκπαίδευση στον τομέα της επείγουσας φροντίδας των ζώων, μπορούν να παράσχουν **κτηνιατρική φροντίδα σε ζώα που τραυματίστηκαν** κατά τη μεταφορά.
47. Για **μη-απογαλακτισμένους μόσχους**, σε περίπτωση βλάβης του κινητήρα, οργανώστε την αποστολή άλλου φορτηγού για μεταφόρτωση.

Βέλτιστες πρακτικές σχετικά με τα σχέδια έκτακτης ανάγκης

48. Ένα σχέδιο έκτακτης ανάγκης πρέπει να έχει εκπονηθεί και για **σύντομα ταξίδια μικρότερα των 8 ωρών**.
49. Για να είστε κατάλληλα προετοιμασμένοι για ένα ατύχημα, κάθε όχημα μεταφοράς θα πρέπει να φέρει τα ακόλουθα:
- α) **Φύλλο με στοιχεία επαφής** σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης, με διαθέσιμους αριθμούς τηλεφώνου όλο το 24ώρο, από το σημείο αναχώρησης και προορισμού, από τις τοπικές αρμόδιες αρχές, τους διαθέσιμους κτηνιάτρους, τις υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης, τους ιδιοκτήτες σημείων έκτακτης ανάγκης και τις ασφαλιστικές εταιρείες,
 - β) **Συσκευές προειδοποίησης** έκτακτης ανάγκης (π.χ. φωτοβολίδες, τρίγωνα έκτακτης ανάγκης) σύμφωνα με τις ευρωπαϊκές απαιτήσεις,
 - γ) **Κάμερα/κάμερα κινητού τηλεφώνου**,
 - δ) **Πληροφοριακό δελτίο** για ατυχήματα,
 - ε) **Δελτίο με την πολιτική της εταιρίας για τα ατυχήματα/Τυποποιημένες Διαδικασίες Λειτουργίας**,
 - στ) **Πυροσβεστήρας**,
 - ζ) **Σύνεργα διαχείρισης διαρροών ή καθαρισμού**.
50. Ο μεταφορέας πρέπει να **παρακολουθεί συνεχώς την ευζωία και την κατάσταση** των ζώων κατά τη διάρκεια οποιασδήποτε καθυστέρησης. Για τους μόσχους και τις αγελάδες προς σφαγή, κατά τη διάρκεια οποιασδήποτε καθυστέρησης, **ο οδηγός πρέπει να ελέγχει τα ζώα** στα οποία έχει οπτική πρόσβαση για σημάδια λαχανιάσματος και να λάβει τα κατάλληλα διορθωτικά μέτρα.
51. Σε περίπτωση καθυστέρησης, ο μεταφορέας πρέπει να **επικοινωνήσει με τα πρόσωπα επαφής του σημείου αναχώρησης και προορισμού** για να τους ενημερώσει για τη φύση της καθυστέρησης και να καθορίσει το καλύτερο σχέδιο δράσης για τον εαυτό τους και την ευημερία των ζώων.
52. Θα πρέπει να υπάρχει πρόβλεψη για **άνετη και εύκολη πρόσβαση έκτακτης ανάγκης** στα οχήματα ώστε να διευκολύνεται η επιθεώρηση των ζώων και να παρέχεται βοήθεια σε αυτά που βρίσκονται σε ανάγκη.
53. Οι διαδικασίες έκτακτης ανάγκης **αξιολογούνται περιοδικά** και συζητούνται με το προσωπικό μέσω εσωτερικών ελέγχων και τροποποιούνται ανάλογα με τις ανάγκες.
54. Ο εξοπλισμός που φυλάσσεται για **ευθανασία έκτακτης ανάγκης** είναι καλά συντηρημένος και μπορεί να λειτουργήσει αποτελεσματικά. Κρατούνται τεκμηριωμένα αρχεία κατοχής και συντήρησης του εξοπλισμού.

55. Οι πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο μεταφοράς των ζώων (συμπεριλαμβανομένων των ζητημάτων που σχετίζονται με καταστάσεις έκτακτης ανάγκης) **μοιράζονται μεταξύ των μεταφορέων** και αξιολογούνται σε τακτική βάση (κατά πόσο είναι αποτελεσματικές ή όχι).
56. Για μη απογαλακτισμένους μόσχους που διατρέχουν κίνδυνο θερμικής καταπόνησης σε συνθήκες χαμηλής υγρασίας, πρέπει να **ψεκαστεί νερό στο δάπεδο** του οχήματος.
57. Σε περίπτωση βλάβης του κινητήρα κατά τη μεταφορά μη απογαλακτισμένων μόσχων **θα πρέπει να υπάρχει μια γεννήτρια έκτακτης ανάγκης** - έτσι ώστε οι ανεμιστήρες να μπορούν να διατηρούνται σε λειτουργία και να ρυθμίζονται η θερμοκρασία, η ροή αέρα και το επίπεδο οξυγόνου.

2.3. Μέσα μεταφοράς

Ο σχεδιασμός και η συντήρηση του οχήματος η προετοιμασία και η λειτουργία του είναι παράγοντες-κλειδιά ώστε να εξασφαλίζεται υψηλό επίπεδο όσον αφορά στην ασφάλεια των ζώων και στην ευζωία τους κατά τη διάρκεια της μεταφοράς. Ένας σημαντικός κίνδυνος για την ευζωία των ζώων εμφανίζεται από το φυσικό περιβάλλον που βιώνουν τα ζώα μέσα στο όχημα, **και σχετίζεται ιδιαίτερα με τις συνθήκες θερμοκρασίας του περιβάλλοντος**. Επομένως, είναι βασικό να εξασφαλίζεται καθεστώς αερισμού αποτελεσματικό, ώστε να διατηρούνται οι συνθήκες θερμοκρασίας, οι οποίες όχι μόνο είναι σύμφωνες με τις νομικές απαιτήσεις, αλλά και κατά το δυνατό, είναι οι ιδανικές για τα μεταφερόμενα ζώα. Επαρκή και κατάλληλα συστήματα εξαερισμού είναι βασικά γιατί κατά τη διάρκεια όλων των ταξιδιών οι καιρικές συνθήκες μπορεί να αλλάζουν και να επιδρούν δυσμενώς στα μεταφερόμενα ζώα. Οι εποχιακές διακυμάνσεις του καιρού αποτελούν επίσης έναν κίνδυνο όσον αφορά στο θερμικό στρες. Οι οροφές των χώρων μεταφοράς αποτελεί επίσης σημαντικό παράγοντα που πρέπει να ληφθεί υπόψη.

Σε ταξίδια μεγάλης διάρκειας στα οποία τα ζώα μπορεί **να μεταφέρονται σε διάφορες κλιματικές ζώνες, ο κίνδυνος της θερμικής καταπόνησης είναι αυξημένος**. Ο μηχανικός αερισμός πρέπει να μεταφέρει εξωτερικά τη ζέστη και την υγρασία και να παρέχει ένα περιβάλλον στο οποίο ο κίνδυνος θερμικής καταπόνησης να ελαχιστοποιείται. Ο σχεδιασμός και η λειτουργία αυτών των συστημάτων πρέπει να βασίζεται στην κατανόηση των απαιτήσεων των ζώων, πέρα και πάνω από αυτές που απαιτεί η τρέχουσα νομοθεσία. Είναι σημαντικό να αντιλαμβανόμαστε τις **αρχές των ανώτερων και κατώτερων ορίων θερμοκρασίας** και των ουδέτερων θερμικά ζωνών ώστε να εξασφαλίζεται αποτελεσματικότητα στον εξαερισμό και στη λειτουργία του. Επιπλέον παράμετροι όπως η υγρασία και το βρεγμένο έριο, μπορούν επίσης να επηρεάσουν την αποδεκτή διακύμανση της θερμοκρασίας.

Ο αερισμός μπορεί να είναι **φυσικός ή μηχανικός**. Φυσικός αερισμός εφαρμόζεται σε οχήματα που χρησιμοποιούνται για μικρής διάρκειας (κάτω των 8 ωρών) ταξίδια, ενώ ο μηχανικός αερισμός αποτελεί απαίτηση της νομοθεσίας για μεγάλης διάρκειας ταξίδια. Σύμφωνα με τον Κανονισμό, η ελάχιστη ικανότητα παροχής αέρα των ανεμιστήρων δεν μπορεί να είναι χαμηλότερη από 60m³/h ανά 100 kg ζώντος βάρους. Η αποτελεσματικότητα του μηχανικού αερισμού είναι ιδιαίτερα σημαντική σε **μεταφορές από χώρες της Βόρειας Ευρώπης προς Μεσογειακές χώρες** που έχουν θερμό κλίμα. Για παράδειγμα, **συχνές στάσεις** εξαιτίας κυκλοφοριακής καθυστέρησης ή ελέγχων στα σύνορα χωρών με θερμό κλίμα, **μπορούν να οδηγήσουν σε αύξηση της εσωτερικής θερμοκρασίας στο όχημα, με αποτέλεσμα τη θερμική καταπόνηση των μεταφερόμενων ζώων**. Ο εξαερισμός είναι επίσης σημαντικός στον περιορισμό της συγκέντρωσης αμμωνία από τα κόπρανα και τα ούρα των ζώων και διοξειδίου του άνθρακα από τις εκπνοές μέσα στο όχημα.

Η υπερφόρτωση μπορεί να αυξήσει τον κίνδυνο πρόκλησης **μωλώπων και, ως εκ τούτου, τον κίνδυνο πόνου. Η πυκνότητα φόρτωσης** μπορεί επίσης να **επηρεάσει τη συμπεριφορά των ζώων**, και ιδίως, την προτιμώμενη θέση κατά τη μεταφορά, τη δυνατότητα κατακλίσεως και κατά συνέπεια μπορεί να αυξήσει την **κόπωση των ζώων**. Από την άλλη πλευρά, **μικρότερη πυκνότητα φόρτωσης** μπορεί να προκαλέσει περισσότερες **πτώσεις**. Περιορισμένη **πρόσβαση σε πόρους** (νερό, ζωοτροφές) λόγω υπερφόρτωσης ή **κακού σχεδιασμού του εξοπλισμού** μπορεί να αυξήσει τη δυσφορία των ζώων, **τη δίψα και πείνα τους**. Το **ύψος** πάνω από την κεφαλή των ζώων, εάν δεν είναι το κατάλληλο, μπορεί να εμποδίσει τον ορθό εξαερισμό στο εσωτερικό του φορτηγού (**θερμική και κλιματική καταπόνηση**) και μπορεί να αυξήσει τον κίνδυνο **καταπόνησης, τραυματισμών και μωλώπων** (για παράδειγμα, λόγω αναβατικής συμπεριφοράς).

Οι κακές αναρτήσεις του οχήματος μπορούν επίσης να επηρεάσουν την ευζωία των ζώων. Υπερβολικές δονήσεις μπορεί να οδηγήσουν σε συμπτώματα που ποικίλουν από ναυτία έως μυϊκή κόπωση. Η μη ολισθηρή **επιφάνεια του δαπέδου** είναι βασική ώστε να αποφεύγονται οι πτώσεις κατά τη διάρκεια της μεταφοράς και επίσης κατά τις διαδικασίες φόρτωσης και εκφόρτωσης. **Η στρωμνή** είναι δυνατό να βοηθήσει, μολονότι απαιτείται εκ του νόμου μόνο για μόσχους ηλικίας κάτω των έξι μηνών και σε ταξίδια μεγάλης διάρκειας. Το κατάλληλο υλικό στρωμνής θα πρέπει να είναι ξηρό με υψηλή ικανότητα να απορροφά υγρά. Επαρκείς ποσότητες στρωμνής επιτρέπουν μεγαλύτερη **άνεση και διευκολύνουν την ανάπαυση** των ζώων.

Οι επιστήμονες συστήνουν ότι πέρα από τις παραμέτρους που απαιτεί η νομοθεσία, **η παρακολούθηση παραμέτρων** όπως η σχετική υγρασία, οι δονήσεις του οχήματος και το συνολικό βάρος κατά τη φόρτωση μπορούν να παρέχουν επιπλέον πληροφορίες για την εκτίμηση της ευζωίας των ζώων κατά τη μεταφορά. Ωστόσο, αρκετοί από τους εξοπλισμούς (π.χ. αυτός για τη μέτρηση της σχετικής υγρασίας) δεν είναι ακόμη αρκετά ακριβείς για την εφαρμογή του σε συνήθεις εμπορικές μεταφορές. Από την άλλη, ο αυτόματος έλεγχος του μηχανικού αερισμού με την καταγραφή της θερμοκρασίας, είναι τεχνικά εφικτός και οι νέες έρευνες προτείνουν ότι η εφαρμογή του είναι προς όφελος της ευζωίας των ζώων κατά τη μεταφορά.

Άλλοι παράγοντες κινδύνου που σχετίζονται με τον σχεδιασμό των οχημάτων που μπορούν να προκαλέσουν τραυματισμούς είναι:

- ο ανεπαρκές πλάτος ή ύψος της πόρτας της καρότσας,
- ο ανεπαρκής δομή των πλευρικών τοιχωμάτων (αιχμηρές προεξοχές, οξείες γωνίες, ανοικτές πλευρές, βραχείες πλευρές) στην πόρτα,
- ο ανεπαρκής φωτισμός,
- ο ανεπαρκής κατάσταση δαπέδου όπως κενά και σκαλιά.

Εάν όλες οι παράμετροι είναι ίδιες, η επίδραση του σχεδιασμού και των του εξοπλισμού των οχημάτων μεταφοράς θα καταστεί πιο εμφανής όσο οι αποστάσεις μεταφοράς αυξάνονται και οι καιρικές συνθήκες καταστούν πιο ακραίες, είτε αυτό σημαίνει πολύ κρύο είτε πολλή ζέστη.

2.3.1 Σχεδιασμός και συντήρηση του οχήματος

Η άνεση των βοοειδών κατά τη μεταφορά εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον σχεδιασμό του οχήματος και τη μέθοδο οδήγησης καθώς επίσης και την ποιότητα του οδικού δικτύου της εκάστοτε διαδρομής.

Ορθές πρακτικές σχετικά με το σχεδιασμό και συντήρηση του οχήματος

58. Τα μηχανικά συστήματα εξαερισμού πρέπει να μπορούν να **διατηρούν τα ζώα σε συνθήκες, όπως ορίζονται στον Κανονισμό**, λαμβάνοντας υπόψη το είδος, τη διάρκεια του ταξιδιού και τις καιρικές συνθήκες, δηλαδή ο εξαερισμός του οχήματος πρέπει να είναι ικανός να επιτυγχάνουν κατάλληλες θερμοκρασίες στο φορτίο όταν όλα τα ζώα έχουν φορτωθεί. Οι χειριστές των οχημάτων θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι αυτό είναι δυνατό με τη μέτρηση των θερμοκρασιών κατά τη διαμετακόμιση και με αναφορά σε αρχεία που έχουν αποκτηθεί αναφορικά με προηγούμενα ταξίδια.
59. Ο εξαερισμός πρέπει να μπορεί να ρυθμίζεται, ή οι πυκνότητες φόρτωσης να αυξάνονται, όπως απαιτείται.
60. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στα πολυεπίπεδα - πολυώροφα φορτηγά. Τα οχήματα αυτά πρέπει να είναι κατάλληλα σχεδιασμένα, να συντηρούνται και να είναι χρησιμοποιούνται, έτσι ώστε τα ζώα να προστατεύονται από τα φυσικά στοιχεία, και τα ζώα από τους άνω ορόφους να μην προκαλούν μόλυνση των ζώων στους κάτω ορόφους.
61. Η επιφάνεια εξαερισμού πρέπει να είναι $\geq 40\%$ της συνολικής επιφάνειας των πλευρικών επιφανειών της καρότσας για τα φυσικά αεριζόμενα οχήματα.
62. Τα αεροδυναμικά φύλλα αέρα που είναι εγκατεστημένα σε ελκυστήρες φορτηγών οχήματα για την ενίσχυση της απόδοσης των καυσίμων δεν πρέπει να περιορίζουν τη ροή αέρα στο ρυμουλκούμενο η οποία είναι αναγκαία για τον εξαερισμό και την ψύξη.
63. Το σύστημα εξαερισμού των φορτηγών με τεχνητό εξαερισμό θα πρέπει να **λειτουργεί πλήρως, ενώ το όχημα είναι ακίνητο** με θερμοκρασία πάνω από $30\text{ }^{\circ}\text{C}$ μέχρι 4 ώρες.
64. Όλα τα οχήματα πρέπει να **συντηρούνται, να καθαρίζονται και να απολυμαίνονται αμέσως μετά από κάθε μεταφορά** ζώων ή οποιουδήποτε προϊόντος μπορεί να επηρεάσει την υγεία των ζώων και, εφόσον είναι αναγκαίο, πριν από κάθε νέα φόρτωση ζώων, να χρησιμοποιούνται απολυμαντικά επίσημα εγκεκριμένα από την αρμόδια αρχή και να καθαρίζονται με κατάλληλες πρότυπες διαδικασίες. Είναι μη αποδεκτό το γεγονός ότι ένα ακάθαρτο φορτηγό μπορεί να προκαλεί μόλυνση ενός ζώου με καθαρό τρίχωμα.
65. Όσον αφορά τον καθαρισμό και την απολύμανση των οχημάτων, θα πρέπει να διατηρείται ημερολόγιο με λεπτομερή αναφορά ως προς το πότε το όχημα έχει καθαριστεί και ποια απολυμαντικά χρησιμοποιήθηκαν.
66. Τα κιγκλιδώματα κατά μήκος του οχήματος και στα ανοίγματα αερισμού θα πρέπει να εξασφαλίζουν ότι τα ζώα δεν μπορούν να διαφύγουν, να πέσουν έξω ή να προβάλλουν από το όχημα.
67. **Ο φωτισμός που παρέχεται στην καρότσα των ζώων πρέπει να** είναι επαρκής για τη φόρτωση και εκφόρτωση με ασφάλεια και να επιτρέπει την επιθεώρηση και φροντίδα των ζώων κατά τη διάρκεια της μεταφοράς.
68. Πρέπει να υπάρχει **χωριστή πρόσβαση στα ζώα σε κάθε όροφο** του οχήματος προκειμένου να υπάρχει συμμόρφωση με τις κανονιστικές απαιτήσεις.
69. Ως καλύτερη πρακτική προτείνεται η πρόσβαση σε ανεξάρτητους χώρους, αλλά ενδέχεται να υπάρχουν περιορισμοί στην πράξη.
70. Διατηρήστε τις αναρτήσεις του οχήματος σε καλή κατάσταση, δεδομένου ότι θα μειώνονται οι δονήσεις, με επακόλουθη μείωση του στρες στα ζώα.

71. Ελέγχετε ότι τα ελαστικά είναι σωστά φουσκωμένα και έχουν επαρκές βάθος πέλματος. Αποφεύγετε την υπερβολική πίεση των ελαστικών προκειμένου να μειωθούν οι κραδασμοί.
72. Η επιφάνεια δαπέδου θα πρέπει να είναι επίπεδη, χωρίς κυρτά τμήματα (για παράδειγμα από τους τροχούς).
73. Οι εσωτερικές ράμπες πρέπει να έχουν μη ολισθηρό δάπεδο, πλευρική προστασία και να τοποθετούνται ώστε να εξασφαλίζουν επαρκή χώρο για να βαδίζουν τα ζώα προς τα πάνω ή προς τα κάτω, χωρίς εμπόδια που εμποδίζουν την ελεύθερη κυκλοφορία (π.χ. ορθές γωνίες).
74. Καυσάεργα του κινητήρα δεν πρέπει να εισέρχονται στην περιοχή που υπάρχουν ζώα.
75. Θα πρέπει να τοποθετηθεί ένα σύστημα που να επιτρέπει στον οδηγό να **παρακολουθεί συνεχώς τη θερμοκρασία** στο διαμέρισμα των ζώων όπως απαιτείται από τις διατάξεις του κανονισμού και το οποίο είναι υποχρεωτικό για ταξίδια άνω των 8 ωρών. Το σύστημα παρακολούθησης θα πρέπει να είναι σαφές και απλό στη χρήση και την ερμηνεία του και να παρέχει προειδοποίηση για μεγάλες αποκλίσεις εκτός του αποδεκτού θερμικού εύρους για αυτά τα ζώα.
76. Για ταξίδια άνω των 8 ωρών, η ικανότητα των μηχανικών συστημάτων εξαερισμού πρέπει να είναι **τουλάχιστον 60 m³/h/100 kg ζώντος βάρους** για τα σύντομα, αλλά και τα ταξίδια μεγάλης διάρκειας. Οι χειριστές των οχημάτων θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι η προδιαγραφή αυτή έχει ως αποτέλεσμα τον κατάλληλο έλεγχο του θερμικού μικρο-περιβάλλοντος πάνω στο όχημα.

Βέλτιστες πρακτικές σχετικά με το σχεδιασμό και συντήρηση του οχήματος

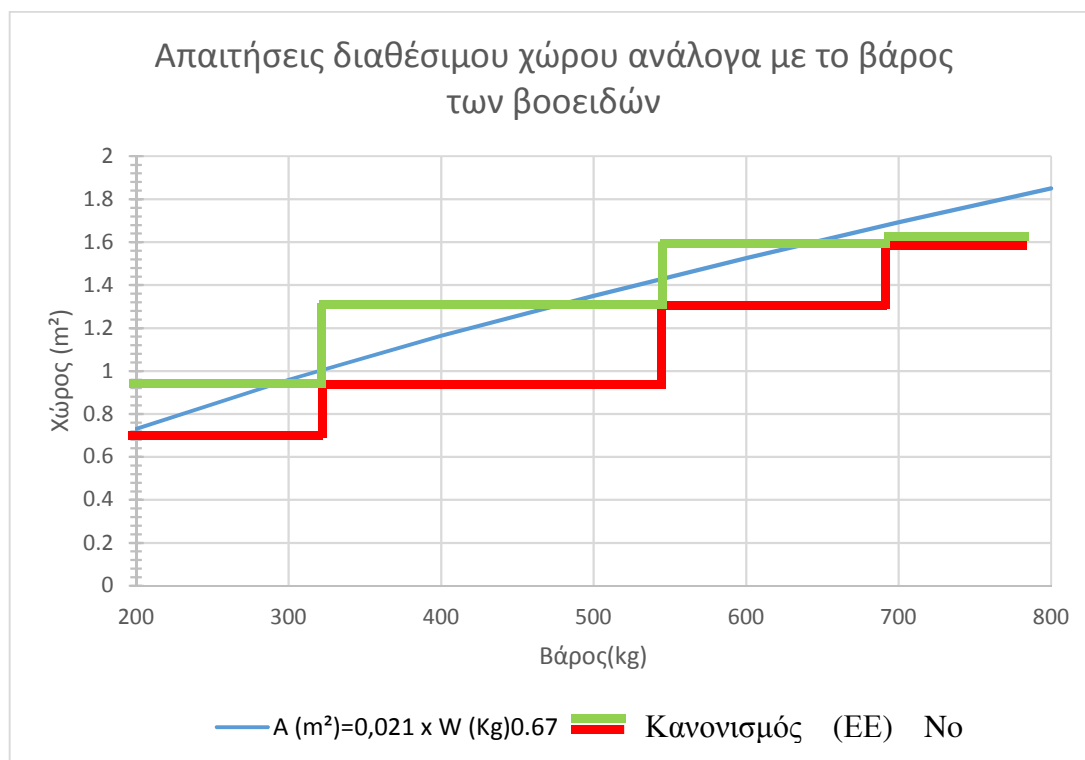
77. Όλες οι πλευρικές σανίδες πρέπει να είναι εφοδιασμένες με σανίδες πέλματος
78. **Θα πρέπει να τοποθετηθούν πλευρικές θύρες** για την επιθεώρηση των ζώων.
79. Τα ζώα μπορούν να **παρακολουθούνται έξω από το όχημα ανά πάσα στιγμή**, είτε άμεσα είτε με τη χρήση κάμερας.
80. Ο μηχανικός εξαερισμός για τον έλεγχο του θερμικού μικρο-περιβάλλοντος πρέπει να τοποθετείται σε όλα τα οχήματα μεταφοράς βοοειδών (όχι μόνο σε οχήματα υψηλότερων προδιαγραφών) και, ως εκ τούτου, να χρησιμοποιείται όπως απαιτείται σε όλα τα ταξίδια, ανεξάρτητα από την προγραμματισμένη διάρκεια ταξιδιού.
81. Πρέπει να διενεργείται **καθημερινός έλεγχος της λειτουργικότητας** του εξαερισμού, των συναγερμών και των ποτιστρών.
82. Όλα τα οχήματα μεταφοράς βοοειδών θα πρέπει να κατασκευάζονται με ανοιχτόχρωμες και μονωμένες οροφές για τη μείωση των επιπτώσεων της ηλιακής ακτινοβολίας (υποχρεωτικό για τα οχήματα που μεταφέρουν ζώα σε ταξίδια μεγάλης διάρκειας άνω των 8 ωρών).
83. **Σανίδες που εμποδίζουν την αναβατική συμπεριφορά** πρέπει να χρησιμοποιούνται για τη μεταφορά ταύρων σε ένα όροφο.
84. Για τη μεταφορά μόσχων ο όροφος πρέπει να έχει **πλευρική προστασία** προκειμένου να αποφεύγεται η παγίδευση των άκρων των ζώων μεταξύ του ορόφου και των πλευρικών τοιχωμάτων.
85. Οι οδηγοί/μεταφορείς πρέπει να έχουν πρόσβαση σε **κατάλληλες εγκαταστάσεις πλυσίματος** που έχουν προσδιοριστεί και συμφωνηθεί πριν από την πραγματοποίηση οποιουδήποτε ταξιδιού για να καθαρίζουν και να απολυμαίνουν τις καρότσες των ζώων στο τέλος της διαδρομής.

2.3.2 Πυκνότητα φόρτωσης

Ο διαθέσιμος χώρος που επιτρέπεται για τα βοοειδή κατά τη διάρκεια της μεταφοράς τους είναι ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες που επηρεάζουν την ευζωία των ζώων. Οι απόλυτες ελάχιστες διαστάσεις διαθέσιμου χώρου, καθορίζονται από τις φυσικές διαστάσεις των ζώων, αλλά αυτό από μόνο του δεν αρκεί. Οι απαιτήσεις του χώρου καθορίζονται επίσης από την ικανότητα των ζώων να ασκούν τη θερμορύθμιση αποτελεσματικά και περιβαλλοντικές συνθήκες όπως η θερμοκρασία και η υγρασία. Η βάση για τις απαιτήσεις του Κανονισμού όσον αφορά τις οδικές μεταφορές είναι η πυκνότητα φόρτωσης (A) για τα βοοειδή που προσεγγίζουν την αλλομετρική εξίσωση:

$$A \text{ (m}^2\text{)} = 0.021 \times W^{0.67} \text{ (βλέπε Σχήμα 2.2).}$$

Αυτό επιτρέπει στα βοοειδή να έχουν εύλογο χώρο για να ισορροπούν και να στηρίζουν τον εαυτό τους ενάντια στην κίνηση του οχήματος, καθώς και να κυκλοφορούν στο εσωτερικό του οχήματος.

Σχήμα 2.2 Απαιτήσεις χώρου για τα βοοειδή κατά τη μεταφορά σύμφωνα με την αλλομετρική εξίσωση και τις υψηλότερες (πράσινο) και χαμηλότερες (κόκκινο) πυκνότητες φόρτωσης που καθορίζονται στον Κανονισμό.

Σε απόλυτους αριθμούς, ο Κανονισμός προσδιορίζει τις πυκνότητες φόρτωσης που πρέπει να τηρούνται ως εξής (**Πίνακας 2.1**):

Πίνακας 2.1 Πυκνότητες φόρτωσης για τα βοοειδή σύμφωνα με τον Κανονισμό.

Κατηγορίες	Μέσο βάρος	Ελάχ. επιφάνεια ανά ζώο (m ²)
Μικροί μόσχοι	50	0.30 έως 0.40
Μόσχοι μεσαίου μεγέθους	110	0.40 έως 0.70
Βαρείς μόσχοι	200	0.70 έως 0.95
Αγελάδες μεσαίου μεγέθους	325	0.95 έως 1.30
Βαριές αγελάδες	550	1.30 έως 1.60
Πολύ βαριές αγελάδες	>700	>1.60

Ορθές πρακτικές για τις πυκνότητες φόρτωσης στο όχημα

86. **Τα κερασφόρα ζώα** φορτώνονται λιγότερο πυκνά (με μια αύξηση χώρου κατά τουλάχιστον + 10 %), διότι τα κέρατα και τα άκρα μπορούν να προκαλέσουν μώλωπες.
87. Τα ζώα δεν πρέπει να τοποθετούνται κατά τέτοιο τρόπο που να προκαλεί τραυματισμό ή να θέτει σε κίνδυνο την ευζωία των ζώων
88. Ο προσδιορισμός της πυκνότητας φόρτωσης δεν πρέπει να βασίζεται μόνο στο βάρος του σώματος διότι τα ζώα ποικίλλουν σε μέγεθος και σχήμα σώματος. Τα ζώα θα πρέπει να έχουν επαρκή χώρο, ώστε να μπορούν να στρέφουν το σώμα τους εύκολα.
89. Τα χωρίσματα πρέπει να τοποθετούνται για να διασφαλίζουν τις **βέλτιστες και πρακτικά συνιστώμενες διαστάσεις**. Το μέγεθος των διαμερισμάτων πρέπει να βασίζεται στην επιφάνειά τους και όχι το μήκος τους, ενώ ο υπολογισμός θα πρέπει να περιλαμβάνει τη γνώση του πλάτους του ρυμουλκούμενου και του συνολικού εσωτερικού χώρου/περιοχής για κάθε τύπο ρυμουλκούμενου.
90. Τα χωρίσματα πρέπει να είναι στέρεα και επαρκή σε ύψος για το είδος του ζώου που μεταφέρεται. **Δεν θα πρέπει να υπάρχουν κενά μεταξύ του δαπέδου και του χωρίσματος**, ή των πλευρικών τοιχωμάτων του οχήματος. Τα ζώα συχνά εγκλωβίζονται με τα πόδια ή την κεφαλή κάτω από ή ανάμεσα στα κενά αυτά.
91. Οι χειριστές πρέπει να διασφαλίζουν ότι υπάρχει επαρκής χώρος επάνω από τα ζώα ώστε αυτά να μπορούν να **έχουν φυσική όρθια στάση** και ότι δεν υφίσταται εμπόδιο για φυσική μετακίνηση που επιτρέπει το βέλτιστο αερισμό.

Βέλτιστες πρακτικές για τις πυκνότητες φόρτωσης στο όχημα

92. Χειρωνακτικές ράμπες εσωτερικής ανύψωσης δεν πρέπει να υπολογίζονται ως διαθέσιμος χώρος κατά τον υπολογισμό του διαθέσιμου χώρου.
93. **Τα έγκυα ζώα** πρέπει να φορτώνονται λιγότερο πυκνά. Απαιτούν περισσότερο χώρο για να σηκωθούν, αν έχουν κατακλιθεί, και απαιτούν αύξηση του διαθέσιμου χώρου τουλάχιστον +10 %. Σημειώνεται ότι δεν επιτρέπεται η μεταφορά κυοφορούντων ζώων κατά τη διάρκεια του τελευταίου 10% της κύησης.
94. Τα **χωρίσματα πρέπει να ρυθμίζονται επαρκώς** ώστε να δέχονται αλλαγές στο διαθέσιμο χώρο που δημιουργούν, σύμφωνα με τις επιδράσεις άλλων εξωτερικών παραγόντων, όπως η θερμοκρασία και διαφορές στο σχήματα του σώματος στα ζώα.
95. Οι μεταφορείς θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι το μέγεθος των διαμερισμάτων των ζώων μπορεί να προσαρμοσθεί εύκολα.
96. Τουλάχιστον **20 εκατοστά ύψος πάνω από το υψηλότερο σημείο** της ράχης του υψηλότερου ζώου πρέπει να είναι διαθέσιμα.
97. Εάν αναμένονται θερμές καιρικές συνθήκες κατά τη διάρκεια του ταξιδιού:
- ο **Αυξήστε το ελεύθερο ύψος** επάνω από τα ζώα για τη μεγιστοποίηση της κυκλοφορίας του αέρα και την αύξηση της δυνατότητας για ανταλλαγή

θερμότητας, ανορθώνοντας τα επίπεδα και τους ορόφους, όπου είναι δυνατόν, αλλά όχι αρκετά ώστε να ενθαρρυνθεί η αναβατική συμπεριφορά των ζώων.

- ο **Αποφυγή τοποθέτησης των ζώων στα θερμότερα μέρη** του οχήματος, αυτά βρίσκονται στο εμπρόσθιο άκρο και τα υψηλότερα επίπεδα του οχήματος.

2.3.3 Δάπεδο του οχήματος και στρωμνή

Ορθές πρακτικές σχετικά με το δάπεδο και τη στρωμνή

98. Θα πρέπει να χρησιμοποιείται **αντιολισθητικό υλικό**.

99. Οι μεταφορείς πρέπει να παρέχουν **επαρκή στρωμνή** στο όχημα μεταφοράς για μόσχους και για όλα τα βοοειδή όταν η μεταφορά υπερβαίνει τις 8 ώρες. Κατάλληλα υλικά είναι το άχυρο για νεαρά βοοειδή, άχυρο για ενήλικα βοοειδή κατά τη χειμερινή περίοδο και άχυρο ή πριονίδι για ενήλικα βοοειδή κατά τη θερινή περίοδο.

Ορθές πρακτικές σχετικά με το δάπεδο και τη στρωμνή:

100. Επαρκής στρωμνή πρέπει να παρέχεται κατά τη διάρκεια των ταξιδιών μικρής διάρκειας για όλα τα βοοειδή, καθώς αποτρέπει τους τραυματισμούς σε περίπτωση πτώσης των ζώων κατά τη διάρκεια της μεταφοράς. Η ποσότητα αχυροστρωμνής που θα πρέπει να προστεθεί **είναι τουλάχιστον 10 kg ανά m²**. Η στρωμνή πρέπει να καλύπτει όλη την επιφάνεια κάθε επιπέδου δαπέδου, τμήματος, ή ορόφου. Άλλα υλικά που μπορούν να χρησιμοποιηθούν περιλαμβάνουν το πριονίδι και σπασμένα συσσωματώματα άχυρου.
101. Κατά τη διάρκεια θερμών καιρικών συνθηκών να παρέχετε π.χ. σπασμένα συσσωματώματα άχυρου, με παροχή 8-10 kg ανά m².

2.3.4 Παρακολούθηση του περιβάλλοντος κατά τη διάρκεια των μεταφορών μεγάλης διάρκειας

έλλειψη αερισμού είναι πιθανό να προκαλέσει αύξηση τόσο της θερμοκρασίας όσο και της υγρασίας στο φορτηγό, με αρνητικές συνέπειες όπως η απώλεια βάρους, ασθένειες ή ακόμη και θάνατος. Μπορεί επίσης να αυξήσει τη συγκέντρωση αμμωνίας που ενδεχομένως επηρεάζει την αναπνοή των ζώων. Τα συστήματα εξαερισμού είναι ιδιαίτερα σημαντικά κατά τη διάρκεια θερμών καιρικών συνθηκών, όταν τα βοοειδή χαμηλώνουν τη θερμοκρασία του σώματός τους αυξάνοντας τον αναπνευστικό ρυθμό τους. Ένα κατάλληλο σύστημα αερισμού πρέπει να έχει αρκετά μεγάλα ανοίγματα εξαερισμού, που διατρέχουν το συνολικό μήκος του οχήματος στο ύψος των ζώων. Ο ανεπαρκής αερισμός κατά τη μεταφορά αυξάνει σημαντικά τη θνησιμότητα των ζώων.

102. Εάν υπάρχει οποιοσδήποτε κίνδυνος θερμικής καταπόνησης κατά τη μεταφορά, τότε οι οδηγοί θα πρέπει να επιτρέπουν μια αυξημένη συχνότητα ελέγχου των ζώων για ενδείξεις ταχύπνοιας, κόπωσης, τουρτουρίσματος, αυξημένου συγχρωτισμού, κ.λπ. κατά τον προγραμματισμό του ταξιδιού τους. Αυτό θα πρέπει να γίνεται τουλάχιστον κατά τη διάρκεια όλων των υποχρεωτικών στάσεων και, όποτε αυτό είναι ασφαλές και βολικό, να γίνονται επιπλέον στάσεις κατά τη διάρκεια του ταξιδιού.

Ορθές πρακτικές όσον αφορά την παρακολούθηση του περιβάλλοντος κατά τη διάρκεια των μεταφορών μεγάλης διάρκειας

103. Ο Κανονισμός ορίζει ότι οι αισθητήρες θερμοκρασίας πρέπει να βρίσκονται σε εκείνα τα μέρη του οχήματος που αναμένεται να έχουν τις χειρότερες (ή πιο ακραίες) περιβαλλοντικές συνθήκες. Οι αισθητήρες πρέπει να τοποθετούνται κοντά σε στόμια

εισαγωγής και εξαγωγής αέρα όπου αυτό είναι δυνατό, καθώς και στις άνω και μπροστινές ζώνες των ορόφων στα παθητικά αεριζόμενα οχήματα. Θα πρέπει, συνεπώς, να είναι ανθεκτικής κατασκευής, ικανοί να αντέχουν σε δυσμενές περιβάλλον και τη να παράγουν μετρήσεις οι οποίες αντικατοπτρίζουν με ακρίβεια την πραγματική θερμοκρασία του αέρα όπου είναι εγκατεστημένοι.

104. Θα πρέπει να υπάρχουν τουλάχιστον **δύο εγκατεστημένοι αισθητήρες θερμοκρασίας** ανά επίπεδο ή ανά όροφο του οχήματος.

Βέλτιστες πρακτικές όσον αφορά την παρακολούθηση του περιβάλλοντος κατά τη διάρκεια των μεταφορών μεγάλης διάρκειας.

105. Οι μεταφορείς θα πρέπει να εγκαταστήσουν συστήματα παρακολούθησης τα οποία δεν είναι μόνο σε συμμόρφωση με τη νομοθεσία, αλλά έχουν την ευελιξία να παρέχουν **συμπληρωματικές λειτουργίες** όπως ενδείξεις για σχετική υγρασία, δονήσεις και συνολικό βάρος φόρτωσης.
106. Οι μεταφορείς θα πρέπει να θεσπίσουν ένα σύστημα που καταγράφει και αποθηκεύει στη μονάδα επί του οχήματος πληροφορίες για όλες τις μετρήσεις της θερμοκρασίας που λαμβάνονται από το εσωτερικό του θαλάμου των ζώων σε τακτά χρονικά διαστήματα (π.χ. κάθε πέντε λεπτά), τις οποίες μπορεί επίσης να διαβιβάσει στον σταθμό βάσης.
107. Στα περισσότερα οχήματα, οι υψηλότερες θερμοκρασίες είναι πιθανό να καταγραφούν στο μπροστινό μέρος της καρότσας των ζώων σχετικά και στο ανώτερο επίπεδο. Οι χαμηλότερες θερμοκρασίες είναι πιθανόν να επικρατούν στο πίσω μέρος και στο χαμηλότερο επίπεδο. Ως εκ τούτου, συνιστώνται τουλάχιστον **τέσσερις αισθητήρες θερμοκρασίας ανά όροφο**. Ωστόσο, ενδέχεται να είναι σκόπιμο, για σκοπούς αξιολόγησης της ευζωίας των ζώων, να εγκατασταθούν περισσότεροι αισθητήρες θερμοκρασίας, ιδίως όταν οι θερμοκρασίες επί του οχήματος είναι πιθανόν να είναι λιγότερο προβλέψιμες ή περισσότερο ευμετάβλητες.
108. Τα συστήματα παρακολούθησης πρέπει να είναι σε θέση **να απομονώσουν ένα συγκεκριμένο τομέα του οχήματος** για να αποφευχθεί η λήψη αρνητικών μετρήσεων, όταν μια συγκεκριμένη περιοχή του οχήματος ή ενός ορόφου δε χρησιμοποιείται. Θα πρέπει επίσης να είναι φορητά αν τοποθετούνται σε ένα όχημα με ρυθμιζόμενους ορόφους. Χωριστοί αισθητήρες απαιτούνται για όλα τα επιμέρους τμήματα ενός οχήματος μεταφοράς ζωικού κεφαλαίου π.χ. φορτηγό και ρυμουλκούμενο.
109. Το σύστημα που έχει εγκατασταθεί πρέπει να παρέχει **εκτυπώσεις ή ψηφιακές απεικονίσεις** ή προσβάσιμα ηλεκτρονικά αρχεία του συστήματος παρακολούθησης της θερμοκρασίας ανά πάσα στιγμή κατά τη διάρκεια των ελέγχων παραπλεύρως της οδού της διαδρομής, ούτως ώστε αυτά να μπορούν να παραδίδονται στις επιτόπιες αρχές επιθεώρησης.

2.4. Προετοιμασία των ζώων

Η επαρκής και κατάλληλη προετοιμασία των ζώων θα ελαχιστοποιήσει την καταπόνηση κατά τη διάρκεια της μεταφοράς και τις επιπτώσεις τυχόν παραγόντων καταπόνησης που επικρατούν κατά τη διάρκεια του χειρισμού των ζώων και της μεταφοράς τους. Αρκετές πτυχές της προετοιμασίας σχετίζονται με τα ζώα που προορίζονται να μεταφερθούν. Τα ενήλικα ζώα και τα νεαρά ζώα απαιτούν διαφορετικές προσεγγίσεις. Αυτές οι καταστάσεις εξετάζονται στα ακόλουθα εδάφια.

Όπως αναφέρεται αλλού, στα τα βοοειδή και οι μόσχους πρέπει να εξοικειώνονται με την ανθρώπινη επαφή και τους χειρισμούς για τη μείωση των επιπτώσεων της οδήγησης και φόρτωσης προς μεταφορά. Είναι γνωστό ότι η φόρτωση υγιών και κατάλληλων ζώων στο όχημα μεταφοράς, αποτελεί εξαιρετικά σημαντικό παράγοντα για τη διατήρηση ενός ικανοποιητικού επιπέδου ευζωίας κατά τη μεταφορά. Ως εκ τούτου, **η επιλογή των ζώων προς μεταφορά είναι σημαντικός παράγοντας στην εξασφάλιση της καλής μεταχείρισης των ζώων**. Μαζί με τον κανονισμό, οι κατευθυντήριες γραμμές του [Οδηγού για την Ευζωία των Ζώων \(OIE\)](#), ορίζουν κριτήρια για τα μη ικανά ζώα προς μεταφορά, όπως τα ασθενή, τα τραυματισμένα, τα αδύναμα, τα ανήμπορα, ή τα κουρασμένα ζώα, οι αγελάδες σε προχωρημένο στάδιο εγκυμοσύνης και νεογέννητοι μόσχους με μη-επουλωμένο ομφάλιο λώρο. Η ανάμειξη μη εξοικειωμένων μεταξύ τους βοοειδών από διαφορετικές ομάδες πριν ή κατά τη διάρκεια της μεταφοράς μπορεί να προκαλέσουν ένα σημαντικό κίνδυνο εκδήλωσης απειλητικής και επιθετικής συμπεριφοράς. **Πριν τη μεταφορά βοοειδών αυτά θα πρέπει να αναπαύονται αρκετά και να τρέφονται** με επαρκή καλή ποιότητα ζωοτροφών. Για τα ενήλικα βοοειδή η τροφή θα πρέπει να αποσύρεται 12 ώρες πριν από τη μεταφορά και, για τους μόσχους, 6 ώρες πριν από τη μεταφορά. Το νερό θα πρέπει να είναι διαθέσιμο έως 4 ώρες πριν από την έναρξη του ταξιδιού.

Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στους νεαρούς μόσχους που προσλαμβάνουν γάλα ή υποκατάστατα γάλακτος, τα οποία μπορούν να παρέχονται πέρα από τα παραπάνω χρονικά όρια. Προφανώς η παροχή τροφής και νερού (υγρά) πριν από τη μεταφορά είναι απαραίτητη για να διασφαλιστεί ότι τα ζώα δεν αντιμετωπίζουν απώλεια της ενέργειάς τους και συνακόλουθη κόπωση και/ή αφυδάτωση κατά τη διάρκεια της μεταφοράς. Αυτό πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ακόμη και για τα ταξίδια μεγάλης διάρκειας (άνω των 8 ωρών) σε οχήματα υψηλών προδιαγραφών, στα οποία η παροχή τροφής και νερού θα είναι διαθέσιμα κατά τη διαδρομή. Εάν τα ζώα δεν τρώνε ή δεν πίνουν επαρκώς κατά τις στάσεις της διαδρομής ή κατά τη διάρκεια της μεταφοράς, καλά προγραμματισμένη χορήγηση τροφής και νερού πριν από το ταξίδι θα ελαχιστοποιήσει τον κίνδυνο απώλειας ενέργειας και νερού. Αυτό πρέπει να σταθμίζεται με τις αρνητικές επιπτώσεις της υπερβολικής χορήγησης τροφής ή νερού πριν από τη μεταφορά η οποία μπορεί να οδηγήσει σε ναυτία ταξιδιού, έμετο και διάρροια.

Η υπερβολική διούρηση και τυχόν διάρροια θα οδηγήσει επίσης στη διαβροχή της στρωμνής και των δαπέδων, η οποία με τη σειρά της θα προκαλέσει ολίσθηση και πτώση των ζώων κατά τη διάρκεια της διαδρομής. Η υγρή στρωμνή θα προκαλέσει ακαθαρσίες και τη μόλυνση του τριχώματος των ζώων και των χηλών, που πρέπει να αποφεύγεται. Η τροφή (υγρή μορφή) που παρέχεται πριν από τη μεταφορά πρέπει να είναι τέτοια, ώστε τα ζώα να την έχουν συνηθίσει και είναι της υψηλότερης δυνατής ποιότητας. Η μετάβαση βοοειδών που έχουν εκτραφεί σε βοσκότοπους στη λήψη συμπυκνωμάτων πριν το ταξίδι θα πρέπει να αντιμετωπίζεται με προσοχή. Όταν εξετάζεται η παροχή νερού πριν από τη μεταφορά των ζώων, θα πρέπει να εξετάζονται οι συνήθειες ημερήσιες απαιτήσεις π.χ. από τα **55 λίτρα ημερησίως για απογαλακτισμένους μόσχους σε πάνω από 100 λίτρα ανά ημέρα για ένα ενήλικο ζώο**. Επιπλέον, τα ζώα σε γαλουχία πίνουν περισσότερο νερό από τα μη γαλουχούντα ζώα και η πρόσληψη νερού αυξάνει όσο αυξάνει η θερμοκρασία του περιβάλλοντος.

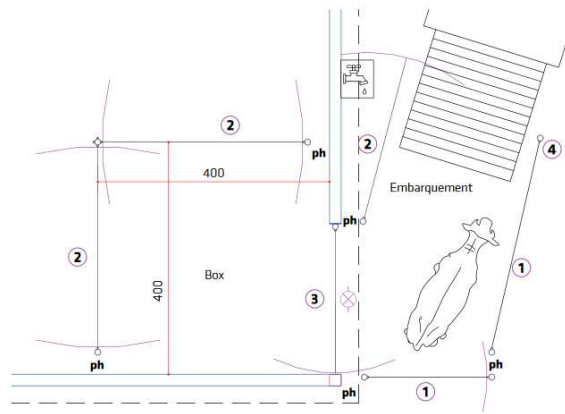
2.4.1 Προετοιμασία των ζώων και του εξοπλισμού

Όταν τα βοοειδή εγκαταλείπουν τον χώρο που έχουν περάσει σχεδόν ολόκληρη τη ζωή τους, για να φορτωθούν σε ένα φορτηγό είναι πολύ πιθανόν να νιώσουν φόβο και άγχος. Ο

διάδρομος φόρτωσής, η αποβάθρα φόρτωσης, η ράμπα και το διαμέρισμα του φορτηγού είναι άγνωστα περιβάλλοντα.

Ορθές πρακτικές για την προετοιμασία των ζώων και του εξοπλισμού

110. Σχεδιάστε κατάλληλες αποβάθρες και ράμπες φόρτωσης φροντίστε να παρέχετε **σαφή και εύκολη πρόσβαση για το φορτηγό στην αποβάθρα φόρτωσης**, ανάλογα με τον τύπο και το μέγεθός του (βλ. Σχήμα 2.2 παρακάτω).

Σχήμα 2.2 Παράδειγμα επαρκών διαστάσεων της επιφάνειας φόρτωσης.

111. **Ελέγξτε πριν από την (εκ)φόρτωση τη συντήρηση του εξοπλισμού στην αποβάθρα φόρτωσης και τους θαλάμους αναμονής και σταβλισμού** (πόρτες, φωτισμός, αερισμός, υγιεινή και ποιότητας του δαπέδου) ώστε να αποφεύγεται ο κίνδυνος ολίσθησης, παραπατήματος και τραυματισμών για τα ζώα.
112. Οι μεταφορείς θα πρέπει να ελέγχουν ότι οι εν λόγω εγκαταστάσεις είναι διαθέσιμες πριν από την έναρξη της φόρτωσης ή ενός ταξιδιού.
113. Θα πρέπει να έχετε υπόψη σας ότι η μεταφορά θηλαζουσών αγελάδων κατά την πρώτη εβδομάδα μετά τον τοκετό απαγορεύεται.
114. Εάν θηλαζουσες αγελάδες δε συνοδεύονται από τους μόσχους τους **πρέπει να αρμέγονται ανά 12 ώρες**.
115. Εάν οι γαλουχούσες αγελάδες πρόκειται να μεταφερθούν σε ταξίδια μεγάλης διάρκειας βεβαιωθείτε ότι υπάρχουν σημεία αναπαύσεως ή σημεία ελέγχου με εγκαταστάσεις αρμέγματος.
116. Να παρέχετε νερό κατά την άμελξη και να εξασφαλίζετε ότι οι αγελάδες **μπορούν να τρώνε και να πίνουν πριν από την φόρτωση τους** για να συνεχίσουν το ταξίδι.
117. Να εκφορτώνετε τις γαλουχούσες αγελάδες πάντα με ηρεμία στο σημείο για το άρμεγμα, του σημείου ανάπαυσης ή ελέγχου.

Βέλτιστες πρακτικές για την προετοιμασία των ζώων και του εξοπλισμού

118. Κατατάξτε και επιλέξτε τα βοοειδή που πρόκειται να μεταφερθούν και **κοινοποιείτε τα σχετικά στοιχεία** στο μεταφορέα τουλάχιστον 1 εβδομάδα πριν από την αναμενόμενη ημερομηνία μεταφοράς (δηλαδή, τον ακριβή αριθμό των ζώων, την κατηγορία, το μέγεθος και το ζων βάρος των ζώων στο σημείο έναρξης, τον αριθμό ζώων με ήσσονος σημασίας τραύματα ή ανωμαλίες για να τα παρακολουθεί, τον αριθμό των ζώων που χρήζουν ειδικής μεταχείρισης ή εγκαταστάσεων όπως ατομικούς χώρους).

119. Για να αποφευχθεί η καθυστέρηση, επιλέξτε και ταυτοποιήστε τα ζώα με ενώτια, πριν από την άφιξη του μεταφορικού οχήματος.
120. Για τη μείωση του χρόνου φόρτωσης και του άγχους κατά τη φόρτωση και τη μεταφορά, μετακινήστε τα επιλεγμένα ζώα σε **προσωρινούς χώρους αναμονής και σταβλισμού δίπλα στην αποβάθρα φόρτωσης** λίγο πριν από την άφιξη του φορτηγού.
121. Η παροχή **σταθερών καθώς και φορητών (και ρυθμιζόμενων) ραμπών φόρτωσης** στις εκμεταλλεύσεις, τα σημεία ελέγχου και τους τόπους προορισμού, όπως τα σφαγεία θα επιτρέψουν την ασφαλή φόρτωση και εκφόρτωση των ζώων.
122. Να παρέχετε πρόσβαση σε κρύο πόσιμο νερό στο χώρο αναμονής και στα υλισμού, χρησιμοποιώντας καθαρές και εύκολα καθοριζόμενες εγκαταστάσεις.

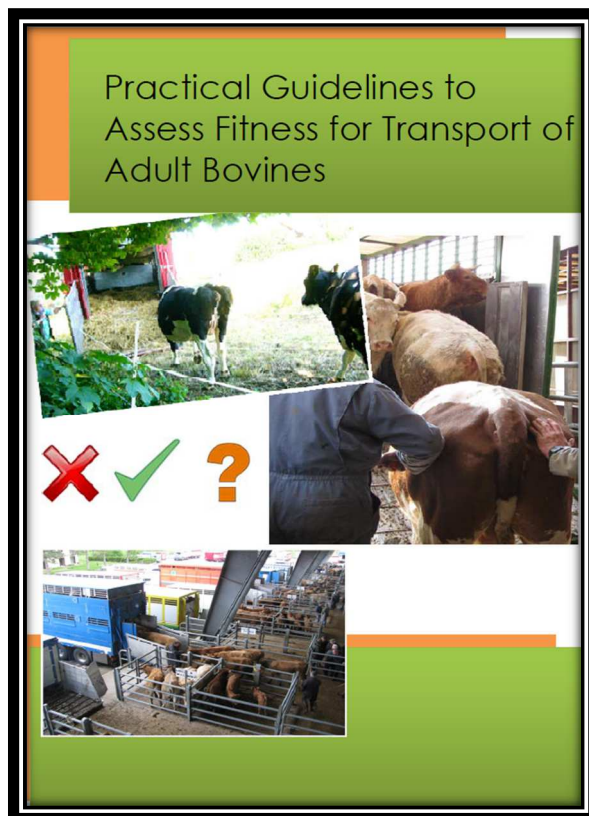
2.4.2 Ικανότητα των ζώων για μεταφορά

Οι κίνδυνοι για την ευζωία κατά τη μεταφορά είναι μεγαλύτεροι για ζώα τραυματισμένα ή άρρωστα. Τα ασθενή ζώα έχουν λιγότερες πιθανότητες να αποφύγουν επιθετικές συμπεριφορές και κάποιο συνωστισμό, και είναι πιο πιθανό να χάσουν την ισορροπία τους λόγω ξαφνικού σταματήματος ή επιτάχυνσης του οχήματος ή και αλλαγές στην κατεύθυνση του. **Για αυτό το λόγο είναι απαραίτητο πριν τη φόρτωση να ελέγχονται όλα τα ζώα ως προς την ικανότητα τους προς μεταφορά.** Ο έλεγχος θα πρέπει να περιλαμβάνει μια λεπτομερή αξιολόγηση όλων εκείνων των ζωικών δεικτών που σχετίζονται με την κατάσταση της υγείας και ευζωίας των ζώων (δείτε [0.4 Μέτρα βασιζόμενα στις Ανάγκες των Ζώων](#)). Αυτό θα μειώσει τις πιθανότητες ζώα που θα μεταφερθούν να μην επιβιώσουν στη μεταφορά ή να αντιμετωπίσουν σοβαρά προβλήματα ευζωίας.

Ορθές πρακτικές σχετικά με την ικανότητα για μεταφορά

123. Βασικές συστάσεις που αφορούν την ικανότητα για μεταφορά σε βοοειδή παρέχονται στις «**Πρακτικές κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση της φυσικής κατάστασης για τη μεταφορά ενήλικων βοοειδών**» ([Eurogroup for Animals et al., 2015](#)), και αυτές πρέπει να ακολουθούνται.
124. Τα υπεύθυνα πρόσωπα εξετάζουν τα ζώα έγκαιρα πριν από τη φόρτωση. **Τα ακόλουθα κριτήρια υποστηρίζουν την ικανότητα για μεταφορά:**
 - ο προσηνή ζώα που ανταποκρίνονται στα ερεθίσματα
 - ο στιλπνό και ξηρό και καλά περιποιημένο τρίχωμα
 - ο κανονική αναπνοή
 - ο καλή σωματική κατάσταση
 - ο ομοιόμορφη κατανομή του βάρους επί των τεσσάρων άκρων κατά τη διάρκεια της στάσης και της βάδισης, ευθεία γραμμή της ράχης
 - ο κανένα εμφανές σημείο πόνου.
125. **Βοοειδή σε άσχημη κατάσταση** που πρέπει να μεταφέρονται υπό **στενή επιτήρηση** έχουν ως εξής:
 - ο Αδιαφορούν για το περιβάλλον τους (παθητικά ζώα), *ή/και*
 - ο έχουν υγρά/νωθρά μάτια *και/ή*
 - ο παρουσιάζουν σταθερή άρνηση να φάνε ή να πιουν *ή/και*
 - ο παρουσιάζουν πυρετό: θερμοκρασία σώματος: > 39,5 °C ή υποθερμία < 37,5 °C *και/ή*
 - ο έχει σημαντική αύξηση της συχνότητας ή της αναπνοής, σημαντική ταχύπνοια ή αναπνοή με ανοικτό το στόμα, έντονο βήχα *και/ή*
 - ο έχουν εμφανή σημεία έντονου πόνου όπως κυρτή ράχη σε συνδυασμό με άλλες ενδείξεις, για παράδειγμα, αβαθείς συχνές αναπνοές, μη φυσιολογική στάση του

σώματος ή βάδιση, έντονη εφίδρωση χωρίς φυσική άσκηση ή αυξημένη θερμοκρασία, σημαντικά μειωμένο ζων βάρος.

Σχήμα 2.3 Εξώφυλλο του εγχειριδίου «Πρακτικές κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση της φυσικής κατάστασης για τη μεταφορά ενήλικων βοοειδών».

126. Τα ζώα αυτά θα πρέπει να εποπτεύονται από ένα εκπαιδευμένο συνοδό, ένα κτηνίατρο ή κατάλληλο φροντιστή και θα πρέπει να μεταφέρονται σε ατομικά κελιά ή θαλάμους με πρόσθετη στρωμνή όπως απαιτείται και να παρακολουθούνται σε τακτά χρονικά διαστήματα. Όποτε είναι δυνατό, πρέπει να ζητείται κτηνιατρική συμβουλή.

127. Βοοειδή σε άσχημη κατάσταση **που δεν πρέπει να μεταφερθούν** είναι:
- ο Ζώα ξαπλωμένα, και που δεν είναι σε θέση να σηκωθούν ή να παραμείνουν όρθια.
 - ο Ζώα που δεν είναι σε θέση να μετακινηθούν χωρίς πόνο. Σημεία πόνου κατά την κίνηση περιλαμβάνουν:
 - ο εμφανή χωλότητα ή μη ομοιόμορφη κατανομή του βάρους τους και στα τέσσερα πόδια και/ή
 - ο κυρτή ράχη, και/ή
 - ο μη φυσιολογική στάση του σώματος και/ή
 - ο μη φυσιολογική βάδιση και/ή
 - ο ρηχές συχνές αναπνοές.
 - ο Ζώα που δεν είναι σε θέση να περπατήσουν χωρίς βοήθεια, πράγμα που σημαίνει:
 - ο ότι δεν σε αντιδρούν σε ισχυρή έλξη με χαλαρό σχοινί,
 - ο ότι δεν επωφελούνται από εξωτερική στήριξη προκειμένου να διατηρήσουν τη στάση του σώματος πχ. όταν ένα ζώο συνεχίζει να χάνει την ισορροπία του.

128. Ζώα έγκυα που έχουν συμπληρώσει πάνω από το 90% του χρόνου κύησης ή έχουν γεννήσει την προηγούμενη εβδομάδα **δεν μεταφέρονται**.

129. Αγελάδες που παρουσιάζουν φυσιολογική αδυναμία πρέπει να λαμβάνουν ιδιαίτερη μέριμνα, π.χ. κάθε αδυναμία που δεν προκλήθηκε από τραυματισμό ή ασθένεια. Οι εν λόγω αδυναμίες, π.χ. κόπωση, προχωρημένη εγκυμοσύνη και πρόσφατος τοκετός, μπορούν να οδηγήσουν σε συγκεκριμένες καταστάσεις οι οποίες δεν είναι συμβατές με τη μεταφορά.
130. **Δεν είναι αποδεκτό** για τον αποστολέα των ζώων ή οποιοδήποτε άλλο φορέα **να ασκήσει πίεση ή να επηρεάσει έναν οδηγό** προκειμένου να μεταφέρει ένα ζώο που υποψιάζεται ότι μπορεί να είναι ακατάλληλο για μεταφορά. Σε περίπτωση διαφωνίας, πρέπει να ζητείται κτηνιατρική συμβουλή.
131. Η **επιθεώρηση των ζώων πριν και κατά την αναχώρηση είναι ουσιαστικής σημασίας**. Ως εκ τούτου, θα πρέπει να παρέχονται συνθήκες που θα επιτρέπουν στους οδηγούς να επιθεωρούν επαρκώς τα ζώα κατά τη φόρτωση.
132. Πρέπει να διαμορφωθούν συνθήκες εργασίας και πρακτικές ώστε να μην ασκείται πίεση σε ένα εμπλεκόμενο ώστε να μεταφέρει μη ικανά ζώα προς μεταφορά.
133. Οι μεταφορείς πρέπει να λάβουν ένα αντίγραφο των **οδηγιών σχετικά με τη μεταφορά ζώων που έχουν υποστεί ατυχήματα** που παρέχονται από την εθνική αρμόδια αρχή τους και να τις διαθέτουν σε όλους τους οδηγούς επιπλέον της ενσωμάτωσης των γνώσεων του παρόντος οδηγού κατά την κατάρτιση των οδηγών.
134. Αυτό το έγγραφο σχετικά με τα ατυχήματα των ζώων πρέπει να φυλάσσεται εντός του οχήματος και ο μεταφορέας πρέπει να είναι σε θέση να αποδείξει την πρόσβαση στο έγγραφο κατά τη διάρκεια της επιθεώρησης.
135. Ο οδηγός δεν είναι υπεύθυνος για τον καθαρισμό ή το κούρεμα του ζώου πριν από τη μεταφορά, αλλά αυτή πρέπει να πραγματοποιείται από το προσωπικό του ιδιοκτήτη ή των διοργανωτών.
136. Η περιοχή στην οποία πρόκειται να πραγματοποιηθούν επιθεωρήσεις ζώων στον τόπο αναχώρησης θα πρέπει να διαθέτει καλό φωτισμό (ιδίως για τις νυχτερινές φορτώσεις), θα πρέπει να επιτρέπει την ασφαλή δημιουργία μικρών ομάδων για τη διευκόλυνση της λεπτομερούς επιθεώρησης και θα επιτρέπει την εύκολη πρόσβαση σε ζώα.
137. Θα πρέπει να διασφαλίζεται όσο είναι δυνατόν ότι τα ζώα **προστατεύονται από τις δυσμενείς καιρικές συνθήκες κατά τη διάρκεια της φόρτωσης**. Ένα υγρό τρίχωμα είναι κατάλληλο για να επιδεινώσει τη μόλυνση λόγω αφόδευσης κατά τη διάρκεια της μεταφοράς. Όπου είναι δυνατόν τα ζώα πρέπει να προστατεύονται από τη βροχή ή το χιόνι από μια στέγη ή μια προσωρινή δομή για να διατηρήσουν στεγνό το τρίχωμά τους κατά τη διάρκεια της αναμονής ή της φόρτωσης στο σημείο αναχώρησης ή κατά την εκφόρτωση ή στην εκμετάλλευση στον τόπο προορισμού.

Βέλτιστες πρακτικές σχετικά με την ικανότητα για μεταφορά

138. Κατά τη μεταφορά εγκύων δαμαλίδων θα πρέπει να λαμβάνεται **επιβεβαίωση της ημερομηνίας που έλαβε χώρα η τεχνητή σπερματέγχυση** ή το ζευγάριωμα για να εξασφαλιστεί ότι το στάδιο της κύησης μπορεί να εκτιμηθεί με σιγουριά.

3. Χειρισμός και φόρτωση

3.1 Εισαγωγή

Κατά τη φόρτωση, έχει ιδιαίτερη σημασία να λαμβάνεται υπόψη το επίπεδο φυσιολογίας και υγείας του ζώου. Οι οδηγοί και οι επιχειρήσεις θα πρέπει να έχουν επίγνωση ότι ορισμένα ζώα μπορεί να υποφέρουν από τις συνθήκες μεταφοράς και πρέπει να αντιμετωπίζονται αναλόγως προκειμένου να αποφευχθεί τυχόν πρόσθετο άγχος.

Οι χειριστές πρέπει να κατανοήσουν τη συμπεριφορά των βοοειδών και να είναι σε θέση να εντοπίζουν ενδείξεις ζώων ακατάλληλων προς μεταφορά παρόμοιες με αυτές που περιγράφονται στο Κεφάλαιο 2.4.2 Ικανότητα για μεταφορά. Για τις περιπτώσεις αυτές πρέπει να προγραμματίζονται ανάλογα προσαρμοσμένες διαδικασίες.

Ταυτόχρονα με το επίπεδο φυσιολογίας και υγείας του ζώου και τους ανεπαρκείς χειρισμούς, η κακή μεταχείριση των ζώων κατά τη φόρτωση σχετίζεται κυρίως με:

- ο τον **ανεπαρκή σχεδιασμό του δρόμου και των πυλών** (ιδίως ανεπαρκείς διαστάσεις και σχήμα, παρουσία ορατών εμποδίων) που θα μπορούσαν να προκαλέσουν μώλωπες, τραυματισμούς, απροθυμία κίνησης,
- ο τις **ολισθηρές επιφάνειες των δαπέδων**, συμπεριλαμβανομένων κεκλιμένων επιπέδων, τα οποία θα οδηγήσουν σε ανάλογες δυσμενείς επιπτώσεις,
- ο την παρουσία **αιχμηρών άκρων** που θα προκαλέσουν τραυματισμούς,
- ο το **περιβάλλον φωτισμού** (αντιθέσεις φωτός) το οποίο μπορεί να προκαλέσει απώλεια προσανατολισμού και φόβο, και
- ο άγνωστους ή **δυνατούς θορύβους**.

Ως εκ τούτου, η φόρτωση είναι ένα από τα πιο αγχωτικές φάσεις της μεταφοράς.

Ο ποιοτικός χειρισμός των βοοειδών κατά τη φόρτωση και την εκφόρτωση έχει σημαντικό αντίκτυπο στην καλή διαβίωσή τους. Η χρήση ορθών και βέλτιστων πρακτικών και του κατάλληλου εξοπλισμού για τον χειρισμό σε αυτό το στάδιο είναι υψίστης σημασίας για τη μείωση των εν λόγω αρνητικών επιπτώσεων.

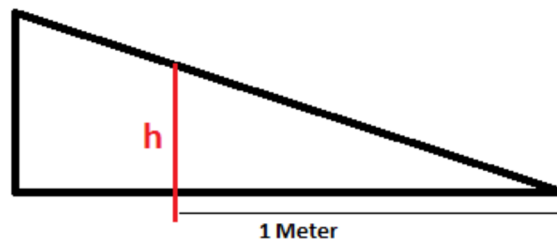
Είναι σημαντικό να γίνουν κατανοητές οι δυνητικές επιπτώσεις που οι ανθρώπινες αλληλεπιδράσεις μπορεί να έχουν στα βοοειδή και τη συμπεριφορά τους. Γρήγοροι χειρισμοί ενδέχεται να μην είναι κατανοητοί από τα βοοειδή και μπορεί να προκαλέσουν φόβο και/ή αρνητική αντίδραση προς τον επιστάτη. Επιπλέον, τα βοοειδή που είχαν τακτική, θετική αλληλεπίδραση με ανθρώπους κατά κανόνα θα είναι λιγότερο φοβισμένα και είναι πιο εύκολα διαχειρίσιμα. Είναι πιο δύσκολο να μετακινηθούν αγχωμένα ζώα διότι μπορεί να αρνηθούν να μετακινηθούν ή να επιχειρήσουν να διαφύγουν από τους διαδρόμους. Στη συνέχεια, είναι επικίνδυνο για τον επιστάτη εάν κάνουν μεταβολή και προσπαθήσουν να διαφύγουν προς τα πίσω.

3.2 Εξοπλισμός φόρτωσης

Ο λανθασμένος σχεδιασμός των εγκαταστάσεων φόρτωσης και εκφόρτωσης σε συνδυασμό με κακούς χειρισμούς μπορεί να προκαλέσει ολισθήματα, πτώσεις, μώλωπες και τελικά τραυματισμούς και μεγαλύτερη καταπόνηση στα ζώα, έχοντας επομένως ως αποτέλεσμα κρέας χαμηλής ποιότητας και οικονομικές απώλειες. Ο **ορθός σχεδιασμός των πλατφορμών και των κεκλιμένων επιπέδων φόρτωσης** θα διευκολύνει τη φόρτωση και την εκφόρτωση με ελάχιστη ταλαιπωρία και μώλωπες των ζώων.

Ορθές πρακτικές σχετικά με τις εγκαταστάσεις φόρτωσης

139. Η περιοχή φόρτωσης πρέπει να προετοιμάζεται εκ των προτέρων για τη μεταφορά ώστε να είναι δυνατό να καθοδηγηθούν τα βοοειδή στη ράμπα φόρτωσης του οχήματος.
140. Η περιοχή φόρτωσης πρέπει να είναι **απαλλαγμένη από κάθε είδους εμπόδιο**, υλικό ή οπτικό, για την πρόληψη τραυματισμών και άγχους στα βοοειδή.
141. Το οδόστρωμα του χώρου φόρτωσης πρέπει να είναι επίπεδο και σε καλή κατάσταση και σε ανάλογο επίπεδο με τη ράμπα φόρτωσης.
142. Οι γέφυρες, οι ράμπες και οι διάδρομοι (που δεν αποτελούν μέρος του οχήματος), θα πρέπει να έχουν **στερεά πλευρικά τοιχώματα** για την προστασία των ζώων από πτώση και άλματα. Το ύψος πρέπει να είναι 1,7 m για ενήλικα βοοειδή.
143. Όταν μια ράμπα χρησιμοποιείται, η κλίση πρέπει να μειωθεί όσο το δυνατόν περισσότερο, και να έχει μέγιστη γωνία 26° για ενήλικα βοοειδή (βλ. Σχήμα 3.1 με h = ύψος: Τα 50 cm ύψους ανά 1 m μήκος), 20° για τους μόσχους (36,4 cm ύψους ανά 1 m μήκος).

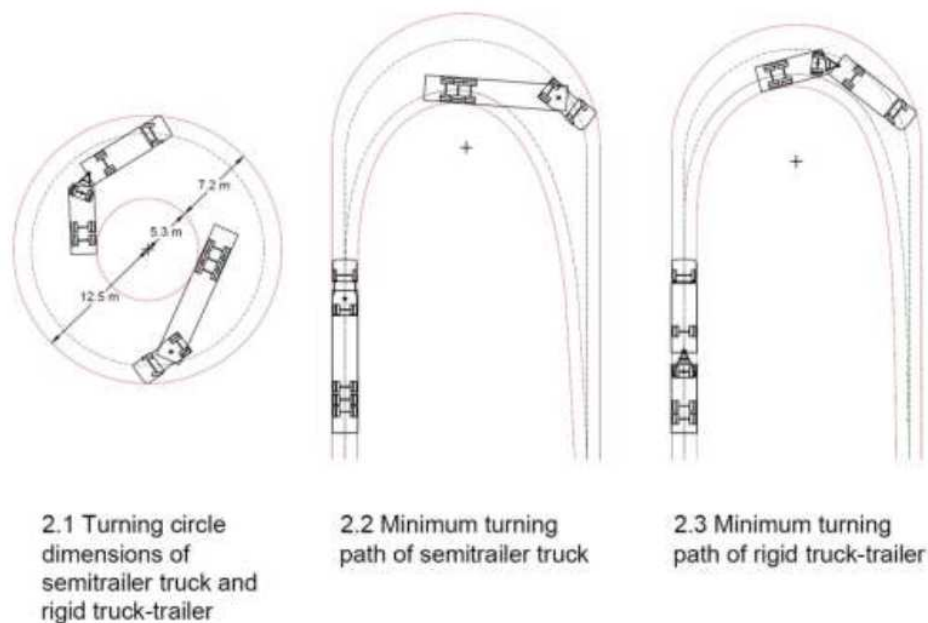
Σχήμα 3.1 Βοήθεια για τον υπολογισμό της γωνίας της ράμπας (βλέπε κείμενο)

144. Το δάπεδο θα πρέπει να είναι **αντιολισθητικό** και η σύνθεσή του θα πρέπει να διασφαλίζει ότι τα περιττώματα και τα ούρα έχουν περιορισμένη επίδραση στην ολισθηρότητά του.
145. **Οι εσχάρες του δαπέδου πρέπει να έχουν διαστάσεις 25 mm και να απέχουν μεταξύ τους 20-35 cm** όταν η κλίση της ράμπας είναι μεγαλύτερη από 10 μοίρες.
146. Μια **κατάλληλη πηγή φωτός** πρέπει να είναι παρούσα για τις διαδικασίες φόρτωσης και εκφόρτωσης η οποία να τοποθετείται με τέτοιο προσανατολισμό ώστε να προλαμβάνονται φαινόμενα εκθάμβωσης ή τύφλωσης τόσο του επιστάτη όσο και των βοοειδών.
147. Κατά τη διάρκεια της φόρτωσης, τα ζώα θα πρέπει να περνούν από μια σκοτεινότερη σε μια φωτεινότερη περιοχή, αποφεύγοντας την απότομη αντίθεση του φωτός όπως οι σκιές.
148. Ο φωτισμός στο διαμέρισμα των ζώων και στην επιφάνεια φόρτωσης πρέπει να είναι σε θέση να λειτουργούν καθ' όλη τη διάρκεια του σταδίου της φόρτωσης με κλειστό τον κινητήρα του οχήματος.

Βέλτιστες πρακτικές σχετικά με τις εγκαταστάσεις φόρτωσης

149. Κατά περίπτωση, η περιοχή φόρτωσης πρέπει να συνδέεται με τη συνήθη οδό/διαδρόμους, για ασφαλέστερη και ευχερέστερη διαχείριση.
150. Η βέλτιστη κλίση φόρτωσης για όλα τα ζώα είναι μηδέν μοίρες, επομένως πρέπει να υιοθετηθούν διάφορες μέθοδοι, προκειμένου να διατηρούνται οι κλίσεις σε όσο το δυνατόν χαμηλότερα επίπεδα (μείωση της πίεσης των ελαστικών, ψηλότερη πλατφόρμα φόρτωσης, ανυψωτικό μπλοκ κ.λπ.).

151. **Κατάλληλες αποβάθρες φόρτωσης συστήνονται** για να ελαχιστοποιείται η κλίση της ράμπας. Θα πρέπει να είναι στεγασμένες και ευρείες όσο και η ράμπα ή ο μηχανισμός ανύψωσης των φορτηγών, με στερεά τοιχώματα/οροφές.
152. Η **επιφάνεια φόρτωσης θα πρέπει να καλύπτεται με στρωμνή ή άμμο** προκειμένου να βελτιωθούν ανώμαλες ή κατεστραμμένες επιφάνειες και να αποτραπεί η ολίσθηση ή η πτώση.
153. Ένα **κατάλληλο πέρασμα/διάδρομος για ανθρώπους** θα πρέπει να υπάρχει για ασφαλέστερο και ευκολότερο χειρισμό των βοοειδών.
154. Η ράμπα πρέπει να καλύπτεται με στρωμνή/ άχυρο για να αποτραπεί η ολίσθηση και να αποφευχθούν εκτυφλωτικές μεταλλικές επιφάνειες ή υλικά.
155. Η **ράμπα φόρτωσης δεν πρέπει να ταλαντεύεται** όταν τα ζώα μετακινούνται στη ράμπα, καθώς τα ζώα μπορεί να αρνηθούν να αναρριχηθούν ή να κατέλθουν, εάν η ράμπα ταλαντεύεται, οπότε το δάπεδο πρέπει να είναι σταθερό και η ράμπα να ενισχύεται.
156. **Οι περιοχές κυκλοφορίας και οι δρόμοι για τα φορτηγά** μεταξύ των εισόδων (των εκμεταλλεύσεων, των κέντρων συγκέντρωσης, των σημείων ελέγχου, τα σφαγεία), των περιοχών φόρτωσης και εκφόρτωσης, και των χώρων στάθμευσης πρέπει να προγραμματίζονται ανάλογα με το μέγιστο μέγεθος των φορτηγών, των ρυμουλκούμενων και των ημι-ρυμουλκούμενων και την ακτίνα καμπυλότητάς τους (βλ. παραδείγματα διάταξης της επιφάνειας φόρτωσης).
157. Η επάρκεια του σχεδιασμού και της λειτουργίας της περιοχής φόρτωσης του πρέπει να αξιολογείται αυστηρά εκ των προτέρων και πρέπει να δίνεται η δέουσα προσοχή σε οποιαδήποτε ζητήματα θα μπορούσαν να επηρεάσουν την ευκολία χειρισμού και φόρτωσης εκτιμώντας το χρόνο φόρτωσης.
158. Ο φωτισμός στο διαμέρισμα των ζώων και στην επιφάνεια φόρτωσης πρέπει να είναι σε θέση να λειτουργούν καθ' όλη τη διάρκεια του σταδίου της φόρτωσης με κλειστό τον κινητήρα του οχήματος.

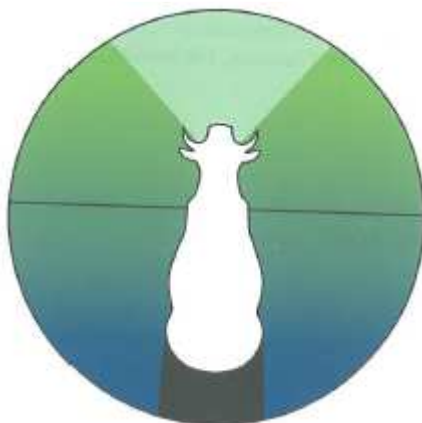

Σχήμα 3.2 Ακτίνα καμπυλότητας των διαφόρων τύπων φορτηγών μεταφοράς ζώντων ζώων.

3.3 Χειρισμός των ζώων κατά τη φόρτωση

Οι εργασίες φόρτωσης και εκφόρτωσης πρέπει να πραγματοποιείται από έμπειρους μεταφορείς, οι οποίοι έχουν κατανοήσει τη **συμπεριφορά των ζώων και την ανάγκη εργασίας με ήρεμο τρόπο**. Ο καρδιακός ρυθμός των βοοειδών αυξάνεται με την αύξηση των κλίσεων φόρτωσης και, επομένως, όσο πιο απότομες οι ράμπες, τόσο αυξάνεται ο καρδιακός ρυθμός των ζώων, γεγονός που αποτελεί ένδειξη άγχους. Περισσότερο εμφανείς δείκτες άγχους είναι αλλαγές συμπεριφοράς όπως κραυγές, αφόδευση, διούρηση, άρνηση μετακίνησης προς τις πύλες, ολίσθηση και τάσεις διαφυγής. Για να γίνει κατανοητός ο τρόπος με τον οποίο το άγχος μπορεί να μειωθεί, είναι σημαντικό να γνωρίζουμε τον τρόπο με τον οποίο τα βοοειδή αντιλαμβάνονται τον κόσμο γύρω τους.

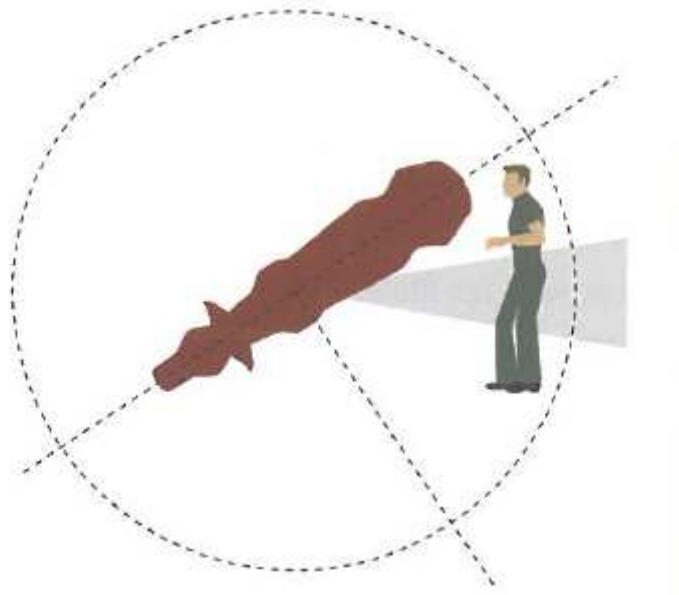
Η **αίσθηση της ακοής** είναι πολύ ανεπτυγμένη στα βοοειδή, τα οποία είναι επίσης ιδιαίτερα ευαίσθητα σε υψίσυχνους ήχους, όπως φωνές, μεταλλικοί ήχοι και συριγμοί. Τα **βοοειδή έχουν πλευρική όραση** και μπορούν να δουν το μεγαλύτερο μέρος της περιοχής γύρω τους, αλλά έχουν ένα τυφλό σημείο που βρίσκεται ακριβώς πίσω τους και άλλο ένα σημείο κάτω από την κεφαλή τους. Σε περίπτωση που ένας επιστάτης τοποθετηθεί σε αυτά τα σημεία τα ζώα μπορούν να γίνουν νευρικά, δεδομένου ότι δεν μπορούν να δουν τι συμβαίνει. Οι χειριστές των ζώων πρέπει πάντα να προσπαθούν να αποφύγουν αυτό το «τυφλό σημείο» όταν τα πλησιάζουν.

Σχήμα 3.3 Απεικόνιση του οπτικού πεδίου των βοοειδών (βλ. κείμενο για λεπτομέρειες). Αντικείμενα εντός της πράσινης ζώνης γίνονται σαφώς αντιληπτά.

Η διοφθάλμια όραση είναι περιορισμένη. Η δομή του οφθαλμού τους τα καθιστά άκρως αντιληπτικά όσον αφορά τις κινήσεις γύρω τους, αλλά προσφέρει χαμηλή ακρίβεια υπολογισμού των αποστάσεων και διάκρισης των λεπτομερειών. Χρειάζονται αρκετά λεπτά για να δεχτούν τις αλλαγές στο φως και είναι πιο ευαίσθητα στα φωτεινά χρώματα.

Τα άτομα που χειρίζονται αυτά αλλά και άλλα χορτοφάγα ζώα θα πρέπει επίσης να έχουν γνώση των αρχών της ζώνης πτήσεως και της αισθητηριακής συμπεριφοράς των βοοειδών. Η ζώνη πτήσεως ή ζώνη ασφαλείας είναι ο χώρος γύρω από ένα ζώο όπου το ζώο αυτό αισθάνεται ασφαλές. Εάν το ζώο γυρίσει για να φύγει, αυτό σημαίνει ότι ο φύλακας εισήλθε στη ζώνη πτήσεως. Το εύρος της ζώνης πτήσεως εξαρτάται από το βαθμό εξημέρωσης του ζώου. Το σημείο ισορροπίας είναι συνήθως στην ωμοπλάτη του ζώου. Όλα τα είδη των παραγωγικών ζώων θα προχωρήσουν προς τα εμπρός εάν ο φύλακας στέκεται πίσω από το σημείο ισορροπίας. Θα κινηθούν προς τα πίσω όταν ο φύλακας στέκεται μπροστά από το σημείο ισορροπίας. Μια κατά προσέγγιση εκτίμηση της ζώνης πτήσης μπορεί να γίνει πλησιάζοντας το ζώο και σημειώνοντας σε ποια απόσταση το ζώο απομακρύνεται.

Σχήμα 3.4 Απεικόνιση του σημείου ισορροπίας (βλέπε κείμενο για λεπτομέρειες)

Ορθές πρακτικές για τους χειρισμούς των ζώων κατά τη φόρτωση

159. Τα βοοειδή είναι κοινωνικά ζώα. Είναι **λιγότερο αγχωμένα όταν έχουν συντροφιά** άλλων βοοειδών. Έτσι πρέπει να χειρίζονται ανά ομάδες ώστε να ελαχιστοποιείται το άγχος και να διευκολύνεται ο χειρισμός και να διεκπεραιώνεται με ασφάλεια. Τα ενήλικα βοοειδή μπορούν να φορτώνονται και να εκφορτώνονται σε ομάδα ακολουθώντας τον επικεφαλής.
160. Είναι σημαντικό να γίνεται **σεβαστός ο χωρισμός των ομάδων** στο φορτηγό, αλλά, εάν είναι απαραίτητο, μπορούν να υποδιαιρεθούν σε ομάδες μικρότερες για καλύτερο χειρισμό. Ο συνιστώμενος αριθμός ζώων που πρέπει να τα χειρίζονται μαζί διαφέρει, ανάλογα με τα είδη: λαμβάνεται υπόψη η συμπεριφορά των ζώων, αλλά και η ασφάλεια κατά τον χειρισμό.
161. **Τα βαρύτερα βοοειδή πρέπει να μεταφέρονται στον κάτω όροφο του οχήματος** για να διατηρούν την ισορροπία του κατά την οδήγηση. Εάν το όχημα δεν είναι γεμάτο, φορτώστε τα βοοειδή στον κάτω όροφο και στον μπροστινό θάλαμο.
162. Όταν δεν υπάρχει πάνω όροφος, μπορεί να εγκατασταθεί εξοπλισμός για την πρόληψη της αναβατικής συμπεριφοράς που μπορεί να προκαλέσει άγχος, πτώσεις και τραυματισμούς.
163. Ο χειριστής, προκειμένου να λάβει υπόψη την όραση των βοοειδών, πρέπει να τοποθετηθεί στο πλάι και πίσω από τα ζώα, προκειμένου να εισέλθει αργά στη ζώνη πτήσεως και να τα προκαλέσει να μετακινηθούν ήρεμα.
164. **Διάδρομοι με συμπαγή τοιχώματα, ιδιαίτερα αν είναι κυρτά**, συνιστάται να υπάρχουν για να βελτιώνουν την κίνηση, διότι τα ζώα δεν μπορούν να δουν τυχόν εμπόδια και θα συνεχίσουν να κινούνται προς τα εμπρός.
165. Όταν τα ζώα δένονται στο όχημα, η πρόσδεσή τους πρέπει να γίνεται κατά τέτοιο τρόπο ώστε τα ζώα να μην μπορούν να τραυματιστούν αλλά να μπορούν **να φάνε και πίνουν σωστά**. Δεμένα και ελεύθερα ζώα ή κερασφόρα και μη κερασφόρα βοοειδή δεν πρέπει να αναμειγνύονται κατά τη μεταφορά.
166. Σκαλοπάτια, ασυνέχειες, στενώσεις και καμπύλες σε ορθή γωνία θα πρέπει να αποφεύγονται ή να περιορίζονται.
167. Τα ζώα μπορούν να επιβραδύνουν το βήμα τους από την **παρουσία αντικειμένων** στους τοίχους κατά μήκος της διαδρομής (υφάσματα, ποδιές και πλαστικές σακούλες),

- από τα δίκτυα των καναλιών ή γεωτρήσεων ή από την υφή του δαπέδου που μπορεί να έχει διαφορετικά χρώματα. Αυτά θα πρέπει να αποφεύγονται κατά τη φόρτωση.
168. **Αποφύγετε τις αντιθέσεις του φωτός** στη ράμπα φόρτωσης ή αφήστε στα ζώα κάποιο χρόνο για να προσαρμοστούν σε αυτές. Στρωμνή στη ράμπα εκφόρτωσης μπορεί να βελτιώσει την εκφόρτωση όταν αντανakλά το ηλιακό φως.
169. Η φόρτωση και εκφόρτωση δεν θα πρέπει να γίνεται με φορά προς την ανατολή ή αντίστοιχα τη δύση του ηλίου, γιατί η άμεση ηλιακή ακτινοβολία μπορεί να παρεμποδίσει, την όραση των ζώων και των χειριστών. Πρέπει να επιλεγεί προσανατολισμός όπου η άμεση ηλιακή ακτινοβολία δε θα παρεμποδίζει τη μετακίνηση ζώων και τις δραστηριότητες των συνοδών. Αφαιρέστε αντικείμενα που εμποδίζουν την κυκλοφορία μεταξύ της ράμπας φόρτωσης και την περιοχή φόρτωσης/εκφόρτωσης.
170. Υψίσυχοι ήχοι, όπως **φωνές, μεταλλικοί ήχοι και συριγμοί θα πρέπει να αποφεύγονται** προκειμένου να ελαχιστοποιηθεί η καταπόνηση, εκτός εάν είναι αναγκαίο να χρησιμοποιηθούν για να προχωρήσει ένα ζώο που είναι δεν πρόθυμο να μετακινηθεί.
171. Τα βοοειδή είναι ευαίσθητα στον πόνο. Τυχόν χτυπήματα (με μπαστούνι) θα πρέπει να αποφεύγονται, εκτός εάν είναι αναγκαίο να χρησιμοποιηθούν για να προχωρήσει ένα ζώο που έχει σταματήσει.
172. **Ηλεκτρικές βουκέντρες δεν θα πρέπει να χρησιμοποιούνται**, εκτός από περιπτώσεις που αφορούν ενήλικα βοοειδή, τα οποία αρνούνται να μετακινηθούν και όταν άλλα εργαλεία/πρακτικές δεν απέδωσαν και μόνον όταν το ζώο έχει σαφές άνοιγμα μπροστά του για να κινηθεί.
173. Οι χειριστές πρέπει να φορούν προστατευτικό ιματισμό με σκούρα χρώματα και να αποφεύγουν τα λαμπερά χρώματα, καθώς οι εκτροφείς κατά κανόνα φορούν σκούρα ρούχα.

Βέλτιστες πρακτικές για τους χειρισμούς των ζώων κατά τη φόρτωση

174. **Οι ομάδες ζώων θα πρέπει να διατηρούνται σταθερές** και να περιορίζονται σε 5-6 ενήλικα βοοειδή ή 10-15 μόσχους κατά τη διάρκεια της φόρτωσης.

Σχήμα 3.5 Οι μόσχοι θα πρέπει να είναι σε ομάδες των 10-15 ζώων κατ' ανώτατο όριο.

175. **Μην αναδιοργανώνετε τις ομάδες των βοοειδών** εάν είναι δυνατό, ώστε να αποφευχθεί η καταπόνηση και ο ανταγωνισμός.
176. Αφήστε τα ζώα να μετακινούνται στο κεκλιμένο επίπεδο με σταθερή ταχύτητα βάδισης, μεγαλύτερη ταχύτητα θα προκαλέσει απώλεια ισορροπίας, ολίσθηση και πτώση.
177. Κινούμενες αλυσίδες που κάνουν θόρυβο, κινούμενα πλαστικά που κάνουν θόρυβο, ή ταλαντούμενα σχοινιά, πλαστικά ή άλλα κινητά αντικείμενα που κινούνται, πρέπει να απομακρυνθούν.

178. **Η ζώνη πτήσεως ή ζώνη ασφαλείας των ζώων πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά τη διάρκεια της φόρτωσης**, γνωρίζοντας ότι διαφέρει ανάλογα με τη μέθοδο εκτροφής και την ατομική ικανότητα αντίδρασης.
179. **Μειώστε το θόρυβο στο ελάχιστο επίπεδο**. Φωνές και ουρλιαχτά κατά τη φόρτωση και την εκφόρτωση πρέπει να αποφεύγονται, διότι τα ζώα αντιδρούν σε δυνατούς θορύβους και καθίσταται ευερέθιστα και δύσκολα στο χειρισμό.
180. Εάν ένα ζώο σταματήσει και αρνείται να προχωρήσει:
- ο Κατ' αρχάς, ηρεμήστε και αφήστε και αυτό να ηρεμήσει, στη συνέχεια ελέγξτε ότι δεν είναι ασθενές, τραυματισμένο ή μη ικανό προς μεταφορά. Στην περίπτωση αυτή, εκτελέστε την σχετική διαδικασία.
 - ο Δεύτερον, ελέγξτε για τυχόν εμπόδια στη διαδρομή (οπτικά ή κάποια πραγματική κατάσταση) και αφαιρέστε τα αν είναι δυνατό, ή αλλάξτε το φωτισμό αν υπάρχει αντίθεση φωτισμού. Αν τίποτε από αυτά δεν είναι δυνατό, τότε δώστε χρόνο στο ζώο να συνηθίσει το εμπόδιο το οποίο πρέπει να περάσει.

Σχήμα 3.6 Οι μόσχοι μπορούν να φορτώνονται με ατομική βοήθεια. ©IDELE

181. Οι μόσχοι μπορούν να φορτώνονται με ατομική βοήθεια (ένα χέρι πριν την κεφαλή, το άλλο χέρι στη ράχη) για να καθοδηγηθούν στη ράμπα.
182. Όλοι οι φύλακες ζώων θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη την αναμενόμενη συμπεριφορά των βοοειδών (φυλή/ηλικία/κατάσταση) και τη δομή των εγκαταστάσεων, του διαθέσιμου χώρου και της διάταξης.
183. **Εκτιμήστε την ποιότητα της φόρτωσης** (διαμέσου αυτοελέγχων) και παρακολουθήστε τη για την καλύτερη εκτίμηση του χρόνου φόρτωσης σε κάθε συνήθη τοποθεσία (εκμεταλλεύσεις, κέντρα συγκέντρωσης,...), λαμβάνοντας υπόψη τις εγκαταστάσεις φόρτωσης και το βαθμό αντίδρασης των βοοειδών.

4. Κατά τη διάρκεια του ταξιδιού

4.1 Εισαγωγή

Όσο μακρύτερο είναι το ταξίδι, τόσο μεγαλύτερος είναι ο κίνδυνος να επηρεαστεί αρνητικά η ευζωία. Υπάρχουν τέσσερις βασικοί παράγοντες της μεταφοράς των ζώων, οι οποίοι έχουν αυξανόμενη επίδραση στην ευζωία καθώς αυξάνει η διάρκεια του ταξιδιού. Αυτοί έχουν να κάνουν με τη φυσιολογική κατάσταση του ζώου, την τροφή και το νερό, την ανάπαυση και τη θερμοκρασία του περιβάλλοντος. Εάν τα ζώα είναι **ικανά, κατάλληλα προετοιμασμένα για το ταξίδι και το ταξίδι έχει προγραμματιστεί σωστά**, είναι **πιθανό να φτάσουν στον προορισμό τους σε καλή κατάσταση ευζωίας** και ικανά να επανέλθουν σύντομα μετά την εκφόρτωση και ένα σχετικό μικρό διάστημα ανάπαυσης.

4.2 Οδήγηση

Οι οδηγοί παίζουν ένα από τους σημαντικότερους ρόλους στη μεταφορά ζώντων ζώων. Συνήθως έχουν την πλήρη ευθύνη για θέματα ευζωίας των ζώων στη διαδρομή. Ο τρόπος με τον οποίο οι οδηγοί λειτουργούν στα οχήματα, ο χρόνος τον οποίο αφιερώνουν στον έλεγχο της ευζωίας και το πόσο καλά είναι προετοιμασμένοι για να αντιμετωπίσουν επείγουσες καταστάσεις, επηρεάζουν καθοριστικά το αποτέλεσμα κάθε μεταφοράς ζώων.

Όταν στέκονται σε ένα κινούμενο όχημα, όλα τα ζώα παλεύουν να διατηρήσουν την ισορροπία τους και να αποφύγουν την επαφή με άλλα ζώα. Εάν το όχημα δεν κινείται ομαλά, τα ζώα θα αποτύχουν σε αυτή την προσπάθεια. Επιπλέον, η απότομη οδήγηση επιδρά αρνητικά πάνω στην ευζωία των ζώων και αυξάνει το στρες και τον κίνδυνο τραυματισμών. Τα βασικά προβλήματα στην ευζωία που σχετίζονται με την ποιότητα οδήγησης περιλαμβάνουν απώλεια της ισορροπίας. Στα πρόβατα, αυτός είναι ένας παράγοντας πρόκλησης στρες που σχετίζεται με τη μεταφορά επειδή **η ασταθής οδήγηση τα υποχρεώνει σε συνεχείς προσαρμογές της στάσης τους** ώστε να διατηρήσουν την ισορροπία τους και να αποφύγουν την πτώση.

Υπάρχει άμεση σχέση ανάμεσα στις οδηγικές ικανότητες, στην ποσότητα του στρες στα ζώα καθώς επίσης και στην αποδοτικότητα της επιχείρησης μεταφοράς. Ήπιες, σταθερές κινήσεις του οχήματος επιτρέπουν στα ζώα να ηρεμούν κατά τη διάρκεια ενός δύσκολου και απρόβλεπτου ταξιδιού. Επιστημονικές μελέτες έχουν καταδείξει ότι η απότομη οδήγηση όχι μόνο αυξάνει το μετρήσιμο στρες των μεταφερόμενων ζώων, αλλά και μειώνει σημαντικά την ποιότητα του παραγόμενου κρέατος. Εκτιμάται ότι υπάρχει διαφορά 20% στην κατανάλωση καυσίμου ανάμεσα στην οδήγηση σε έναν επίπεδο δρόμο με ανομοιόμορφες ταχύτητες έως 100km/h σε σύγκριση με μια ομοιόμορφη και ασφαλή ταχύτητα των 80km/h. Εάν συναντήσετε ένα όχημα που κινείται πιο αργά σε ένα δρόμο όπου δε μπορείτε να προσπεράσετε, είναι προτιμότερο να μείνετε πίσω και να διατηρήσετε ένα σταθερό ρυθμό οδήγησης παρά να προκαλέσετε μια δύσκολη κατάσταση την οποία δε μπορείτε να ελέγξετε.

Οι αρχές της διαχείρισης ενός βαρέος οχήματος HGV (Heavy Goods Vehicle) και η ικανότητα του ζώου να στηρίζεται μέσα σε αυτό με ασφάλεια είναι οι ίδιες. Ωστόσο, ο οδηγός έχει τον πλήρη έλεγχο του οχήματος αλλά μόνο μερικό έλεγχο των ζώων. Οι οδηγοί αντισταθμίζουν αυτό το έλλειμμα με την εφαρμογή των γνώσεών τους για το πως συμπεριφέρονται τα ζώα κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες. Τα μεταφερόμενα ζώα έχουν περισσότερη πίεση στα πόδια από όση το φορτίο στα λάστιχα του οχήματος, και χρειάζεται να προσπαθήσουν πολύ

για να στηριχτούν σε αυτά. Όσο περισσότερη δύναμη πρέπει να καταβάλλουν, τόσο μεγαλύτερο στρες υφίστανται.

Τα ήπια φρεναρίσματα βοηθούν τα ζώα να στέκονται στα πόδια τους με τη μικρότερη δυνατή προσπάθεια. Τα απότομα φρεναρίσματα έχουν σαν αποτέλεσμα περισσότερο στρες για τα ζώα, με αρνητικές επιπτώσεις στην ευζωία τους και τελικά κακή ποιότητα κρέατος.

Ορθές πρακτικές για την οδήγηση

184. Οι οδηγοί θα πρέπει να αναγνωρίζουν τις δύσκολες συνθήκες κάτω από τις οποίες εργάζονται. Υπάρχουν ελάχιστοι οδηγοί στους δρόμους στους οποίους απαιτούνται περισσότερες ικανότητες από ό,τι στους οδηγούς που μεταφέρουν ζώντα ζώα. Οι μεταφορείς ζώντων ζώων έχουν ένα όχημα με υψηλό κέντρο βάρους και ένα φορτίο ζωντανό και το οποίο δεν είναι δεμένο.
185. **Αποφύγετε τα απότομα φρεναρίσματα**
186. Προσπαθήστε να χρησιμοποιείτε **σταθερό γκάζι**
187. Βεβαιωθείτε ότι τα φρένα και το **σύστημα φρεναρίσματος** είναι σωστά συνδεδεμένα
188. Χρησιμοποιείτε το **φρένο μηχανής** ή την επιβράδυνση εάν χρειάζεται
189. Προσαρμόστε αυτόματο **anti-lock φρένο**
190. Οδηγοί που ακολουθούν τις παρακάτω διαδικασίες, βοηθούν τα ζώα να φτάσουν στον προορισμό τους σε καλή κατάσταση:
 - α. **Ξεκινήστε σιγά** και αποφύγετε τις γρήγορες στάσεις. Απότομα ξεκινήματα και στάσεις, απότομες και γρήγορες στροφές κλπ, μπορεί να ρίξουν τα ζώα κάτω.
 - β. **Διατηρείστε σε κίνηση τα φορτωμένα οχήματα**, ιδιαίτερα όταν επικρατεί ζέστη. Με τον τρόπο αυτό θα υπάρχει μια συνεχής ροή αέρα που θα βοηθήσει τα ζώα να παραμένουν δροσερά και θα αποφεύγεται η δημιουργία αερίων από τα ζωικά απόβλητα.
 - γ. Προγραμματίστε να κάνετε **τακτικές στάσεις κατά τη μεταφορά** ώστε να ελέγχετε την ευζωία των ζώων (Υπάρχουν ζώα πεσμένα? Φαίνεται κάποιο άρρωστο? Είναι πολύ κρύα ή πολύ ζεστά?).
 - δ. Πραγματοποιείτε **ελέγχους ασφαλείας στο όχημα** όταν ελέγχετε και τα ζώα σε μια στάση. Βεβαιωθείτε ότι τα χωρίσματα βρίσκονται στη θέση τους και είναι ασφαλή, οι πόρτες είναι καλά κλεισμένες και η στρωμνή επαρκής.
 - ε. Ετοιμαστείτε να πάρετε αποφάσεις ή ακριβείς οδηγίες σχετικά με το πώς θα φροντίσετε τα ζώα ανάλογα με τις **μεταβαλλόμενες συνθήκες του καιρού**.

Βέλτιστες πρακτικές στην οδήγηση

191. Οι οδηγοί θα πρέπει να ελαχιστοποιούν το χρόνο κατά τον οποίο το όχημα που μεταφέρει ζώα **δεν βρίσκεται υπό έλεγχο**, ιδιαίτερα εάν υπάρχει κάποιος πιθανός ή ορατός κίνδυνος για την ευζωία.
192. Οι οδηγοί θα πρέπει **να αποφεύγουν την οδήγηση σε ώρες αιχμής** εάν αυτό είναι δυνατό.
193. Οι οδηγοί θα πρέπει να εξασφαλίζουν ότι **κατά τη διάρκεια ελέγχων στο δρόμο έχουν προτεραιότητα**. Η προτεραιότητα είναι προς όφελος των ζώων.
194. Οι οδηγοί θα πρέπει να **ζητούν προτεραιότητα σε περίπτωση καθυστερήσεων** που οφείλονται σε ατυχήματα.
195. Πρέπει να γίνονται έλεγχοι ρουτίνας στα μέσα μεταφοράς και στις πρακτικές των μεταφορέων που έχουν να κάνουν με το αν:
 - α. Ο οδηγός γνωρίζει τις **ενέργειες σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης** και τις έχει διαθέσιμες στην καρμπίνα του,
 - β. Το **όχημα είναι σε καλή κατάσταση** (πλευρές, δάπεδο, ράμπες και είσοδοι)

- γ. Ο οδηγός φεύγει εντός 15 λεπτών μετά τη φόρτωση των ζώων,
- δ. Ο οδηγός γνωρίζει τις **απαιτήσεις της εκτροφής** για φόρτωση και στρωμνή
- ε. **Επαρκής ποσότητα νερού** είναι διαθέσιμη για τα ζώα,
- στ. Ο οδηγός έχει την ικανότητα να **θέτει σε λειτουργία το μηχανικό αερισμό** κατά τη διάρκεια του ταξιδιού εάν απαιτείται,
- ζ. **ελέγχεται η συμπεριφορά των βοοειδών** κατά τις περιόδους ανάπαυσης (π.χ. αναπνοές, επίδρωση κλπ).

4.3. Έλεγχος μικροκλίματος

Το **εσωτερικό θερμικό μικροκλίμα στα οχήματα είναι βασικός παράγοντας της ευζωίας** των ζώων και μπορεί να αποτελέσει σημαντικό παράγοντα κινδύνου αναφορικά με τη θερμική καταπόνηση των ζώων λόγω κρύου ή ζέστης.

Η θερμοκρασία και η υγρασία είναι εξίσου σημαντικά σε σχέση με τον κίνδυνο της θερμικής καταπόνησης. Σύμφωνα με τον Κανονισμό, **το αποδεκτό εύρος θερμοκρασίας για ενήλικα βοοειδή είναι μεταξύ 5°C και 30°C, με ανοχή $\pm 5^\circ\text{C}$** . Αυτό ουσιαστικά σημαίνει ουσιαστικά ένα εύρος 0°C έως 35°C. Για τις θηλάζουσες αγελάδες το αποδεκτό εύρος είναι 5°C έως 15°C. Κάτω από τους 5°C αυτές οι αγελάδες χρειάζονται επιπλέον ενέργεια για πρέπει να παραμείνουν ζεστές. Πάνω από τους 21°C οι θηλάζουσες αγελάδες μπορεί να ξεκινήσουν να δείχνουν τα πρώτα συμπτώματα θερμικής καταπόνησης, ανάλογα με την υγρασία του αέρα. **Αυξημένη υγρασία θα έχει αρνητικό αντίκτυπο, βλ. Σχήμα 4.1.**

Το εξωτερικό περιβάλλον (καιρός) θα καθορίσει τις ιδιότητες του αέρα του εξαερισμού που εισέρχονται στο όχημα. Επιπλέον, οι θερμικές συνθήκες επί του οχήματος επηρεάζονται από τα προϊόντα μεταβολισμού θερμότητας και υγρασίας των ζώων στο όχημα. Η επιπλέον θερμότητα και υγρασία θα συντελέσουν σε έναν αυξημένο κίνδυνο θερμικής καταπόνησης σε θερμές καιρικές συνθήκες, αλλά σε ψυχρότερες συνθήκες η διαχείριση της διαθέσιμης θερμότητας και υγρασία μπορεί να είναι επωφελής. Η ποσότητα της θερμότητας και της υγρασίας στο εσωτερικό του οχήματος θα εξαρτηθεί επομένως από τις εξωτερικές συνθήκες και τον αριθμό, τα είδη και την ηλικία των ζώων που μεταφέρονται, καθώς και από τον ρυθμό εξαερισμού.

Καθοριστική σημασία για την εκτίμηση του κινδύνου θερμικής καταπόνησης είναι **η παρακολούθηση του εσωτερικού θερμικού περιβάλλοντος** στα οχήματα και ο κίνδυνος της θερμικής καταπόνησης μπορεί να διαχειριστεί με κατάλληλα συστήματα εξαερισμού, πρωτόκολλα και ρυθμό όγκου ροής. Ως εκ τούτου ο πρωταρχικός κίνδυνος ή οι παράγοντες κινδύνου που συνδέονται με τα περιβάλλοντα εντός των οχημάτων είναι η θερμοπληξία υπό θερμές καιρικές συνθήκες και ανεπαρκή αερισμό, καθώς και η εν ψυχρώ καταπόνηση που προκύπτει από κρύες καιρικές συνθήκες και υπεραερισμό. Τοπική ψύξη λόγω συναγωγής ή υπερβολικής διαβροχής των ζώων λόγω εισροή υδάτων, βροχής ή χιονιού μπορεί να προκαλέσει καταπόνηση λόγω ψύχους. Κατά συνέπεια, είναι σαφές ότι ο αερισμός είναι η κύρια μέθοδος αερισμού για την απομάκρυνση της θερμότητας και της υγρασίας που παράγονται από τα ζώα μέσα στο όχημα κατά τη διάρκεια της μεταφοράς.

Μπορεί να προτείνεται ότι η **υπερβολική θερμότητα είναι πιθανώς μεγαλύτερο πρόβλημα για τα ζώα από ότι το υπερβολικό κρύο**. Ένα κατάλληλο σύστημα αερισμού πρέπει να έχει αρκετά μεγάλα ανοίγματα εξαερισμού, που διέρχονται από όλο το μήκος του οχήματος στο ύψος των ζώων. Ο ανεπαρκής αερισμός κατά τη μεταφορά αυξάνει σημαντικά τη θνησιμότητα. Οι οδηγοί πρέπει να εξετάζουν ανά πάσα στιγμή τον εξαερισμό, ακόμα και όταν το όχημα είναι ακίνητο και κατά τη διάρκεια των υποχρεωτικών διαλλειμάτων του οδηγού. Η σταθερή παροχή καθαρού αέρα σε όλα τα ζώα επάνω σε ένα όχημα είναι

ουσιαστικής σημασίας για την υποστήριξη της υγείας, και για την απομάκρυνση της περίσσειας υγρασίας και θερμότητας που προέρχεται από τα σώματα των ζώων. **Υπάρχει πάντα απαίτηση για ελάχιστο ρυθμό εξαερισμού ανεξάρτητα από τις καιρικές συνθήκες ή τις συνθήκες που αφορούν τα ζώα.** Η πρόκληση για τον τομέα των μεταφορών είναι η παροχή επαρκούς εξαερισμού όταν το όχημα είναι ακίνητο, καθώς και κατά τη διάρκεια της οδήγησης με ταχύτητα 80 km/h ένα ψυχρό πρωινό.

Θερμοκρασιακός Δείκτης Ασφάλειας των Ζώων						
Θερμ. ξηρού θερμομέτρου (°C)	Σχετική Υγρασία (%)					
	50	60	70	80	90	100
25,6	22,2	23,3	23,9	23,9	25	25,6
26,7	23,3	23,9	25	25,6	26,1	26,7
27,8	23,9	24,4	25,6	26,1	27,2	27,8
28,9	25	25,6	26,7	27,2	28,3	28,9
30	25,6	26,7	27,2	28,3	28,9	30
31,1	26,7	27,2	27,8	29,4	30,6	31,1
32,2	27,2	28,3	28,3	30,6	31,1	32,2
33,3	28,3	28,9	30	31,1	32,2	
34,4	28,9	30	31,1	32,2		
35,6	30	31,1	32,2			
36,7	30,6	31,7				
37,8	31,1	32,8				

Καλές Συνθήκες

Κίνδυνος

Επιφυλακή

Εκτακτη Ανάγκη

Σχήμα 4.1 Οι διαδραστικές επιπτώσεις της υγρασίας και της πραγματικής θερμοκρασίας στη θερμοκρασία που γίνεται αντιληπτή.

Ορθές πρακτικές για τον έλεγχο του μικροκλίματος

196. Όταν ένα όχημα κινείται, ο αέρας έχει την τάση να μετακινούνται από το οπίσθιο προς το εμπρόσθιο μέρος του οχήματος. Ο ενεργός (μηχανικός) εξαερισμός δίνει μεγαλύτερη δυνατότητα να τροποποιηθούν οι συνθήκες γύρω από τα ζώα από ό,τι ο παθητικός εξαερισμός - ιδίως στα ακίνητα οχήματα. Όταν έχει ζεστό καιρό, **να αποφεύγετε το παρκάρισμα σε χώρους με ήλιο για μακρό χρονικό διάστημα.** Πρακτικά, σταθμεύετε τα οχήματα που δε διαθέτουν μηχανικό αερισμό σε ορθή γωνία

προς την κατεύθυνση του αέρα, με αρκετά ανοίγματα για τη βελτιστοποίηση της ροής του αέρα στο όχημα.

197. **Επαρκής αερισμός θα πρέπει να είναι διαθέσιμος συνεχώς** όταν τα ζώα βρίσκονται εντός του οχήματος.
198. Ποτέ μην αφήνετε ένα όχημα/ρυμουλκούμενο με ζώα ακίνητο κάπου **χωρίς να λειτουργεί ο εξαερισμός** και χωρίς να υπάρχει συνοδός κοντά.
199. Σε συνθήκες υψηλών θερμοκρασιών, **συστήνεται η ελαχιστοποίηση του αριθμού των στάσεων**. Διαφορετικά, όταν είναι εφικτό, το ρυμουλκούμενο θα πρέπει να σταθμεύει σε χώρο σκιερό που επιτρέπει ένα ρεύμα αέρα να περνά μέσα από τα πλαϊνά του ρυμουλκούμενου, και η ράμπα φόρτωσης να είναι ανοιχτή. Μην σταθμεύετε κοντά σε άλλα οχήματα γιατί υπάρχει πιθανότητα για μειωμένη ροή του αέρα και αυξημένο κίνδυνο μεταφοράς ασθενειών.
200. Οι καιρικές συνθήκες και ιδίως οι συνθήκες θερμοκρασίας πρέπει να λαμβάνονται υπόψη όταν γίνονται απρογραμματίστες στάσεις ή κατά τη στάθμευση του οχήματος.

Βέλτιστες πρακτικές για τον έλεγχο του μικροκλίματος

201. **Η συμπεριφορά των ζώων και η κατανομή του χώρου μέσα στο όχημα θα πρέπει να ελέγχονται** και κάθε μη φυσιολογική συμπεριφορά που σχετίζεται με ανεπαρκή αερισμό θα πρέπει να καταγράφεται και να αντιμετωπίζεται.
202. Θα πρέπει να γίνονται ενέργειες και να καταγράφονται εάν τα ζώα εμφανίζουν σημάδια **υπερέκθεσης σε τοξικά αέρια**, όπως μάτια που δακρύζουν, ρινικό έκκριμα και βήχας, έμετος, οφθαλμικές διαταραχές ώστε τα ζώα να απομακρύνονται ή να μειώνονται τα τοξικά αέρια με τη βελτίωση του αερισμού ή οποιοδήποτε άλλο τρόπο.
203. Το αποδεκτό εύρος θερμοκρασιών για ενήλικα βοοειδή είναι 0 έως 35 °C, ωστόσο ως βελτίωση της πρακτικής, **η θερμοκρασία θα πρέπει να διατηρείται μεταξύ 5 και 30 °C**.
204. **Για θηλάζουσες αγελάδες το αποδεκτό εύρος είναι 5 °C - 15 °C**. Άνω των 21 °C οι θηλάζουσες αγελάδες μπορεί να παρουσιάσουν θερμοπληξία εάν η υγρασία είναι υψηλή. Αυτό θα πρέπει να αποφεύγεται.
205. Κατά τη διάρκεια ψυχρού καιρού θα πρέπει να εφαρμόζονται ενέργειες για βελτίωση της κατάστασης όταν υπάρχουν ενδείξεις ότι τα ζώα κρυώνουν πολύ. Οι ενέργειες αυτές περιλαμβάνουν:
 - ο **Μειώστε το διαθέσιμο χώρο** ανάμεσα στα ζώα εάν έχουν περισσότερο από τον ελάχιστο απαιτούμενο (π.χ. ζώα αναπαραγωγής)
 - ο Παρέχετε **επιπλέον στρωμνή** ή μόνωση
 - ο **Αυξήστε την προστασία από τις καιρικές συνθήκες** για τα ζώα που βρίσκονται στο όχημα. Προστατέψτε τα ζώα από ρεύματα αέρα κατά τη διάρκεια ψύχους με την τροποποίηση των πτερυγίων ή των ανοιγμάτων και τη χρήση πανιών προστασίας με πρόβλεψη και για τις συνολικά ορθές συνθήκες αερισμού.
 - ο **Περιμένετε** για υψηλότερες θερμοκρασίες.
 - ο **Περιορίστε τις κινήσεις του αέρα** μέσα από τα οχήματα χρησιμοποιώντας πλευρικά καλύμματα που εμποδίζουν μερικώς τα ρεύματα αέρα ανάμεσα στα ρυμουλκούμενα. Εξασφαλίστε παράλληλα επαρκή αερισμό.
 - ο **Διατηρείστε τα ζώα όσο το δυνατό πιο στεγνά**. Η αποστολή βρεγμένων ζώων μπορεί να προκαλέσει θάνατο από έκθεση σε ρεύματα αέρα. Ακόμη και το τρίχωμα των βοοειδών δε μπορεί να τα προστατεύσει από ψυχρό ρεύμα αέρα όταν αυτό είναι πολύ βρεγμένο.
 - ο **Προστατέψτε τα ζώα από** παρατεταμένη έκθεση σε **ψυχρή βροχή και παγετό**. Αυτού του είδους οι κατακρημνίσεις μπορεί να είναι θανατηφόρες για

τα ζώα. Ακόμη και το παχύ τρίχωμα των βοοειδών δεν θα τα προστατέψει από την ψύξη που προκαλείται από τη διαβροχή του τριχώματος από παγωμένες κατακρημνίσεις.

- ο **Προ-θερμάνετε τα οχήματα** χρησιμοποιώντας θερμαντήρες πριν τη φόρτωση, ιδιαίτερα για τους μόσχους.
- ο **Προλαμβάνετε το πάγωμα των ποτιστρών** και/ή των σωλήνων νερού με τη χρήση θερμαντήρων ή με την προσθήκη (διαθέσιμων στο εμπόριο) μιγμάτων όπως η γλυκερίνη και η γλυκόζη στο νερό.

206. Κατά τις θερμές περιόδους, τα ζώα **πρέπει να ελέγχονται με κάθε ευκαιρία** για σημάδια θερμικής καταπόνησης. Ενέργειες βελτίωσης της κατάστασης πρέπει να εφαρμόζονται όταν τα ζώα εμφανίζουν σημάδια ότι υποφέρουν από τη ζέστη. Οι ενέργειες αυτές περιλαμβάνουν:

- ο **Αύξηση του διαθέσιμου χώρου** ανάμεσα στα ζώα τουλάχιστον κατά 30% – μια απόφαση που πρέπει να ληφθεί πριν την πραγματική έναρξη της φόρτωσης και λαμβάνοντας υπόψη τον υψηλότερο κίνδυνο έλλειψης ισορροπίας σε αυτή την περίπτωση.
- ο **Παροχή νερού** ή διαλυμάτων ηλεκτρολυτών.
- ο **Αύξηση του αερισμού.**
- ο **Χρήση οχημάτων ελεγχόμενου μικροκλίματος.**
- ο **Καθυστέρηση έναρξης του ταξιδιού** έως ότου υπάρξουν χαμηλότερες θερμοκρασίες, π.χ. τις βραδινές ώρες
- ο **Παροχή πόσιμου νερού** στα ζώα όσο το δυνατό συχνότερα.

4.4. Διαστήματα παροχής τροφής και νερού

Η μεταφορά νεαρών μόσχων (ιδίως για τα ταξίδια μεγάλης διάρκειας) επιβάλλει συγκεκριμένες προκλήσεις όσον αφορά την παροχή τροφής και το πότισμα. Η παροχή τροφής και νερού σύμφωνα με τον κανονισμό είναι συχνά αδύνατη καθώς οι μόσχοι δεν θα χρησιμοποιήσουν τον παρεχόμενο εξοπλισμό. Οι μόσχοι μπορούν να ταΐζονται και να ποτίζονται με επιτυχία (ή να τους παρέχεται γάλα/υποκατάστατα γάλακτος/ηλεκτρολύτες) μετά την εκφόρτωση και αυτό θα πρέπει να πραγματοποιείται σε ένα σημείο ελέγχου, αγορά ή κέντρο συγκέντρωσης.

Σχήμα 4.2 Επαρκής ποσότητα τροφής πρέπει να είναι διαθέσιμη.

Ορθές πρακτικές για την παροχή τροφής και νερού

207. Οι διοργανωτές πρέπει να εξασφαλίζουν ότι **υπάρχουν επαρκείς ζωοτροφές** για το ταξίδι (σύμφωνα με τις απαιτήσεις για διαδρομές άνω των 8 ωρών), που ενδέχεται να απαιτεί τη μεταφορά μέχρι 300 - 400 kg άχυρου.
208. Στο μέτρο του δυνατού, ο φύλακας, ο εκτροφέας, ή ο αποστολέας των ζώων θα πρέπει να παρέχει **ζωοτροφές οι οποίες έχουν ήδη καταναλωθεί από τα ζώα** που πρόκειται να μεταφερθούν, δηλαδή ο εκτροφέας παρέχει κατάλληλη τροφή για τα ζώα αυτά για να αποφευχθούν τυχόν απότομες μεταβολές στη σύνθεση της.
209. Ο μεταφορέας θα πρέπει να παρέχει στα **ενήλικα ζώα μια διατροφή 2 kg ανά 100 kg ζώντος βάρους αποτελούμενη από σανό καλής ποιότητας** εφόσον είναι αναγκαίο κατά τη διάρκεια των στάσεων για ανάπαυση και σε σημεία ελέγχου για ταξίδια μεγάλης διάρκειας άνω των 8 ωρών (ή, όταν αυτό είναι δυνατόν και ανάλογα με την ηλικία των ζώων).
210. Οι μεταφορείς θα πρέπει **να αποφεύγουν την παροχή χλωρών, ζουμερών, συμπυκνωμένων και τροφών υψηλής ενέργειας**. Ωστόσο, τα παχυνόμενα ζώα που είναι συνηθισμένα στις ζωοτροφές υψηλής ενέργειας μπορούν να μείνουν σε αυτή τη διατροφή. Χλωρές ή ζουμερές ζωοτροφές θα οδηγήσουν στην παραγωγή υγρής κοπριάς των ζώων. Αυτό μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα τη ρυπαρότητα μεταξύ τους όταν βρίσκονται σε στενή εγγύτητα κατά τη διάρκεια της μεταφοράς. Οι ακαθαρσίες μπορούν να οδηγήσουν σε υπερβολική δροσιά κατά τη διάρκεια ψυχρών καιρικών συνθηκών. Οι συμπυκνωμένες και οι τροφές υψηλής ενέργειας μπορούν να προκαλέσουν πεπτικά προβλήματα σε ενήλικα βοοειδή.
211. Ο μεταφορέας θα πρέπει να παρέχει **συμπυκνωμένη τροφή με βάση τα σιτηρά στους παχυνόμενους μόσχους** κατά τις στάσεις για ανάπαυση. Ωστόσο, απότομες αλλαγές στη διατροφή τους μπορεί να τους προκαλέσει ασθένειες. Έτσι, αν οι μόσχοι έχουν συνηθίσει να τρώνε σανό, αυτός πρέπει να συμπεριληφθούν στη διατροφή τους.
214. Κάθε διαμέρισμα ή χώρος στο όχημα θα πρέπει **να διαθέτει 2 ποτίστρες**.
215. Οι ποτίστρες πρέπει να σχεδιάζονται, να κατανέμονται και να τοποθετούνται ώστε να επιτρέπουν την πρόσβαση από τα ζώα, όπως απαιτείται για ταξίδια άνω των 8 ωρών. Οι ποτίστρες θα πρέπει να έχουν σχεδιαστεί έτσι ώστε τα ζώα να είναι εξοικειωμένα μαζί τους, και να τοποθετούνται κατά τέτοιο τρόπο ώστε να επιτρέπουν μια κανονική στάση του σώματος κατά την πόση. Επίσης συνιστάται επιπλέον πότισμα από κουβάδες ή ταϊστρες που βρίσκονται επί του οχήματος.
216. Οι ποτίστρες και οι γραμμές τροφοδοσίας θα πρέπει να σχεδιάζονται και να συντηρούνται ώστε να αποφεύγεται η διαρροή, η υπερχειλίση και η ρύπανση.
217. Οι ποτίστρες και οι γραμμές τροφοδοσίας πρέπει **να επιθεωρούνται και να ελέγχονται τακτικά**.
218. Το σύστημα παροχής νερού πρέπει να είναι **αποτελεσματικό και ορθά συντηρημένο** ανά πάσα στιγμή. Τα βοοειδή ή οι μόσχοι πρέπει να είναι εξοικειωμένοι με τα συστήματα παροχής νερού που υπάρχουν π.χ. τα συστήματα για τη διατροφή μόσχων μπορεί να είναι εφοδιασμένα με ελαστικές θηλές για να παρέχεται κρύο ή θερμό γάλα, υποκατάστατα γάλακτος ή διαλύματα ηλεκτρολυτών.

Σχήμα 4.3 Εξασφαλίστε ότι το σύστημα παροχής νερού είναι καθαρό, ορθά συντηρημένο και λειτουργικό. ©Dr Rabitsch

219. Η χωρητικότητα του οχήματος για νερό/παροχή νερού (σε οχήματα υψηλών προδιαγραφών για ταξίδια άνω των 8 ωρών), θα πρέπει να **βασίζεται στις γνωστές απαιτήσεις** ανάλογα με την ηλικία και τον τύπο του ζώου (στάδιο παραγωγής).
220. **Τα συστήματα των ποτίστρων θα πρέπει να ελέγχονται σε κάθε στάση** και να γεμίζονται (μέχρι την κορυφή) με φρέσκο πόσιμο νερό όταν αυτό είναι διαθέσιμο.
221. Τα βοοειδή **πρέπει να έχουν πρόσβαση σε νερό έως τη στιγμή της αναχώρησης**, αλλά δεν θα πρέπει να επιτρέπεται να πίνουν υπερβολικά. Τα βοοειδή που καταναλώνουν μεγάλες ποσότητες νερού, τείνουν να ασθενήσουν κατά τη διάρκεια της μεταφοράς.
222. Η παροχή νερού θα πρέπει να ελέγχονται τουλάχιστον σε καθημερινή βάση, και τουλάχιστον δύο φορές ημερησίως σε θερμές ή πολύ ψυχρές καιρικές συνθήκες, ώστε να εξασφαλίζεται ότι οι τηρούνται οι απαιτήσεις των ζώων.
223. **Οι ταχύτητες ροής για όλες τις συσκευές ποτίσματος** (π.χ. θηλές ποτίσματος, δοχεία, ταΐστρες) θα πρέπει να παρακολουθούνται για να εξασφαλίζεται ότι όλα τα ζώα έχουν πρόσβαση σε επαρκείς ποσότητες νερού.
224. **Οι ποτίστρες ή οι γραμμές παροχής νερού δεν πρέπει να παρουσιάζουν διαρροή ή υπερχειλίση**, ώστε να αποφευχθεί η επιδείνωση της ποιότητας της στρωμνής, η διαβροχή των ζώων και η αύξηση της υγρασίας, τα οποία ενδέχεται να θέτουν σε κίνδυνο την υγεία και την ευζωία των ζώων.
225. Οι μεταφορείς πρέπει να παρέχουν **καλής ποιότητας καθαρό νερό** στο ζωικό κεφάλαιο κατά τις στάσεις για ανάπαυσης. Η υψηλή αλατότητα θα προκαλέσει στα ζώα την τάση να πίνουν περισσότερο, με αποτέλεσμα ενδεχομένως την υπερβολική κατανάλωση. Νερό με πολύ χαμηλό ή πολύ υψηλό pH μπορεί να προκαλέσει πεπτικές διαταραχές. Το νερό που περιέχει φύκια και μύκητες δεν θα πρέπει ποτέ να δίνεται σε βοοειδή. Ορισμένα είδη φυκών/μυκήτων είναι τοξικά. Ορισμένα ζώα μπορεί να αποφεύγουν το χλωριωμένο νερό.
226. Οι οδηγοί θα πρέπει να ακολουθούν προσεκτικά τις οδηγίες χρήσης οποιωνδήποτε χημικών ουσιών που προστίθενται για τον καθαρισμό του νερού.

Βέλτιστες πρακτικές για την ανάπαυση και την παροχή τροφής και νερού

227. Η παροχή υγρών τροφών σε μόσχους κατά τη διάρκεια της μεταφοράς θεωρείται ότι είναι αδύνατη πρακτικά με τους σύγχρονους σχεδιασμούς των φορτηγών. Μετά από 9 ώρες μεταφοράς, πρέπει να παρέχεται **περίοδος ανάπαυσης τουλάχιστον 1 ώρα στους μη απογαλακτισμένους μόσχους, έτσι ώστε να παρέχονται υγρά και/ή τροφή (γάλα)**. Αυτό συνήθως απαιτεί την εκφόρτωση των ζώων (π.χ. σε σημείο

ελέγχου). Γάλα ή άλλη κατάλληλη υγρή τροφή θα πρέπει να παρέχεται μέσω ενός συστήματος με ελαστικές θηλές. Οι μόσχες πρέπει να τρέφονται ατομικά και στη συνέχεια να αναπαύονται για ένα κατάλληλο χρονικό διάστημα πριν να ταξιδέψουν εκ νέου.

228. Μια ακόμη καλύτερη πρακτική είναι η **μεταφορά μόνο μόσχων ηλικίας άνω των 8 εβδομάδων**, όταν μπορεί να απογαλακτιστούν ή να έχουν απογαλακτιστεί.
229. Οι μεταφορείς θα πρέπει ποτίζουν τα ζώα χειρωνακτικά κατά τη διάρκεια θερμών καιρικών συνθηκών και ιδίως κατά τη διάρκεια των καθυστερήσεων. Αυτή είναι η μόνη εγγύηση ότι όλα τα ζώα λαμβάνουν αρκετό νερό.

4.5. Φροντίδα για τα ασθενή ή τραυματισμένα ζώα

Τα ασθενή ή τραυματισμένα ζώα όσον αφορά τη μεταφορά ανήκουν σε 3 κατηγορίες.

- α. Ζώα τα οποία αναγνωρίστηκαν ως ασθενή ή τραυματισμένα **στο σημείο αναχώρησης**.
- β. Ζώα τα οποία αναγνωρίζονται ως ασθενή ή τραυματισμένα **κατά τη διάρκεια του ταξιδιού**,
- γ. Ζώα τα οποία αναγνωρίζονται ως ασθενή ή τραυματισμένα **στο σημείο άφιξης ή στο σημείο ελέγχου**.

Ορισμένα ζώα μπορεί να ανήκουν σε περισσότερες από μια από τις παραπάνω κατηγορίες. Ωστόσο, αν τα ζώα διαγνωστούν ως ασθενή ή τραυματισμένα κατά τη διάρκεια του ελέγχου πριν την αναχώρηση στον τόπο προέλευσης, πρέπει να θεωρηθούν ως μη ικανά για μεταφορά και να μη φορτωθούν (δείτε επίσης [2.4.2 Ικανότητα για μεταφορά](#)). Ζώα που αναγνωρίζονται ως ασθενή ή τραυματισμένα στο τέλος του ταξιδιού θα πρέπει να διαχειρίζονται από την αρμόδια υπηρεσία στον τόπο προορισμού π.χ. τον κτηνίατρο ενός σφαγείου ή ενός σημείου ελέγχου.

Μόνο σε ζώα που αναγνωρίζονται ως ασθενή ή τραυματισμένα κατά τη διάρκεια του ταξιδιού θα γίνει αναφορά στον παρόντα οδηγό. Αυτά τα ζώα μπορεί να αναγνωριστούν κατά τη διάρκεια ελέγχου ρουτίνας σε περίπτωση στάσης του οχήματος ή σε στάσεις που γίνονται ειδικά για έλεγχο (π.χ. επιπλέον στάσεις όταν έχει πολύ ζέστη) και μπορεί να ανήκουν σε μια ή περισσότερες από τις παρακάτω κατηγορίες:

- ο Ζώα τα οποία έχουν **πέσει ή έχουν παγιδευτεί** ή είναι τραυματισμένα π.χ. ως αποτέλεσμα επίθεσης από άλλο ζώο και φέρουν ξεκάθαρη αλλοίωση ή κάταγμα.
- ο Ζώα τα οποία **εμφανίζουν ένα τραύμα** όπως κήλη ή πρόπτωση ή εξάρθρωση.
- ο Ζώα τα οποία εμφανίζουν **συμπτώματα καταπόνησης λόγω ψύχους ή ζέστης και/ή αφυδάτωση**.
- ο Ζώα τα οποία φαίνεται να έχουν εμφανίσει **συμπτώματα μιας νόσου ή μιας λοίμωξης**.
- ο Αγελάδες που **αποβάλλουν ή γεννούν κατά τη διάρκεια της μεταφοράς**.

Αυτά τα ζώα θα πρέπει να εκτιμηθούν και να παρθούν άμεσες αποφάσεις σχετικά με θεραπευτικές ενέργειες για την αποκατάστασή τους.

Ορθές πρακτικές σχετικά με τη φροντίδα ασθενών ή τραυματισμένων ζώων κατά τη διάρκεια του ταξιδιού

230. Ελέγξτε για τυχόν ασθενή, ανήσυχα ή τραυματισμένα ζώα, **τακτικά κατά τη διάρκεια του ταξιδιού**.

231. Παρέχετε τροφή εάν τα ζώα εμφανίζουν συμπτώματα πείνας ή κόπωσης (για παρατεταμένα ταξίδια ή όταν ενδέχεται η καταπόνηση εξαιτίας του ψύχους να έχει συμβάλει στην εγκαθίδρυση μεταβολικής καταπόνησης).
232. Εάν διαπιστωθεί οποιαδήποτε ασθένεια ή τραυματισμός κατά τη διάρκεια του ταξιδιού ο οδηγός πρέπει **να επικοινωνήσει με τον μεταφορέα**, τον τόπο προορισμού ή σημείο ελέγχου ή σφαγεία για επείγουσα σφαγή/εγκαταστάσεις σφαγείων, (όπου είναι διαθέσιμα) και τις (τοπικές) αρμόδιες αρχές και να συζητήσει τη διαδικασία λήψης των αναγκαίων κτηνιατρικών συμβουλών και υποστήριξης είτε κατά τη διάρκεια του ταξιδιού ή κατά την άφιξη.
233. **Απομονώστε και θεραπεύστε ασθενή ζώα**, εάν είναι αναγκαίο και δυνατό, και/ή αναζητήστε κτηνιατρική βοήθεια ή κανονίστε να σταματήσετε σε εγκατάσταση έκτακτης ανάγκης (εάν υπάρχουν) για να εξασφαλιστεί ότι η δέουσα εκτίμηση της κατάστασης του ζώου μπορεί να ολοκληρωθεί.
234. Ζώα που δεν είναι σε θέση να μετακινηθούν **θα πρέπει να θανατώνονται επί του οχήματος**.

Βέλτιστες πρακτικές σχετικά με τη φροντίδα ασθενών ή τραυματισμένων ζώων κατά τη διάρκεια του ταξιδιού

235. Ο οδηγός έχει ένα **κατάλογο έκτακτης ανάγκης** επί του οχήματος, ο οποίος περιλαμβάνει τα στοιχεία επικοινωνίας όλων των σημείων ελέγχου, των σημείων ελέγχου, των κέντρων συγκέντρωσης, σταθμών παροχής φροντίδας και προμηθειών, εμπορών ζωικού κεφαλαίου, σφαγείων, και αρμόδιων αρχών σε όλο το μήκος της διαδρομής.

4.6 Καταστάσεις έκτακτης ανάγκης

Καταστάσεις έκτακτης ανάγκης είναι εξ ορισμού μη αναμενόμενοι, και απαιτούν άμεση δράση. Είναι σημαντικό οι οδηγοί ή άλλα υπεύθυνα άτομα να **έχουν ένα σχέδιο σχετικά με το τι θα κάνουν**, σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης. Το σχέδιο θα περιλαμβάνει μια σειρά τηλεφώνων έκτακτης ανάγκης π.χ. για να λάβουν κτηνιατρική βοήθεια.

Ορθές πρακτικές σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης

236. **Σε περίπτωση μηχανικής βλάβης** του οχήματος, το είδος της βλάβης θα πρέπει να εντοπιστεί και να εκτιμηθεί ο χρόνος επιδιόρθωσής της. **Εάν η επιδιόρθωση της βλάβης δε μπορεί να γίνει** στο σημείο της βλάβης και χρειάζεται αρκετός χρόνος για να αποκατασταθεί, πρέπει να γίνουν **ενέργειες ώστε να αντικατασταθεί το όχημα**. Πολλοί παράγοντες πρέπει να ληφθούν υπόψη για να αποφασιστεί για πόσο χρόνο μπορούν τα ζώα να είναι ασφαλή σε ένα ακινητοποιημένο όχημα:
- ο Οι καιρικές συνθήκες – (π.χ. τα πρόβατα μπορούν να παραμείνουν σε ένα όχημα για τέσσερις ώρες με δροσερό, χαμηλής υγρασίας καιρό. Σε ακραία καλοκαιρινή ζέστη και υγρασία, υφίστανται θερμική καταπόνηση πολύ γρήγορα),
 - ο Ικανότητα των ζώων,
 - ο Ηλικία,
 - ο Χρόνος που έχει μεσολαβήσει από το τελευταίο τάισμα και πότισμα,
 - ο Τοποθεσία της καθυστέρησης (π.χ. αγροτική περιοχή ή αυτοκινητόδρομος),
 - ο Ώρα της ημέρας,
 - ο Ασφάλεια των ζώων στην τρέχουσα τοποθεσία.
237. Σε περίπτωση **ατυχήματος**, ο μεταφορέας πρέπει:

- α. Να **καλέσει τον εθνικό αριθμό έκτακτης ανάγκης** εάν το ατύχημα συνέβη σε δημόσιο δρόμο ή αν η επείγουσα βοήθεια απαιτείται για ένα ατύχημα στη φάρμα. Να ενημερώσει το χειριστή σχετικά με:
 - ο Τη θέση του ατυχήματος,
 - ο Το γεγονός ότι υπάρχουν φορτωμένα ζώα,
 - ο Την κατάσταση των ζώων που πιθανά έχουν διαφύγει,
 - ο Οποιοδήποτε ορατό κίνδυνο.
 - β. Να θέσει σε λειτουργία **συσκευές προειδοποίησης κινδύνου** εντός 10 λεπτών από το ατύχημα.
 - γ. Να καλέσει τον **υπεύθυνο της εταιρίας**. Εάν η εταιρία έχει λίστα ελέγχου για ατυχήματα, να συμπληρώσει τη λίστα. Εάν όχι, να ενημερώσει τον αποστολέα για τη θέση του ατυχήματος, για το αν υπάρχουν τραυματισμοί, για την κατάσταση των ζώων, τη θέση του οχήματος, τον αριθμό των αυτοκινήτων που εμπλέκονται και αν έχουν έρθει στον τόπο του ατυχήματος οι αρχές.
 - δ. Να καλέσει άλλους καθορισμένους υπευθύνους σύμφωνα με το πρωτόκολλο της εταιρίας. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει αλλά δεν περιορίζεται, ασφαλιστικές εταιρείες για το εμπόρευμα και το όχημα στον τόπο προορισμού, και να τους παρέχει τις ίδιες πληροφορίες.
 - ε. Εάν το όχημα και/ή το ρυμουλκούμενο είναι χαλασμένα ή δε μπορούν να μετακινηθούν, προχωρήστε στο σημείο ζ.
 - στ. Εάν η βλάβη είναι μικρή, το όχημα είναι στη σωστή θέση και δεν υπάρχουν τραυματισμοί, τραβήξτε φωτογραφίες και καταγράψτε ονόματα και διευθύνσεις των άλλων εμπλεκόμενων και των μαρτύρων.
 - ζ. **Μαζέψτε τυχόν ελεύθερα ζώα από το δρόμο** και συγκεντρώστε τα σε μια περιοχή όσο γίνεται πιο μακριά από την κυκλοφορία.
 - η. **Εντοπίστε την κάμερα ασφαλείας**. Τραβήξτε φωτογραφίες του ατυχήματος όσο το δυνατό συντομότερα. Οι φωτογραφίες θα πρέπει να περιλαμβάνουν φωτογραφίες από την κατάσταση του οδοστρώματος, τη βλάβη του οχήματος, την θέση του, τη συνολική εικόνα του ατυχήματος, σημάδια ολίσθησης, στροφές, σταυροδρόμια και σε πιο σημείο είναι σταματημένο το όχημα (αν είναι).
 - θ. Παρέχετε όσο το δυνατό **περισσότερη φροντίδα και άνεση** στα ζώα
 - ι. Μόλις έρθουν οι πρώτοι διασώστες, ο μεταφορέας θα πρέπει να τους ενημερώσει σχετικά με λεπτομέρειες του ατυχήματος συμπεριλαμβάνοντας τυχόν τραυματισμό ανθρώπων, την κατάσταση των ζώων που πιθανά έχουν διαφύγει, οποιοδήποτε γνωστό κίνδυνο και το σχέδιο έκτακτης ανάγκης της εταιρίας. Εάν είναι διαθέσιμο, ο μεταφορέας πρέπει να ενημερώσει της αρχές αν βρίσκεται ήδη καθοδόν άλλο όχημα της εταιρίας ή εξειδικευμένο προσωπικό στο χειρισμό των ζώων, καθώς και την ώρα που αναμένεται να φθάσουν. Οι μεταφορείς θα πρέπει σε κάθε περίπτωση να σέβονται την ιεραρχία εντολών.
238. Ζώα που τραυματίζονται κατά τη διάρκεια της μεταφοράς θα πρέπει να **υφίστανται ευθανασία** ώστε να αποφευχθεί η περαιτέρω πόνος ή στρες. Αυτό ισχύει ιδίως σε περιπτώσεις που πιθανά υπάρχει αδικαιολόγητη καθυστέρηση στη θεραπεία του πόνου, που ο πόνος είναι αφόρητος, ή όταν η μεταφορά του ζώου θα χειροτερεύσει την κατάσταση σε σημαντικό βαθμό. **Θα πρέπει να κληθεί κτηνίατρος για να πάρει την απόφαση και να προχωρήσει στην ευθανασία του ζώου.**

5. Εκφόρτωση των ζώων

5.1 Εισαγωγή

Με την άφιξη στον τελικό τόπο προορισμού ή στο σημείο ελέγχου, **η εκφόρτωση των ζώων θα πρέπει να λαμβάνει χώρα το συντομότερο δυνατό**. Η εκφόρτωση αποτελεί μέρος του ταξιδιού και το ταξίδι ολοκληρώνεται μόνο με την εκφόρτωση και του τελευταίου ζώου στον τελικό τόπο προορισμού. Είναι σημαντικό να βελτιστοποιηθεί η ευκολία και η αποδοτικότητα της εκφόρτωσης για να εξασφαλιστεί ότι αποφεύγεται αδικαιολόγητη καθυστέρηση και ότι τα ζώα δεν παραμένουν στο όχημα για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα από ότι είναι απαραίτητο. Γενικές πληροφορίες σχετικά με τις αντιδράσεις των βοοειδών στο χειρισμό περιέχονται στο [3.3 Χειρισμός κατά τη φόρτωση](#).

Ο ανεπαρκής σχεδιασμός των εγκαταστάσεων φόρτωσης και εκφόρτωσης, σε συνδυασμό με ανεπαρκείς χειρισμούς, μπορεί να προκαλέσει ολίσθηση, πτώση, μώλωπες και, τελικά, τραυματισμούς και περισσότερη καταπόνηση στα ζώα και, ως εκ τούτου, να θέτει σε κίνδυνο την ευζωία των ζώων και την ποιότητα του κρέατος, με τις σχετικές οικονομικές απώλειες. **Ένας ακριβής σχεδιασμός των πλατφόρμων και των ραμπών φόρτωσης θα διευκολύνουν τη φόρτωση και την εκφόρτωση με ελάχιστη ταλαιπωρία των ζώων και μώλωπες.**

Οι οδηγοί και οι επιχειρήσεις θα πρέπει να έχουν επίγνωση ότι ορισμένα ζώα ενδέχεται να έχουν υποφέρει από τις συνθήκες μεταφοράς και πρέπει να αντιμετωπίζονται αναλόγως κατά την εκφόρτωση για να αποφευχθεί οποιαδήποτε πρόσθετη πίεση.

Οι ικανότητες χειρισμού που απαιτούνται είναι ανάλογες με εκείνες που έχουν αναφερθεί κατά τη φόρτωση. Οι συνοδοί και το προσωπικό παραλαβής θα πρέπει να είναι σε θέση να αναγνωρίσουν ενδείξεις μη ικανών προς μεταφορά, ασθενών ή τραυματισμένων ζώων παρόμοιες με αυτές που περιγράφηκαν ως προς την ικανότητα για μεταφορά και προσαρμογή ή τροποποίηση των διαδικασιών λειτουργίας θα πρέπει να προβλέπονται για τις περιπτώσεις αυτές.

Εκτός από τη φυσική κατάσταση και την υγεία των ζώων, και τους ανεπαρκείς χειρισμούς, οι κίνδυνοι για την ευζωία των ζώων κατά την εκφόρτωση κατά κύριο λόγο σχετίζονται με:

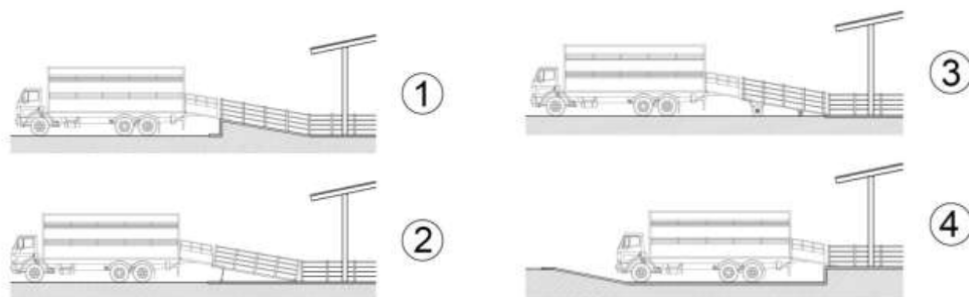
- ο τον **ανεπαρκή σχεδιασμό των διαδρόμων και των εισόδων** (ιδίως το πλάτος) που θα μπορούσαν να προκαλέσουν μώλωπες, τραυματισμούς, απροθυμία κίνησης,
- ο το **ολισθηρό δάπεδο της επιφάνειας δαπέδου** συμπεριλαμβανομένης της ράμπας που θα οδηγήσει σε ανάλογες δυσμενείς επιπτώσεις,
- ο την παρουσία **μεγάλων προεξοχών** που θα προκαλέσουν τραυματισμούς,
- ο τον **φωτισμό του περιβάλλοντος χώρου** που μπορεί να προκαλέσει απώλεια προσανατολισμού και φόβο.

5.2. Σχεδιασμός του χώρου εκφόρτωσης

Οι περιοχές εκφόρτωσης θα πρέπει να είναι ασφαλείς, και να παρέχουν ένα ευρύ σαφές ευθύ μονοπάτι από το όχημα στα κελιά. Ορθές και βέλτιστες πρακτικές σχετικές με το σχεδιασμό των εγκαταστάσεων εκφόρτωσης των βοοειδών περιγράφονται στο Κεφάλαιο [3.2 Εγκαταστάσεις φόρτωσης](#).

Ορθές πρακτικές σχετικά με την περιοχή εκφόρτωσης

239. Πρέπει να υπάρχουν **κλειστές περιφράξεις** γύρω από την περιοχή εκφόρτωσης για να αποφευχθεί η παρείσφρηση και η διαφυγή των ζώων σε περίπτωση συμβάντων κατά την εκφόρτωση
240. **Οι χώροι κυκλοφορίας και οι διαδρομές των φορτηγών** μεταξύ της εισόδου (εκμεταλλεύσεων, κέντρων συγκέντρωσης, σταθμών ελέγχου, σφαγεία), των περιοχών φόρτωσης και εκφόρτωσης, και των χώρων στάθμευσης πρέπει να σχεδιάζονται σύμφωνα με το μέγιστο μέγεθος για τα φορτηγά, τα ρυμουλκούμενα και τα ημι-ρυμουλκούμενα και την ακτίνα καμπυλότητάς τους.
241. Θα πρέπει να υπάρχει **σαφής σήμανση και ταυτοποίηση της αποβάθρας** (για παράδειγμα, ανάλογα με τον τύπο του φορτηγού)
242. Το δάπεδο της ράμπας πρέπει να **μην είναι ολισθηρό** και η σύνθεση των δαπέδων να διασφαλίζει ότι ακαθαρσίες κοπράνων και ούρων παραμένουν στον ελάχιστο δυνατό βαθμό.
243. Θα πρέπει να διενεργείται **τακτικός καθαρισμός και συντήρηση** του δαπέδου.
244. Μια **κατάλληλη πηγή φωτός** πρέπει να υπάρχει για τις διαδικασίες εκφόρτωσης.
245. Κατά την εκφόρτωση, τα ζώα πρέπει να μετακινούνται από τις πιο σκοτεινές στις πιο φωτεινές περιοχές (δηλαδή θα πρέπει να κινούνται προς την κατεύθυνση μιας πηγής φωτός), αποφεύγοντας την αντίθεση του φωτός όπως οι σκιές.
246. Ο φωτισμός στο διαμέρισμα των ζώων και στην επιφάνεια φόρτωσης πρέπει να είναι σε θέση να λειτουργεί καθ' όλη τη διάρκεια του σταδίου της φόρτωσης με τον κινητήρα του οχήματος κλειστό.
247. Η βέλτιστη γωνία εκφόρτωσης για όλα τα ζώα είναι «μηδέν», επομένως **πρέπει να υιοθετηθούν διάφορες μέθοδοι προκειμένου να διατηρηθεί όσο το δυνατόν χαμηλότερη** (ελάχιστο ύψος της αποβάθρας, ανάλογα με το είδος των φορτηγών, τον ανελκυστήρα, κλπ).
248. Καθώς τα ζώα προτιμούν να περπατούν ελαφρώς ανηφορικά από ότι κατηφορικά, είναι σκόπιμο να διατηρηθούν χαμηλότερες γωνίες κατά την εκφόρτωση.
249. **Περιορίστε την κλίση του κεκλιμένου επιπέδου.** Η κλίση του δεν θα πρέπει να υπερβαίνει τις 10° ή το 17% και σε κάθε περίπτωση τις 20° ή το 36 % για τους μόσχους και τις 26° ή το 50% για τα βοοειδή. Ως κατευθυντήρια γραμμή, ένα ύψος 90 cm συνιστάται για τον ισχύοντα σχεδιασμό των φορτηγών. Όταν αναμένονται μικρά οχήματα (για παράδειγμα, στα σφαγεία ή στις αγορές όπου αναμένονται τοπικές μεταφορές από τις εκμεταλλεύσεις), συνιστάται μια αποβάθρα χαμηλού επιπέδου με ανιούσα κλίση.
250. Η αποβάθρα για τα φορτηγά θα πρέπει να είναι 2,75 m στο πλάτος και να είναι εξοπλισμένη με πλευρική προστασία (ύψος > 1,7 m).

Σχήμα 5.1 Πιθανά συνιστώμενες διαμορφώσεις για την (εκ)φόρτωση ζώων.

Βέλτιστες πρακτικές για το σχεδιασμό του χώρου εκφόρτωσης

251. Ως κατευθυντήρια γραμμή, η περιοχή μπροστά από την αποβάθρα εκφόρτωσης θα πρέπει να είναι **δύο φορές το μήκος των φορτηγών**
252. **Ο χώρος εκφόρτωσης θα πρέπει να καλύπτεται** και να προστατεύεται από δυσμενείς καιρικές συνθήκες.
253. Αποφεύγετε το άνοιγμα των θυρών του οχήματος προς τη κατεύθυνση της ανατολής, καθώς αυτό θα συμβάλει στον περιορισμό των ανεπιθύμητων συμπεριφορών οπισθοχώρησης (ζώα που αρνούνται να προχωρήσουν και αντί αυτού πάνε προς τα πίσω) λόγω της άμεσης ηλιακής ακτινοβολίας.
254. **Η αποβάθρα θα πρέπει να περιλαμβάνει διαδρόμους για ανθρώπους** προκειμένου να διασφαλίζεται η ασφάλεια των χειριστών.

5.3 Διαδικασίες

Τα κύρια σημεία που πρέπει να ελέγχονται κατά τη διαδικασία, είναι τα εξής:

- ο Διαβίβαση πληροφοριών κατά την άφιξη και κατάλληλος προσανατολισμός του φορτηγού,
- ο Θέση του φορτηγού,
- ο Απαιτούμενη κατάσταση της αποβάθρας που υποδεικνύεται για χρήση,
- ο Εγκατάσταση εξοπλισμού ασφαλείας,
- ο Ορθοί χειρισμοί,
- ο Επιβεβαίωση ότι όλα τα ζώα έχουν εγκαταλείψει το όχημα.

Ορθές πρακτικές για τους χειρισμούς κατά την εκφόρτωση

255. Οι φορείς εκμετάλλευσης θα πρέπει **να αποφεύγουν να φορούν έντονα ανοικτόχρωμα ρούχα** καθώς οι εκτροφείς συνήθως φορούν ενδύματα σκουρόχρωμα.
256. **Η καλή επικοινωνία** είναι σημαντική. Μαζί με τις νομικές απαιτήσεις όσο αφορά τη σήμανση και την κατάσταση της υγείας, ο οδηγός θα πρέπει να ενημερώνει τον υπάλληλο για τυχόν σχετικές πληροφορίες όσο αφορά την κατάσταση της υγείας και το επίπεδο ευζωίας των ζώων (π.χ. κατηγορία ζώων, παρουσία τραυματισμένων ζώων, ασθενών ή αδύναμων ζώων κ.λπ.), καθώς και για τις συνθήκες κατά τη διάρκεια της μεταφοράς (π.χ. κλιματικές συνθήκες ή γεγονότα στο δρόμο, διάρκεια της οδικής μεταφοράς, κ.λπ.). Ο υπάλληλος υποδοχής θα πρέπει να παρέχει σαφή ένδειξη στον οδηγό για το ακριβές σημείο της εκφόρτωσης των ζώων.
257. Η εκφόρτωση δεν πρέπει να ξεκινά έως ότου έχει ελεγχθεί η ορθή τοποθέτηση του φορτηγού και του εξοπλισμού ασφαλείας (π.χ. ένα πλευρικά προστατευτικά).
258. Η διαδικασία εκφόρτωσης δεν πρέπει να ξεκινά έως ότου **πιθανές μορφές παρεμπόδισης έχουν απομακρυνθεί** (π.χ. άλλοι χειριστές από τις πόρτες που ανοίγουν, ανεπαρκής φωτισμός, κ.λπ.).
259. Τα βοοειδή δεν πρέπει να ζορίζονται κατά την εκφόρτωση, καθώς αυτό μπορεί να αποτελέσει μια σημαντική αιτία τραυματισμών και μειωμένης ευζωίας.
260. **Ηλεκτρικές βουκέντρες δεν θα πρέπει να χρησιμοποιούνται** παρά μόνο για ενήλικα βοοειδή που αρνούνται να μετακινηθούν και όταν άλλα εργαλεία/πρακτικές δεν είχαν επιτυχία, και μόνον όταν το ζώο έχει σαφές άνοιγμα μπροστά του. Η χρήση ηλεκτρικών βουκεντρών απαγορεύεται για μόσχους και για μη ενήλικα βοοειδή.
261. Τα ζώα πρέπει να **εκφορτώνονται σε μικρές ομάδες** που αντιστοιχούν στις ομάδες εντός του φορτηγού, αποφεύγοντας κατά το δυνατόν την απομόνωση μεμονωμένων ζώων.

Βέλτιστες πρακτικές για τους χειρισμούς κατά την εκφόρτωση

262. Η άφιξη του φορτηγού στο τελικό προορισμό του χρήζει ιδιαίτερης προσοχής, καθώς σημαντικές καθυστερήσεις πριν από την εκφόρτωση και οι ακόλουθες ενέργειες και/ή η σφαγή μπορεί να επηρεάσει αρνητικά την ευζωία των ζώων και να επιδεινώσει οποιαδήποτε υφιστάμενα προβλήματα. **Προγραμματίστε την άφιξη στον τόπο προορισμού ώστε να αποφύγετε κάθε περιττό χρόνο αναμονής των ζώων στο φορτηγό.** Σε περίπτωση άφιξης σε σφαγεία η άμεση παράδοση είναι αποδεκτή σε συμφωνία με την προκαθορισμένη ώρα.
263. Η υγεία και η ευζωία των ζώων θα πρέπει να **ελέγχεται άμεσα στην αποβάθρα.**

5.4 Φροντίδα των ζώων κατά την εκφόρτωση

Η εκφόρτωση των βοοειδών μπορεί να προκαλέσει σοβαρή καταπόνηση και δυσφορία. Είναι σημαντικό να παρέχεται η κατάλληλη φροντίδα στα ζώα, ιδιαίτερα όταν έχουν υποστεί τραυματισμό κατά τη διάρκεια της μεταφοράς.

Ορθές πρακτικές κατά την αντιμετώπιση καταστάσεων έκτακτης ανάγκης

264. **Εάν τα ζώα πρέπει να παραμείνουν σε ένα σημείο ελέγχου** μετά την αναχώρηση του φορτηγού, για παράδειγμα επειδή έχουν τραυματιστεί ή είναι ακατάλληλα προς μεταφορά για άλλο λόγο, **πρέπει να διατηρούνται σε χωριστά κτίρια**, μακριά από πλυμένες και απολυμασμένες περιοχές. Οι τοπικές αρμόδιες αρχές θα πρέπει να ενημερώνονται για τα εν λόγω ζώα. Καμία απολύμανση των θαλάμων δεν πρέπει να γίνεται ενώ τα ζώα βρίσκονται ακόμη στο εσωτερικό τους.
265. Φορτηγά με ανεπαρκή εξαερισμό ή άλλες επιπλοκές **πρέπει να εκφορτώνονται κατά προτεραιότητα.**
266. Τα φορτηγά θα πρέπει να σταθμεύουν **σε μια περιοχή προστατευμένη από αντίξοες καιρικές συνθήκες** (αυτό θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη στο σχεδιασμό του χώρου εκφόρτωσης). Οι καθυστερήσεις θα πρέπει να περιοριστούν σε λιγότερο από μια ώρα πριν τα ζώα ενσταβλιστούν ή οδηγηθούν για σφαγή.

267. Αν ένα ζώο αρνείται να εγκαταλείψει το φορτηγό:

- ο Αν το ζώο δεν είναι ασθενές/τραυματισμένο ή παγιδευμένο, ελέγξτε για το αίτιο της διαταραχής, με ήπιες κινήσεις ενεργοποιείτε/καθοδηγείτε το ζώο με ένα ραβδί κατά προτίμηση από το εξωτερικό του οχήματος. Ηλεκτρικές βουκέντρες πρέπει να χρησιμοποιούνται μόνο ως έσχατη λύση.
- ο Αν το ζώο είναι ασθενές/τραυματισμένο ή είναι ακόμη ανίκανο να μετακινηθεί (γενικά χαρακτηριστικά όμοια με εκείνα ζώου του μη ικανού για μεταφορά), ενημερώστε τον επίσημο κτηνίατρο ή τον υπεύθυνο ευζωίας των ζώων (στο σφαγείο) και ακολουθήστε τις οδηγίες τους (συνήθως η διαδικασία είναι η αναισθητοποίηση του ζώου που ακολουθείται από ταχεία αφαίμαξη με ειδικό εξοπλισμό/σε ειδική περιοχή στο σφαγείο.
- ο Αν το ζώο είναι παγιδευμένο, λάβετε υπόψη την ασφαλή απομάκρυνση εμποδίων (τόσο για το ζώο όσο και για το χειριστή), πριν ακολουθήσετε τη διαδικασία που περιγράφεται παραπάνω.

5.5 Καθαρισμός και απολύμανση των οχημάτων μετά την εκφόρτωση

Τα μέτρα βιοασφάλειας είναι απαραίτητα για την πρόληψη της εξάπλωσης νοσημάτων. Ένα καθαρό όχημα είναι επίσης σημαντικό, καθώς η καταπόνηση κατά τη μεταφορά μπορεί να επηρεάσει το ανοσοποιητικό σύστημα των ζώων και να τα κάνει πιο ευαίσθητα σε ασθένειες.

Ορθές πρακτικές για τον καθαρισμό και απολύμανση του οχήματος

268. Τα φορτηγά θα πρέπει **να καθαρίζονται αμέσως μετά την εκφόρτωση**, και πριν εισέλθουν σε ολονύκτιο χώρο στάθμευσης.
269. Πριν τον καθαρισμό και την απολύμανση, **πρέπει να απομακρύνεται η βρώμικη στρωμνή** και να μεταφέρεται σε εγκατάσταση επεξεργασίας κόπρου ή σε χώρο αποθήκευσης κόπρου. Το σχετικό τμήμα του φορτηγού πρέπει να καθαρίζεται κατά προτίμηση χρησιμοποιώντας ζεστό νερό υπό πίεση (>70 bars).
270. Κατά τη διάρκεια του καθαρισμού ο χειριστής θα πρέπει να φορά **προστατευτικό αδιάβροχο ρουχισμό**.
271. Οι τοίχοι και τα χωρίσματα που είναι καθαρά αλλά ακόμη υγρά πρέπει να απολυμαίνονται **με τη χρήση εγκεκριμένων απολυμαντικών προϊόντων**.
272. Ο χώρος καθαρισμού και απολύμανσης πρέπει να διαθέτει **επαρκές ζεστό και κρύο νερό** που να είναι διαθέσιμο για τον καθαρισμό του μέγιστου αριθμού φορτηγών που μπορούν να μείνουν κάθε μέρα.
273. Στους χώρους καθαρισμού και απολύμανσης δεν πρέπει να υπάρχουν εμπόδια περιμετρικά των φορτηγών σε απόσταση 2 μέτρων. Επίσης θα πρέπει να υπάρχει διαθέσιμος φωτισμός κατά τη διάρκεια της νύχτας.
274. **Ένταση φωτισμού 400 lux θα πρέπει να παρέχεται στο επίπεδο των αντικειμένων που καθαρίζονται.**
275. Όλος ο εξοπλισμός και τα προϊόντα καθαρισμού πρέπει να αποθηκεύονται με ασφάλεια και προστατευμένα από τις καιρικές συνθήκες.
276. **Οι επάνω όροφοι θα πρέπει να καθαρίζονται πρώτοι.**
277. Ο οδηγός πρέπει να τηρεί αρχείο για κάθε καθαρισμό/απολύμανση καταγράφοντας την εμπορική ονομασία του προϊόντος απολύμανσης που έχει χρησιμοποιηθεί, καθώς και τη δοσολογία.

Βέλτιστες πρακτικές για τον καθαρισμό και απολύμανση του οχήματος

278. Ο οδηγός θα πρέπει να έχει πρόσβαση σε μια **λίστα χώρων καθαρισμού και απολύμανσης** στην Ευρώπη, συμπεριλαμβάνοντας τις συνθήκες χρήσης τους, τις ώρες λειτουργίας τους, τη διαθεσιμότητα φρέσκου νερού και φρέσκιας στρωμνής.
279. Οι χώροι καθαρισμού φορτηγών πρέπει να έχουν μήκος 25 m ώστε να δέχονται τα φορτηγά, με κλίση 5 έως 7% ώστε να αποστραγγίζονται τα νερά στο ανάλογο αποχετευτικό σύστημα.
280. Πρέπει να υπάρχει μια λίστα ελέγχου μέσα στο φορτηγό με τα βασικά σημεία που απαιτούνται για αποτελεσματικό καθαρισμό, συμπεριλαμβάνοντας τη χρησιμοποιούμενη στρωμνή, την ποιότητα του νερού, το εγκεκριμένο πρόγραμμα καθαρισμού και απολύμανσης, τη μέθοδο επιθεώρησης, τα διορθωτικά μέτρα, τα εγκεκριμένα απορρυπαντικά και απολυμαντικά που χρησιμοποιούνται.
281. Μια πρότυπη διαδικασία λειτουργίας για τον καθαρισμό και την απολύμανση πρέπει να υπάρχει και στους χώρους εκφόρτωσης και πρέπει να εφαρμόζεται.

- 282. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δίνεται στην **απολύμανση των τροχών και στο κάτω μέρος του οχήματος**, ειδικά πριν την έναρξη του ταξιδιού της επιστροφής σε περιοχές/χώρες με χαμηλότερο υγειονομικό καθεστώς.
- 283. Πρέπει να υπάρχει ένας εξωτερικός ανελκυστήρας ή εξέδρα ή πλατφόρμα έτσι ώστε τα ανώτερα τμήματα του φορτηγού + η οροφή να μπορούν να καθαρίζονται εξωτερικά.
- 284. Πρέπει να υπάρχει **πλευρική προστασία σε ανοικτές εγκαταστάσεις απολύμανσης**, ώστε η μόλυνση από το φορτηγό να μη μεταφέρεται στις γύρω περιοχές.

6. Διαμονή στα σημεία ελέγχου, αγορές και κέντρα συγκέντρωσης

6.1. Εισαγωγή

Η μέγιστη επιτρεπόμενη διάρκεια ταξιδιού είναι 29 ώρες για τα βοοειδή και 19 ώρες για μη απογαλακτισμένους μόσχους, με μια ανοχή σε όλες τις περιπτώσεις επιπλέον 2 ωρών μέχρι να φτάσουν στον προορισμό τους (επομένως 31 ώρες ή 21 ώρες αντίστοιχα, αν αυτή η παράταση επιτρέπει την άφιξη στον τελικό τόπο προορισμού).

Αυτές οι επιπλέον 2 ώρες υπολογίζονται κατ' εξαίρεση (π.χ. σε περιπτώσεις κυκλοφοριακής αιχμής) και δεν λαμβάνονται υπόψη στο σχεδιασμό του ταξιδιού. Στο τέλος της μέγιστης επιτρεπόμενης διάρκειας του ταξιδιού βάσει της νομοθεσίας, τα ζώα πρέπει να φτάσουν στον τελικό προορισμό τους και να εκφορτωθούν για σφαγή (στην περίπτωση ζώων προς σφαγή) ή για μια περίοδο ανάπαυσης διάρκειας 24 ωρών, η οποία σε ταξίδια που συνεχίζονται, θα πρέπει να λάβει χώρα σε εγκεκριμένο Σημείο Ελέγχου πριν συνεχίσουν το ταξίδι τους. Ο Κανονισμός επίσης θεσπίζει μια μέγιστη διάρκεια ταξιδιού για μεγάλα ταξίδια, η οποία ποικίλλει ανάλογα με το είδος και την ηλικία των ζώων και απαιτεί συγκεκριμένη περίοδο ανάπαυσης (Πίνακας 6.1) (δείτε επίσης το Κεφάλαιο [2.2 Σχεδιασμός του ταξιδιού](#)).

Πίνακας 6.1 Μέγιστος επιτρεπόμενος χρόνος ταξιδιού για βοοειδή και μη απογαλακτισμένους μόσχους (Κανονισμός ΕΕ 1/2005).

	Μέγιστη διάρκεια της πρώτης περιόδου ταξιδιού μαζί με την φόρτωση	Ελάχιστη διάρκεια περιόδου ξεκούρασης	Μέγιστη διάρκεια της δεύτερης περιόδου ταξιδιού μαζί με την εκφόρτωση
Ενήλικα Βοοειδή	14 ώρες	1 ώρα με πρόσβαση σε νερό	14 ώρες
Μη-απογαλακτισμένοι Μόσχοι	9 ώρες	1 ώρα με πρόσβαση σε νερό	9 ώρες

Τα Σημεία Ελέγχου είναι εγκαταστάσεις οι οποίες μπορεί να επιβλέπονται και να επιθεωρούνται από επίσημο κτηνίατρο και οι οποίες έχουν εγκριθεί από τις αρμόδιες αρχές με βάση της απαιτήσεις συγκεκριμένης νομοθεσίας (Κανονισμός ΕΕ Νο 1255/97). Στα σημεία ελέγχου τα ζώα μπορούν να αναπαύονται, να λαμβάνουν τροφή και νερό, καθώς και φροντίδα σε ταξίδια μεγάλης διάρκειας. **Τα Κέντρα Συγκέντρωσης** είναι χώροι, όπως εγκαταστάσεις, σημεία συγκέντρωσης ζώων και αγορές, στα οποία ζώα από διαφορετικές εκτροφές μπορούν να πωλούνται και να ομαδοποιούνται προς αποστολή. Όσον αφορά στην ευζωία και στην υγεία των ζώων, οι βασικοί κίνδυνοι είναι παρόμοιοι για τα σημεία ελέγχου, τις αγορές, και τα κέντρα συγκέντρωσης (βλ. παρακάτω).

Τα Σημεία Ελέγχου πρέπει να είναι σχεδιασμένα, οργανωμένα και να διευθύνονται με γνώμονα την φιλοξενία των ζώων για ανάπαυση, τάισμα, πότισμα και παροχή φροντίδας κατά τη διάρκεια ταξιδιών μεγάλης διάρκειας. Οι συνθήκες σταβλισμού και το προσωπικό που εργάζεται στα Σημεία Ελέγχου πρέπει να εξασφαλίζουν ότι τα μεταφερόμενα ζώα λαμβάνουν επαρκή φροντίδα ανάλογα με την κατάστασή τους και συνεχίζουν το ταξίδι τους με τις βέλτιστες συνθήκες ευζωίας συμπεριλαμβανομένης της συμμόρφωσης με τις απαιτήσεις για

την υγεία των ζώων και τα μέτρα βιοασφάλειας. **Επομένως, οι περίοδοι ανάπαυσης στα Σημεία Ελέγχου πρέπει να εξασφαλίζουν τη δυνατότητα για όλα τα ζώα να αναπαύονται, να ταΐζονται και να ποτίζονται ανάλογα με τις ανάγκες τους.** Στην περίπτωση αυτή η χρήση των Σημείων Ελέγχου αποτελεί ένα επαρκές μέσο για τη βελτίωση της ευζωίας των ζώων και προσοδοφόρα επιχείρηση κατά τη διάρκεια ταξιδιών πολύ μεγάλης διάρκειας. Σημεία ελέγχου μπορούν να εγκριθούν για χοίρους, βοοειδή, πρόβατα και/ή ιπποειδή. Η κράτηση θέσης σε ένα Σημείο Ελέγχου πρέπει να γίνεται **πριν την έναρξη της μεταφοράς** και να καταγράφεται στο ημερολόγιο ταξιδιού. Μια επικαιροποιημένη λίστα των Σημείων Ελέγχου μπορείτε να βρείτε στο διαδίκτυο στην ακόλουθη διεύθυνση:

https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/animals/docs/aw_list_of_approved_control_posts.pdf

Οι βασικοί κίνδυνοι για μειωμένα επίπεδα ευζωίας στα σημεία ελέγχου, καθώς και στα κέντρα συγκέντρωσης και στις αγορές σχετίζονται με:

- ο **Διασυννοριακή μετάδοση μολυσματικών ασθενειών.** Οι κίνδυνοι οφείλονται στην ανάμιξη στον ίδιο χώρο ζώα διαφορετικής προέλευσης, όχι μόνο εξαιτίας της ταυτόχρονης παρουσίας ζώων στο Σημείο Ελέγχου, αλλά και εξαιτίας ανεπαρκών διαδικασιών καθαρισμού και απολύμανσης μεταξύ διαδοχικών παρτίδων. Ο Ευρωπαϊκός Κανονισμός θεσπίζει κανόνες και διαδικασίες που εφαρμόζονται σε ένα κατάλογο ασθενειών. Ωστόσο, ο ιδιοκτήτης και το προσωπικό του Σημείου Ελέγχου, οι μεταφορείς και ο επίσημος κτηνίατρος που είναι υπεύθυνος, θα πρέπει να είναι επίσης ενήμεροι ότι ασθένειες που δεν περιλαμβάνονται στον παραπάνω κατάλογο μπορεί να εξαπλωθούν και για το λόγο αυτό θα πρέπει να είναι ενημερωμένοι και καταρτισμένοι, ώστε να είναι σε θέση να εντοπίσουν αυτές τις ασθένειες, καθώς και τα συμπτώματα ή τις αλλαγές στη συμπεριφορά των ζώων που θα μπορούσαν να αποτελούν ένδειξη προβλημάτων υγείας.
- ο **Ακατάλληλος/βίαιος/βιαστικές διαδικασίες κατά τη φόρτωση και εκφόρτωση** οι οποίες μπορούν να προκαλέσουν άγχος και τραυματισμούς.
- ο **Ανεπαρκείς διαθέσιμοι χώροι** και/ή μέγεθος κελιών στο Σημείο Ελέγχου που μπορεί να θέσουν σε κίνδυνο τις συνθήκες ανάπαυσης και να προκαλέσουν ανταγωνισμό και επιθετική συμπεριφορά μεταξύ των ζώων.
- ο **Ακατάλληλη παροχή τροφής και νερού,** και εγκαταστάσεις που μπορούν να προκαλέσουν δυσφορία ή προβλήματα υγείας στα ζώα εξαιτίας πείνας και/ή αφυδάτωσης
- ο **Inappropriate feeding and watering,** and facilities that could cause animals frustration or health problems due to hunger and/or dehydration

Σχετικές συστάσεις μπορείτε να βρείτε στο Εγχειρίδιο Υψηλής Ποιότητας Σημείων Ελέγχου (www.controlpost.eu).

Ορθές πρακτικές για τα Σημεία Ελέγχου

285. Σε όλα τα σημεία ελέγχου απαιτείται να υπάρχει **μία κενή μέρα για καθαρισμό και απολύμανση** μετά από 6 μέρες χρήσης τους. Αποτελεί ορθή πρακτική να εφαρμόζεται αυτό και σε οποιαδήποτε κενή μέρα ακόμη και σε λιγότερες από 6 μέρες συνεχούς χρήσης τους.
286. **Ένα Αποδεικτικό Κράτησης και ένα Αποδεικτικό Αποδοχής** των ζώων από το σημείο ελέγχου πρέπει να επιδεικνύεται στον 'κτηνίατρο φόρτωσης' (ο αρμόδιος κτηνίατρος που εγκρίνει το ταξίδι).
287. **Μόνο ένα κέντρο συγκέντρωσης μπορεί να χρησιμοποιηθεί** σε ταξίδια μεγάλης διάρκειας, και κάθε ανάπαυση που απαιτείται από τη νομοθεσία κατά τη διάρκεια

μεγάλων ταξιδιών πρέπει να γίνεται για ολόκληρο εικοσιτετράωρο σε ένα εγκεκριμένο σημείο ελέγχου.

6.2 Σταβλισμός

Ο στόχος του επιτυχούς σταβλισμού είναι να παρέχει στα ζώα προστασία από ακραίες κλιματικές συνθήκες και επαρκείς συνθήκες ανάπαυσης για να συνέλθουν από την καταπόνηση που προκαλείται από τα ταξίδια μεγάλης διάρκειας.

Ορθές πρακτικές για το σταβλισμό

288. Η θερμοκρασία και ο εξαερισμός στα σημεία ελέγχου και τα κέντρα συγκέντρωσης θα πρέπει να διατηρείται **εντός των ορίων θερμοκρασίας που αποκαλούνται θερμο-ουδέτερης ζώνης**. Το εύρος αυτό εξαρτάται από τον τύπο του δαπέδου, τις μονωτικές του ιδιότητες, την ταχύτητα του αέρα, τη θερμοκρασία και την υγρασία του αέρα, την ακτινοβολία και τη μόνωση του κτιρίου. Βλέπε τον Πίνακα 6.2 για τις συνιστώμενες θερμοκρασίες.
289. Απαιτείται **μόνωση του κτιρίου** για να κρατήσει τους χώρους φιλοξενίας των ζώων χωρίς πάγο (ιδιαίτερα σε στάβλους με πατάρια και διακριτά χωρίσματα).
290. Το Σημείο Ελέγχου πρέπει να διαθέτει επαρκή **μηχανικό ή φυσικό εξαερισμό** ο οποίος να παρέχει καθαρό αέρα και να διατηρεί την αποτελεσματική θερμοκρασία περιβάλλοντος εντός των ορίων της ιδανικής θερμοκρασιακής ζώνης για τα ζώα. Η κυκλοφορία του αέρα θα πρέπει να γίνεται ελεύθερα πάνω από τις κεφαλές των ζώων.
291. Προκειμένου να διατηρηθεί η εσωτερική θερμοκρασία πάνω από την ενδεικνυόμενη ελάχιστη, **επιπρόσθετη θέρμανση πρέπει να εφαρμόζεται** εάν είναι απαραίτητο, ιδίως για τα νεότερα ζώα. Εάν η θερμοκρασία υπερβαίνει την ενδεικνυόμενη μέγιστη, **πρέπει να ληφθούν πρόσθετα μέτρα**: περισσότερος χώρος στο δάπεδο, επιπλέον ανεμιστήρες για εξαερισμό (και όταν είναι απαραίτητο ψεκασμός με νερό). Εάν ο αέρας είναι υγρός σε ψυχρές καιρικές συνθήκες, τα ζώα μπορούν ευκολότερα να αισθάνονται καταπόνηση λόγω ψύχους.

Πίνακας 6.2 Συνιστώμενες θερμοκρασίες κτιρίων με σκοπό την ελαχιστοποίηση των προβλημάτων υγείας των ζώων.

Κατηγορίες ζώων	Ελάχιστη θερμοκρασία	Μέγιστη θερμοκρασία
Μη-απογαλακτισμένοι μόσχοι	+5°C	+25°C
Βοοειδή ≤ 400 kg	-5°C	+25°C

292. Ο αριθμός των θαλάμων ενός σημείου ελέγχου θα πρέπει να επιτρέπει τον ίδιο αριθμό και το ίδιο μέγεθος των ομάδων όπως βρίσκονταν εντός του φορτηγού. Εάν δεν υπάρχουν αρκετοί θάλαμοι στο σημείο ελέγχου σε σχέση με τον αριθμό των θαλάμων στο φορτηγό, **δε θα πρέπει να αναμειγνύονται ζώα από περισσότερους των 2 θαλάμων του οχήματος**. Οι χειριστές θα πρέπει να **ελέγχουν τη συμπεριφορά των ζώων** και να απομονώνουν τα τραυματισμένα ή τα καταπονημένα ζώα, εάν είναι απαραίτητο.
293. Το σημείο ελέγχου θα πρέπει να είναι **εξοπλισμένο με κινητά χωρίσματα** έτσι ώστε να επιτρέπει τη διατήρηση χωριστών ομάδων ζώων ανάλογα με την προέλευση και το είδος. Αυτά τα χωρίσματα πρέπει να είναι κατασκευασμένα με τρόπο που να μην προκαλούν βλάβη ή τραυματισμό στα ζώα και όλα τα υλικά που χρησιμοποιούνται πρέπει να μην είναι τοξικά, να καθαρίζονται εύκολα και να μπορούν να απολυμανθούν.

294. Σε κάθε θάλαμο, **ο διαθέσιμος χώρος πρέπει να προσαρμόζεται στο μέγεθος του ζώου**. Θα πρέπει να χρησιμοποιούνται οι διαθέσιμοι χώροι που αναφέρονται στον Πίνακα 6.3.

Πίνακας 6.3 Ελάχιστοι διαθέσιμοι χώροι στα Σημεία Ελέγχου.

Κατηγορίες ζώων	(m ² /ζώο)
Μικροί μόσχοι (50 kg ZB)	0.4
Μέσου μεγέθους μόσχοι (110 kg ZB)	0.7
Βαρείς μόσχοι (200 kg ZB)	1.1
Μέσου μεγέθους βοοειδή (325 kg ZB)	1.5
Βαριά βοοειδή (550 kg ZB)	2.2
Πολύ βαριά βοοειδή (> 700 kg ZB)	3.0

295. **Το υλικό κατασκευής του δαπέδου πρέπει να είναι αντιολισθητικό, να μπορεί να καθαριστεί και να είναι επαρκώς αποστραγγιζόμενο** (ούρα, νερό). Θα πρέπει να προσαρμόζεται στο είδος του ζώου.
296. Διάχυτος **φυσικός ή κατάλληλος τεχνητός φωτισμός** πρέπει να παρέχεται από το χώρο φόρτωσης/εκφόρτωσης ως το χώρο ανάπαυσης. Ο φωτισμός μπορεί να είναι 40 lux στα συνήθη κελιά σταβλισμού (να είναι δυνατή η ανάγνωση εφημερίδας), αλλά πρέπει να είναι πιο δυνατός στο κελί απομόνωσης (250 lux), στο χώρο άμελης και στο χώρο εκφόρτωσης (100 με 150 lux). Θα πρέπει να υπάρχει μέριμνα ώστε να αποφεύγεται διαφορά στο φωτισμό, αντανάκλασεις του φωτός σε μεταλλικό εξοπλισμό, ή υψηλή φωτεινότητα γιατί αυτό κάνει τα ζώα να σταματούν και μερικές φορές να γυρίζουν πίσω.
297. **Ένας πυροσβεστήρας** πρέπει να είναι διαθέσιμος σε κάθε κτίριο ανάλογα με την ποσότητα και το είδος (στερεό, υγρό, αέριο) των εύφλεκτων υλικών που υπάρχουν.

Βέλτιστες πρακτικές για το σταβλισμό

298. Οι εγκαταστάσεις και ο εξοπλισμός πρέπει να δοκιμάζονται πριν την άφιξη νέων ζώων.

6.3 Χορήγηση τροφής και νερού

Κατά τη διάρκεια της μεταφοράς, τα ζώα δεν έχουν εύκολη πρόσβαση στην τροφή, επομένως είναι σημαντικό να μπορούν να πίνουν και τρώνε κατά τη διάρκεια της ανάπαυσης στο σημείο ελέγχου. Όταν τα ζώα αναπαύονται στο σημείο ελέγχου, οι βιολογικές ανάγκες τους πρέπει να καλύπτονται.

Οι κύριοι κίνδυνοι για κακές συνθήκες ευζωίας που σχετίζονται με την παροχή νερού και τροφής συνδέονται με:

- ο Ανεπαρκή **ποσότητα** τροφής και νερού,
- ο Ανεπαρκή **ποιότητα** ή παρουσίαση τροφής και νερού.

Πιθανές αρνητικές επιπτώσεις περιλαμβάνουν το άγχος (πείνα, δίψα, κοινωνικής φύσεως) και θέματα υγείας (ασθένεια ή θνησιμότητα). Οι οικονομικές ζημιές (θνησιμότητα και απώλειες βάρους) μπορεί να αυξηθούν με ανεπαρκώς σχεδιασμένες και οργανωμένες διαδικασίες ταΐσματος και ποτίσματος των ζώων στα σημεία ελέγχου.

Ορθές πρακτικές για τη χορήγηση τροφής και νερού

299. Η τροφή θα πρέπει να **αποθηκεύεται σε (κλειστούς) καθαρούς, ξηρούς και επισημασμένους (οπτικά αναγνωρίσιμους) χώρους/εγκαταστάσεις**. Οι χώροι/εγκαταστάσεις αποθήκευσης της τροφής χρησιμοποιούνται μόνο για τροφή, εκτός και αν η τροφή αποθηκεύεται σε κλειστούς περιέκτες/υλικά συσκευασίας. Δεν πρέπει να υπάρχουν χημικά (για παράδειγμα εντομοκτόνα, βιοκτόνα, κτηνιατρικά φάρμακα) στις εγκαταστάσεις αποθήκευσης τροφής. Η εγκατάσταση αποθήκευσης τροφής πρέπει να συμπεριλαμβάνεται στο πρόγραμμα ελέγχου επιβλαβών ουσιών.
300. Ο εξοπλισμός χορήγησης τροφής πρέπει να είναι κατασκευασμένος και εγκατεστημένος έτσι ώστε να **ελαχιστοποιείται η επιμόλυνση της τροφής και ο ανταγωνισμός μεταξύ των ζώων** και δεν πρέπει να αποτελεί εμπόδιο ή να προκαλεί τραυματισμούς στα ζώα.
301. Εάν τα ζώα σιτίζονται κατά βούληση (ad libitum), τουλάχιστον 1 χώρος ταΐσματος ανά 10 ζώα σε ομαδικό σταβλισμό πρέπει να είναι διαθέσιμος. **Εάν ταΐζονται περιορισμένα χωροταξικά, όλα τα ζώα στο κελί πρέπει να είναι σε θέση να τρώνε κατά το ίδιο χρονικό διάστημα**. Ο ελάχιστος χώρος ταΐσματος ανά ζώο παρατίθεται στον **Πίνακα 6.4**.

Πίνακας 6.4 Ελάχιστος χώρος ταΐσματος ανά ζώο.

Κατηγορίες ζώων	
Μη-απογαλακτισμένοι μόσχοι	Ατομικές ταΐστρες (μια ταΐστρα 2L ανά ζώο)
Μόσχοι μετά τον απογαλακτισμό	0,34 m ²
Βοοειδή ≤ 400 kg	0,50 m ²
Βοοειδή > 400 kg	0,65 m ²
Αγελάδες	0,70 m ²

302. Οι εγκαταστάσεις ταΐσματος θα πρέπει να καθαρίζονται και εάν είναι απαραίτητο να απολυμαίνονται μεταξύ διαδοχικών παρτίδων ζώων.
303. Η ελάχιστη ποσότητα τροφής θα πρέπει να είναι **στο επίπεδο που απαιτείται για τη διατήρηση της σωματικής κατάστασης, όπως φαίνεται στον Πίνακα 6.5**. Η τροφή πρέπει να είναι ίδιας ποιότητας και σε επαρκή ποσότητα ώστε να αποφεύγεται οποιοσδήποτε ανταγωνισμός μεταξύ των ζώων. Πρέπει να είναι εύκολα βρώσιμη και προσαρμοσμένη για το είδος και την ηλικία των ζώων.

Πίνακας 6.5 Ελάχιστη ποσότητα τροφής ανά ζώο.

Κατηγορίες ζώων	Τροφή(kg/ζώο/24h)
Μη-απογαλακτισμένοι μόσχοι	Υποκατάστατα γάλακτος: 2L/12 h
Βοοειδή ≤ 400 kg	Άχυρο: 7 kg
Βοοειδή > 400 kg	Άχυρο: 15 kg

304. Οι συσκευές ποτίσματος πρέπει να είναι **σχεδιασμένες και τοποθετημένες με τέτοιο τρόπο ώστε να είναι κατάλληλες** για το είδος, την ηλικία και το μέγεθος των ζώων.
305. **Δύο προσβάσιμες ποτίστρες** ανά κελί εξασφαλίζουν ελεύθερη πρόσβαση στο νερό όταν τα ζώα θέλουν να πίνουν ταυτόχρονα: διατηρήστε 60cm ελεύθερου χώρου πάνω από την ποτίστρα προκειμένου να διευκολυνθεί η εύκολη πρόσβαση των ζώων.
306. Το ύψος της ποτίστρας πρέπει να επιτρέπει σε κάθε κατηγορία ζώων να μπορεί να **πίνει σε φυσική όρθια θέση**.

307. Η ρύπανση του πόσιμου νερού μπορεί να οδηγήσει σε ελλιπή πρόσληψη νερού και ασθένειες, συνεπώς, είναι απαραίτητο η ποτίστρα να είναι σε θέση να αδειάζει και να καθαριστεί πλήρως.
308. **Οι ποτίστρες δεν πρέπει να δημιουργούν εμπόδια** για ζώα, εργαζόμενους, μηχανές και μηχανικά συστήματα. Δεν πρέπει να είναι εγκατεστημένες δίπλα στους χώρους ταΐσματος και ανάπαυσης, προς αποφυγή πιθανών διαρροών νερού που θα μπορούσαν να προκαλέσουν ύγρανσης της τροφής και της στρωμνής.
309. Η παροχή νερού στην ποτίστρα, πρέπει να προσαρμόζεται στο είδος των ζώων.
310. Τα ζώα πρέπει να έχουν **ελεύθερη πρόσβαση σε φρέσκο, πόσιμο νερό** και να πίνουν κατά βούληση.
311. **Οι νεαροί μόσχοι** δεν πρέπει να ποτίζονται με κρύο νερό, ιδίως κατά τη χειμερινή περίοδο, επειδή μπορούν να προκληθεί διάρροια. Θα πρέπει **να τους παρέχεται ζεστό νερό** (περίπου 30 °C) ή ηλεκτρολύτες για την κάλυψη των αναγκών σε νερό.

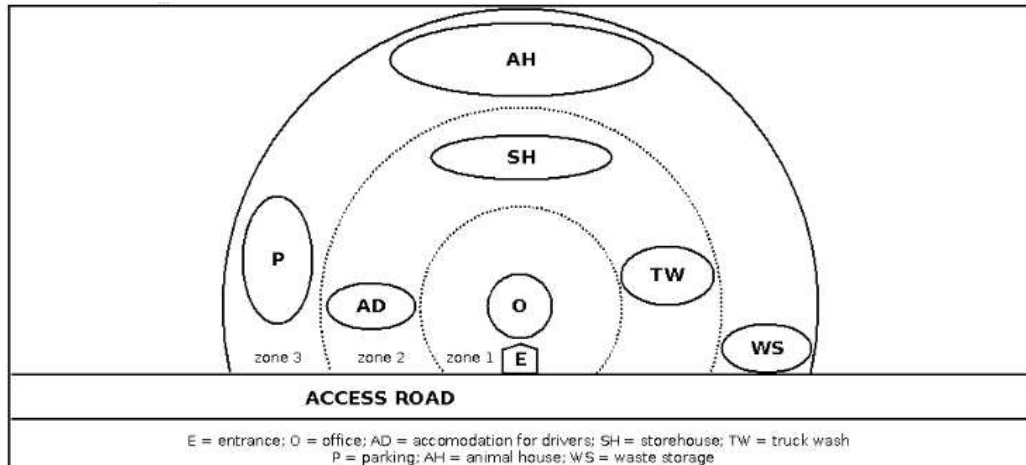
6.4 Βιοασφάλεια, καθαρισμός και απολύμανση

Οι συνθήκες μεταφοράς επιβάλλουν στενή επαφή μεταξύ των ζώων και μπορεί να αυξήσουν τον κίνδυνο μετάδοσης νοσημάτων. Η βιοασφάλεια βασίζεται σε ορθές πρακτικές υγιεινής με σκοπό τον περιορισμό της ανάπτυξης παθογόνων μικροβίων και τη διασπορά τους, την οργάνωση της μεταφοράς ώστε να προλαμβάνεται η επαφή διαφορετικών αποστολών ζώων με στόχο τον περιορισμό της ανάπτυξης και διάδοσης παθογόνων, καθώς και την συνολική διαχείριση της εγκατάστασης ώστε να ελαχιστοποιούνται οι υγειονομικοί κίνδυνοι. Ο ιδιοκτήτης της εγκατάστασης (αλλά και ο μεταφορέας) πρέπει να εξασφαλίζουν **ότι τηρούνται τα κριτήρια βιοασφάλειας ώστε να προστατεύονται τα ζώα** που φιλοξενούνται. [Ο Κανονισμός \(ΕΕ\) 1255/97](#) θέτει τις απαιτήσεις αναφορικά με την τοποθεσία, την κατασκευή και τη λειτουργία των σημείων ελέγχου με σκοπό να παρέχουν υψηλό επίπεδο βιοασφάλειας. Οι τοπικές αρμόδιες αρχές ελέγχουν αν πληρούνται αυτές οι απαιτήσεις πριν χορηγήσουν την έγκριση στα σημεία ελέγχου.

Ορθές πρακτικές για τη βιοασφάλεια στα σημεία ελέγχου

312. Θα πρέπει να οργανωθεί μια υγειονομική διαδρομή μεταφοράς ώστε να μην υπάρχουν εξωτερικοί μεταφορείς (μεταφορείς της τροφής, μεταφορείς απομάκρυνσης των αποβλήτων) διασταυρούμενοι με τους εσωτερικούς (μεταφορείς ζώων). Διαφορετικοί δρόμοι σημαίνονται ευκρινώς για το **διαχωρισμό 'καθαρών' και 'βρόμικων' διαδρομών** σε: κτίρια, πλυντήρια φορτηγών, χώρους αποθήκευσης τροφής και στρωμνής και χώρο αποθήκευσης κόπρου. Εάν δεν είναι δυνατός ο φυσικός διαχωρισμός, γίνεται χρονικός διαχωρισμός των μεταφορέων. Θα πρέπει να είναι διαθέσιμο ένα σχέδιο που να παρουσιάζει τις κινήσεις τέτοιων οχημάτων ή το χρονικό διαχωρισμό τους ώστε να προλαμβάνονται οι διασταυρούμενες επιμολύνσεις.
313. Το σημείο ελέγχου **διαιρείται σε ζώνες** οι οποίες επιτρέπουν στον ιδιοκτήτη να σχεδιάσει ανάλογα την κυκλοφορία των φορτηγών και να οργανώσει τα μέτρα βιοασφάλειας. Οι ζώνες είναι αρκετά μεγάλες ώστε να επιτρέπουν την ελεύθερη κυκλοφορία και να μην παρεισδύουν σε άλλη ζώνη. Τα σημεία ελέγχους μπορούν να χωρίζονται σε τρεις ομόκεντρες δακτυλιοειδείς ζώνες δραστηριότητας: Ζώνη 1 γραφείο και κύρια είσοδος; Ζώνη 2 διαμονή των οδηγών, χώροι αποθήκευσης και πλυντήρια οχημάτων; Ζώνη 3 στάβλοι, στάθμευση φορτηγών και χώροι αποθήκευσης αποβλήτων (Δες Εικόνες 6.1 και 6.2).

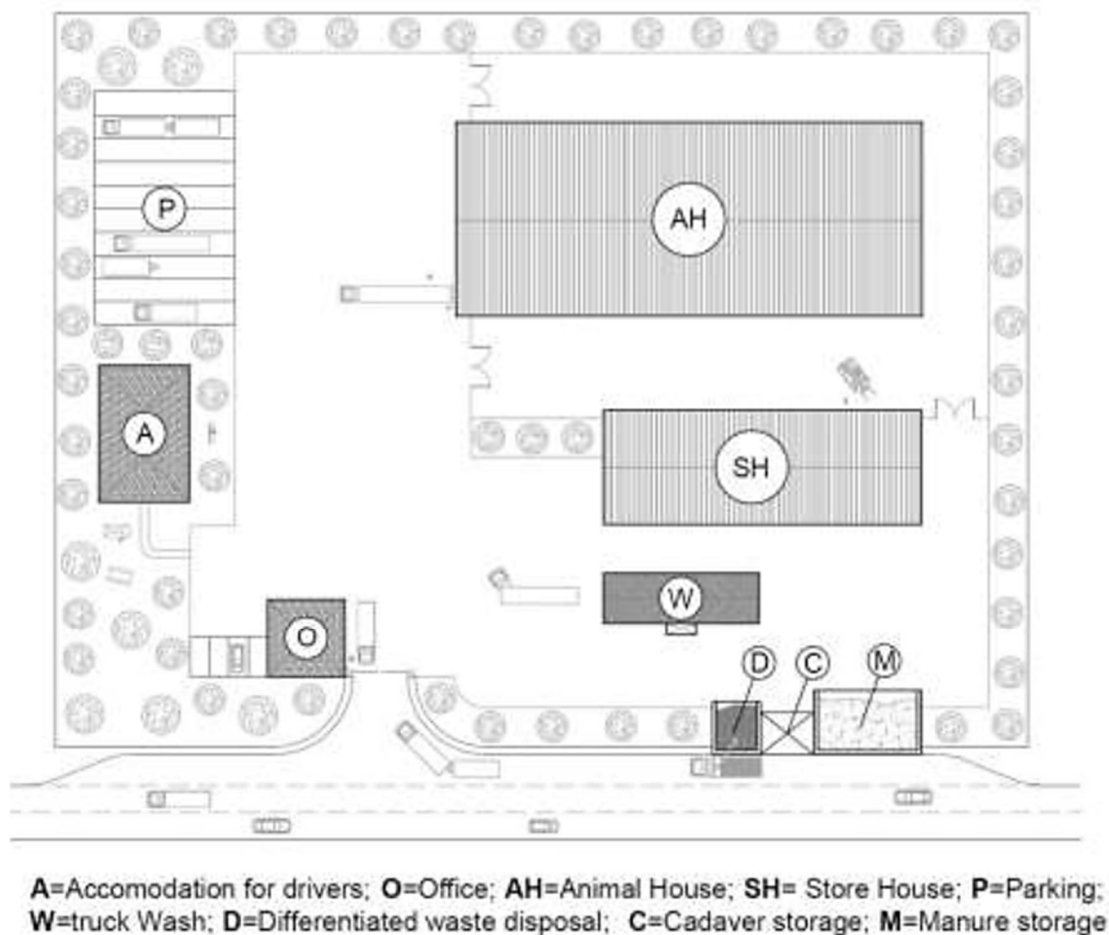
314. Οι χώροι κυκλοφορίας οχημάτων και οι δρόμοι ανάμεσα στην είσοδο, τη φόρτωση/εκφόρτωση, τα πλυντήρια και τη στάθμευση των φορτηγών πρέπει να είναι σχεδιασμένοι ανάλογα με το μέγιστο μέγεθος των φορτηγών και την ακτίνα καμπυλότητας.

Εικόνα 6.1 Παράδειγμα οργάνωσης ενός σημείου ελέγχου για βελτιστοποίηση της βιοασφάλειας

315. **Νεκρά ζώα φυλάσσονται σε χωριστό κτίριο ή σε κλειστό θάλαμο (ψυχόμενο)** και αυτές οι εγκαταστάσεις πρέπει να έχουν το κατάλληλο δάπεδο. Πρέπει να καθαρίζονται και να απολυμαίνονται μετά από κάθε χρήση. Τα πτώματα μεταφέρονται σε οχήματα για μεταφορά τους στο σημείο αποτέφρωσης με τρόπο ώστε να εξασφαλίζεται ότι αυτά τα οχήματα δε χρειάζεται να περάσουν μέσα από τις εγκαταστάσεις του σημείου ελέγχου (Κανονισμός (ΕΕ) N. 1774/2002). Η στρωμένη και τα απόβλητα από αυτά τα κτίρια θα πρέπει να μεταφέρονται και να διαχειρίζονται με τον κατάλληλο τρόπο.
316. Οι χώροι σταβλισμού των ζώων πρέπει να φέρουν **σαφή επισήμανση**. Το προσωπικό του σημείου ελέγχου πρέπει να είναι οι μόνοι άνθρωποι που επιτρέπεται να εισέρχονται σε αυτά τα κτίρια. Όλοι οι άνθρωποι που εισέρχονται στα κτίρια πρέπει να φορούν καθαρά ρούχα και παπούτσια (ή ρουχισμό μιας χρήσης) ή να περνούν μέσα από ποδόλουτρα ώστε να απολυμαίνονται τα παπούτσια τους όταν μπαίνουν στο σημείο ελέγχου. Ο οδηγός πρέπει επίσης να ακολουθεί την ίδια διαδικασία ώστε να χειρίζεται τα ζώα στο σημείο ελέγχου. Θα πρέπει να υπάρχει διαθέσιμο μπάνιο για επισκέπτες και οδηγούς ώστε να πλένουν τα χέρια και το σώμα τους.
317. Ο καθαρισμός, **η απομάκρυνση των στερεών αποβλήτων, το πλύσιμο και η απολύμανση των χώρων και του εξοπλισμού πρέπει να ολοκληρώνεται εντός 24h** από την ώρα της απομάκρυνσης των ζώων από τα κελιά. Οι χώροι και ο εξοπλισμός πρέπει να είναι στεγνά πριν φιλοξενήσουν τη νέα παρτίδα ζώων. Ο καθαρισμός των χωρισμάτων και του δαπέδου (κελιά και διάδρομοι) πρέπει να γίνεται με τη χρήση νερού υπό πίεση (40-200 bars, 25 έως 70 l/min).
318. **Συστήνεται η χρήση ζεστού νερού με απορρυπαντικό για μεταλλικά χωρίσματα.** Ο καθαρισμός κάθε ταίστρας και ποτίστρας μπορεί να γίνει όπως στα χωρίσματα, στα δάπεδα και στους τοίχους με τη χρήση νερού υπό πίεση, ή αν είναι εφικτό με εμποτισμό του εξοπλισμού για 20 έως 30 λεπτά σε ζεστό νερό με απορρυπαντικό πριν τον καθαρισμό με νερό υπό πίεση. Η δημιουργία αφρού μπορεί να βελτιώσει το πλύσιμο. Όταν τα κελιά, οι τοίχοι και τα χωρίσματα είναι καθαρά και ακόμη υγρά, πρέπει να γίνεται η απολύμανση.

319. **Εγκεκριμένα προϊόντα απολύμανσης** πρέπει να ψεκάζονται σύμφωνα με τις οδηγίες του παρασκευαστή. Μόνο εγκεκριμένα προϊόντα (με βάσει εθνικές οδηγίες) μπορούν να χρησιμοποιούνται: για τις εθνικές λίστες προϊόντων, απευθυνθείτε στον επίσημο κτηνίατρο και ελέγξτε για την επισήμανση AFNOR (NFT 72-150/151, 72-170/171, 72-200/201, 72-180/181).

Εικόνα 6.2 Παράδειγμα σχεδιασμού ενός σημείου ελέγχου.

Βέλτιστες πρακτικές για τη βιοασφάλεια στα σημεία ελέγχου

320. Τα αποδυτήρια θα πρέπει να βρίσκονται σε ξεχωριστό χώρο από τα κτίρια των ζώων και να είναι διαθέσιμα για το προσωπικό, τους οδηγούς και τους επισκέπτες (κτηνιάτρους, ελεγκτές, κλπ.).
321. Ένας νιπτήρας με τρεχούμενο ζεστό και κρύο νερό, σαπούνι, απολυμαντικά και καθαρές πετσέτες, θα πρέπει να είναι διαθέσιμα στα αποδυτήρια. **Τα σημεία ελέγχου θα πρέπει να έχουν ντουζιέρες, τουαλέτες και δωμάτια αναψυχής για οδηγούς και ένα καλά διατηρημένο κουτί πρώτων βοηθειών.**
322. **Το σημείο ελέγχου θα πρέπει να έχει υποδομές επικοινωνίας** διαθέσιμες για τους οδηγούς (τηλέφωνο, fax, internet) και διαδικτυακό τόπο που περιλαμβάνει: το όνομα του υπευθύνου του κέντρου συγκέντρωσης, τηλεφωνικό αριθμό, διεύθυνση e-mail, διεύθυνση, σχεδιάγραμμα πρόσβασης, ωράριο λειτουργίας, διαθέσιμες υπηρεσίες, ομιλούμενες γλώσσες, υπηρεσίες διαθέσιμες για τους οδηγούς (χώρους υγιεινής, χώρους αναψυχής κλπ.) και υπηρεσίες υγείας. Πρέπει επίσης να είναι

διαθέσιμος ένας τηλεφωνικός κατάλογος ιδιωτικών ιατρείων, νοσοκομείων, αστυνομίας, πυροσβεστικής υπηρεσίας και κτηνιάτρων.

323. Το νερό που χορηγείται στα ζώα πρέπει να είναι πόσιμο και να μη μολύνεται. Τυχόν δεξαμενές αποθήκευσης νερού πρέπει να καλύπτονται και να είναι δυνατή η απολύμανσή τους αν χρειάζεται. **Το σύστημα παροχής νερού να μπορεί να καθαρίζεται με εξυγιαντικό αν απαιτείται.**

324. Η αποθήκευση της τροφής και της στρωμνής πρέπει να γίνεται σε ασφαλή χώρο και να μην είναι δυνατή η επιμόλυνσή της. **Ο μηχανικός εξοπλισμός που χρησιμοποιείται για τη χορήγηση τροφής και στρωμνής πρέπει να καθαρίζεται και να απολυμαίνεται μετά από κάθε χρήση.**

6.5 Καταστάσεις έκτακτης ανάγκης

Σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης που συμβαίνουν όταν τα ζώα φιλοξενούνται σε ένα σημείο ελέγχου, το σχέδιο έκτακτης ανάγκης του σημείου ελέγχου και εκείνο του μεταφορέα ενεργοποιούνται.

Ορθές πρακτικές για καταστάσεις έκτακτης ανάγκης σε σημεία ελέγχου

325. Αν δεν υπάρχουν αρκετά κελιά ανάλογα με τις ομάδες των ζώων που είναι χωρισμένες στο φορτηγό, **δεν αναμιγνύονται πάνω από δύο ομάδες.** Θα πρέπει να γίνεται παρατήρηση της συμπεριφοράς των ζώων και τυχόν τραυματισμένα ή στρεσαρισμένα θα πρέπει να απομονώνονται

326. Εάν ένα ζώο εμφανίσει **ενδείξεις κολικού** (π.χ. έντονη εφίδρωση, συνεχές στριφογύρισμα, στροφή του κεφαλιού προς την κοιλιά, επίμονες κινήσεις με βίαιη ανόρθωση και κατάκλιση, συχνή κατάκλιση), το οποίο αποτελεί ένα από τα συχνότερα προβλήματα, αναζητείται άμεσα **κτηνιατρική βοήθεια**. Να αποφεύγεται όσο το δυνατό περισσότερο το στρεσάρισμα του ζώου.

327. Αν **φτάσουν μαζί πολλά φορτηγά** σε ένα σημείο ελέγχου με διαφορετικό υγειονομικό καθεστώς:

- Πρέπει να επικοινωνείτε με τις **αρμόδιες αρχές** για επίσημες οδηγίες, όπως και στην περίπτωση όπου ένα ή περισσότερα φορτηγά προκαλέσουν κίνδυνο στη βιοασφάλεια.
- Ζώα από **διαφορετικά υγειονομικά καθεστώτα διαχωρίζονται** σε διαφορετικούς χώρους.

328. Εάν συμβεί μια τοπική **υγειονομική κρίση** όταν αναμένονται να καταφθάσουν ζώα στο σημείο ελέγχου:

- Πρέπει να ενημερώνονται οι **αρμόδιες αρχές** για επίσημες οδηγίες, όπως και στην περίπτωση όπου ένα ή περισσότερα φορτηγά προκαλέσουν κίνδυνο στη βιοασφάλεια.
- Ο **οδηγός και ο ιδιοκτήτης** των μεταφερόμενων ζώων ενημερώνονται πριν την άφιξη. Κινητός εξοπλισμός απολύμανσης (ψεκαστικό για τους τροχούς) χρησιμοποιείται όταν τα φορτηγά εισέρχονται εντός του σημείου ελέγχου.

Βέλτιστες πρακτικές για καταστάσεις έκτακτης ανάγκης σε σημεία ελέγχου

329. **Αν τα ζώα πρέπει να παραμείνουν** στο σημείο ελέγχου μετά την αναχώρηση του φορτηγού, για παράδειγμα επειδή είναι τραυματισμένα ή μη ικανά για μεταφορά, φιλοξενούνται **σε ξεχωριστό χώρο**. Οι τοπικές αρμόδιες αρχές ενημερώνονται για τα ζώα αυτά. Δεν απολυμαίνεται κανένα κελί αν σε αυτό υπάρχουν ζώα. Πρέπει να λαμβάνονται μέτρα για αποφυγή δημιουργίας στρες στα ζώα χωρίς λόγο.

Βιβλιογραφία

Για περισσότερες πληροφορίες, συστήνεται η παρακάτω βιβλιογραφία.

- ABM/ABP, 2010. Livestock Transport Standards Version 2.3. 2010.
www.lmcni.com/site/wp-content/uploads/2015/05/ABMABPTransport_Standards_v2.3_Dec_20101.pdf
- ABM (2010) ABM/ABP LIVESTOCK TRANSPORT STANDARDS Version 2.3
https://www.lmcni.com/site/wp-content/uploads/2015/05/ABMABPTransport_Standards_v2.3_Dec_20101.pdf
- AgriLand, 2015. 11 tips on transporting livestock in hot weather.
<http://www.agriland.ie/farming-news/11-tips-on-transporting-livestock-in-warm-weather/>
- Anonymous, 2011. Red Tractor Transport Standards.
[http://assurance.redtractor.org.uk/resources/000/799/072/RT_\(ABMABP\)Transport_Standards_v2_4_June_2011_\(change_to_2.2.1_13.01.14\).pdf](http://assurance.redtractor.org.uk/resources/000/799/072/RT_(ABMABP)Transport_Standards_v2_4_June_2011_(change_to_2.2.1_13.01.14).pdf)
- Anonymous, 2013. Prevention of Cruelty to Animals (Land Transport of Livestock) Standards 2013 No 2
<http://www.legislation.nsw.gov.au/sessionalview/sessional/sr/2013-559.pdf>
- Animal Health Australia (AHA), 2012. Australian Animal Welfare Standards and guidelines - Land transport of livestock, Canberra.
<http://www.animalwelfarestandards.net.au/files/2011/02/Land-transport-of-livestock-Standards-and-Guidelines-Version-1.-1-21-September-2012.pdf>
- Australian Animal Welfare Standards and guidelines - Land transport of livestock. Animal Health Australia (AHA) 2012, Canberra
- European Animal Welfare Platform, 2012. Final Report. Project FP7-KBBE, 212326.
<http://www.animalwelfareplatform.eu/>
- Canadian Food Inspection Agency, 2010. "Should this animal be loaded?"
<http://www.livestockwelfare.com/wp-content/uploads/national-cattle-sheep-and-goats.pdf>
- Canadian Agri-Food Research Council (CAFRC), 2001. Recommended code of practice for the care and handling of farm animals. Transportation.
https://www.nfacc.ca/pdfs/codes/transport_code_of_practice.pdf
- CFIA, 2014. Transporting in cold weather. www.inspection.gc.ca/animals/terrestrial-animals/humane-transport/2014-12-10/eng/1394551047242/1394551048336
- CFIA, 2014. Transporting in hot humid weather. www.inspection.gc.ca/animals/terrestrial-animals/humane-transport/transporting-animals/eng/1374601368429/1374601895769
- CowSignals, 2002. Health Cow Guideline <http://www.cowsignals.com/>
- DEFRA, 2004. Guide to best practice for vehicle ventilation
https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/69375/pb11260-livestock-vehicle-ventilation-051104.pdf
- DEFRA, 2005. Livestock transport vehicles. A guide to best practice for vehicle ventilation. PB11260.
https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/69375/pb11260-livestock-vehicle-ventilation-051104.pdf
- EFSA, 2004. The welfare of animals during transport. The EFSA Journal, 44: 1-36.
<https://www.efsa.europa.eu/it/press/news/ahaw040507>
- EFSA, 2011. Scientific Opinion Concerning the Welfare of Animals during Transport, EFSA Panel on Animal Health and Welfare (AHAW), European Food Safety Authority (EFSA), Parma, Italy. EFSA Journal, 2011, 9(1):1966.
<https://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/1966>
- Eurogroup for Animals, UECBV, Animals' Angels, ELT, FVE, IRU. (2012) Practical Guidelines to Assess Fitness for Transport of Adult Bovines.

- <https://www.agriculture.gov.ie/media/migration/animalhealthwelfare/transportoflivestock/Animals/GuidelinesAssessFitnessTransportBovines050716.pdf>
- European Commission (EC), 1977. Council Directive 77/489/EEC of 18 July 1977 on the rules on the protection of animals during international transport; O J L 200, 8.8.1977, p. 10-16.
- European Commission (EC), 1985. Council Regulation (EEC) No 3821/85 of 20 December 1985 on recording equipment in road transport. OJ L 370, 31.12.1985, p. 8.
- European Commission (EC), 2005. Council Regulation (EC) No 1/2005 of 22 December 2004 on the protection of animals during transport and related operations and amending Directives 64/432/EEC and 93/119/EC and Regulation (EC) No 1255/97 OJ L 3, 5.1.2005. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32005R0001&from=en>
- Farm Animal Welfare Advisory Council (FAWC), 2007. Best Practice for the Welfare of Animals during transport. https://www.agriculture.gov.ie/media/migration/animalhealthwelfare/transportoflivestock/Animals/BestPractice_WelfareAnimalsduringTransport.pdf
- Food Standards Agency, 2002. Red Meat Safety. www.food.gov.uk/sites/default/files/multimedia/pdfs/publication/redmeatsafety.pdf
- Forde A. 2015. 11 tips on transporting livestock in warm weather. <https://www.agriland.ie/farming-news/11-tips-on-transporting-livestock-in-warm-weather/>
- Grandin T. and American Meat Institute Animal Welfare Committee, 2013. Recommended Animal Handling Guidelines & Audit Guide: A Systematic Approach to Animal Welfare. AMI Foundation. <http://www.animalhandling.org/ht/d/sp/i/26752/pid/26752>
- INTERBEV, 2003. Guide des Bonnes pratiques du transport : assurer le bien-être des bovins et la sécurité des hommes. Not available online.
- INTERBEV, 2007a. Guide de non transportabilité des bovins vers l'abattoir. Manuel professionnel destiné aux opérateurs de la filière. www.oaba.fr/pdf/reglementations/guide_transportabilite_bovins.pdf
- INTERBEV, 2007b. Protection des animaux vivants (bovins, ovins, et caprins) lors du transport. Vade-mecum de la réglementation. http://idele.fr/no_cache/recherche/publication/idelesolr/recommends/transports.html
- INTERBEV, 2008. Le transport des bovins. Outil de formation vidéo.
- Institut de l'Elevage, 2009. Transport des veaux et bien-être animal. <http://idele.fr/>.
- Institut de l'Elevage, 2010. Le transport de longue durée des bovins. Etude expérimentale : quel serait l'impact d'une baisse de la densité de chargement? [https://www.agrireseau.net/bovinsboucherie/?s\[0\]=0-15-449&page=1&r=transport&sort=0](https://www.agrireseau.net/bovinsboucherie/?s[0]=0-15-449&page=1&r=transport&sort=0)
- Interbev (2013) Guide de bonnes pratiques : Maîtrise de la protection animale des bovins à l'abattoir, 2013 <http://www.interbev.fr/ressource/guide-de-bonnes-pratiques-pour-la-maitrise-de-la-protection-animale-des-bovins-a-labattoir/>
- Institut de l'Elevage, 2012. Outil d'auto-diagnostic de la qualité du transport des bovins et des ovins. http://www.gie-elevages-bretagne.fr/admin/upload/GIE_batiment_et_chargement_gros_bovins_v5_BAT.pdf
- International Finance Corporation - World Bank Group (IFC), 2014. Good Practice Note – Improving Animal Welfare in Livestock Operations. <http://www.google.co.uk/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=1&ved=0CCAQFjAAahUKEwjLyKLj0ZLIAhWEQhQKHx8FDWo&url=http%3A%2F%2Fwww.ifc.org%2Fwps%2Fwcm%2Fconnect%2F67013c8046c48b889c6cbd9916182e35%2FIFC%2BGood%2BPractice%2BNote%2BAnimal%2BWelfare%2B2014.pdf%3FMOD%3DAJPERES&usq=AfQjCNEAqrYzCr8Do0pBG8ULHc-OeFWI7g&bvm=bv.103627116,d.d24>

LIVESTOCK TRANSPORT CATTLE SHEEP AND PIGS HANDLE WITH CARE. An information and training package produced by QMS for farm animal transport

www.qmscotland.co.uk/sites/default/files/Livestock_Transport_Book

Philippe, X., 2001. Le transport d'animaux vivants.

http://www.viandesetproduitscarnes.fr/index.php?option=com_phocadownload&view=category&id=7&Itemid=714&lang=fr

Quality Assurance, From Farm to Shop, Quideline Livestock Transport, Version: 01.01.2015.

Quality Meat Scotland (QMS), 2014. Haulage Standards, Quality Meat Scotland Assurance Scheme

<http://www.qmscotland.co.uk/sites/default/files/2014%20Haulage%20Standards.pdf>

SANCO (2012) Study on the impact of Regulation (EC) No 1/2005 on the protection of animals during transport Specific Contract N° SANCO/2010/D5/S12.574298:

Framework contract: evaluation impact assessment and related services; lot 3:

Food Chain. European Commission Funded Project Directorate-General for Health and Consumers.

https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/animals/docs/aw_practice_trans_study_report_en.pdf

USDA, 1999. Cattle and swine trucking guide for exporters.

www.mediame.biz/book/cattle-and-swine-trucking-guide-for-exporters.html.

Welfare of Animals During Transport Advice for transporters of cattle 2011 (DEFRA UK) PB 12544a, Nobel House, 17 Smith Square, London SW1P 3JR www.defra.gov.uk

Grandin, T., 2013. The Effect of Economics on the Welfare of Cattle, Pigs, Sheep and Poultry. Department of Animal Sciences, Colorado State University.

<http://www.grandin.com/welfare/economic.effects.welfare.html>

ΠΩΣ ΝΑ ΑΠΟΚΤΗΣΕΤΕ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ Ε.Ε.

Δωρεάν εκδόσεις:

- έναν αντίτυπο:
από το Βιβλιοπωλείο της Ε.Ε. (<http://bookshop.europa.eu>);
 - περισσότερα από ένα αντίτυπα ή αφίσες/χάρτες:
από τους αντιπροσώπους της Ευρωπαϊκής Ένωσης
(http://ec.europa.eu/represent_en.htm);
από τους αντιπροσώπους της Ε.Ε. σε τρίτες χώρες
(http://eeas.europa.eu/delegations/index_en.htm);
επικοινωνώντας με την υπηρεσία Europe Direct
(http://europa.eu/eurodirect/index_en.htm) ή καλώντας 00 800 6 7 8 9 10 11
(αριθμός χωρίς χρέωση από οπουδήποτε στην Ε.Ε.) (*).
- (*) Η παροχή πληροφοριών είναι δωρεάν, το ίδιο και η τηλεφωνική κλήση στις περισσότερες περιπτώσεις (παρόλα αυτά ορισμένοι πάροχοι, τηλεφωνικοί θάλαμοι ή ξενοδοχεία μπορεί να σας χρεώσουν)

Τιμολογημένες εκδόσεις:

- από το Βιβλιοπωλείο της Ε.Ε. (<http://bookshop.europa.eu>).